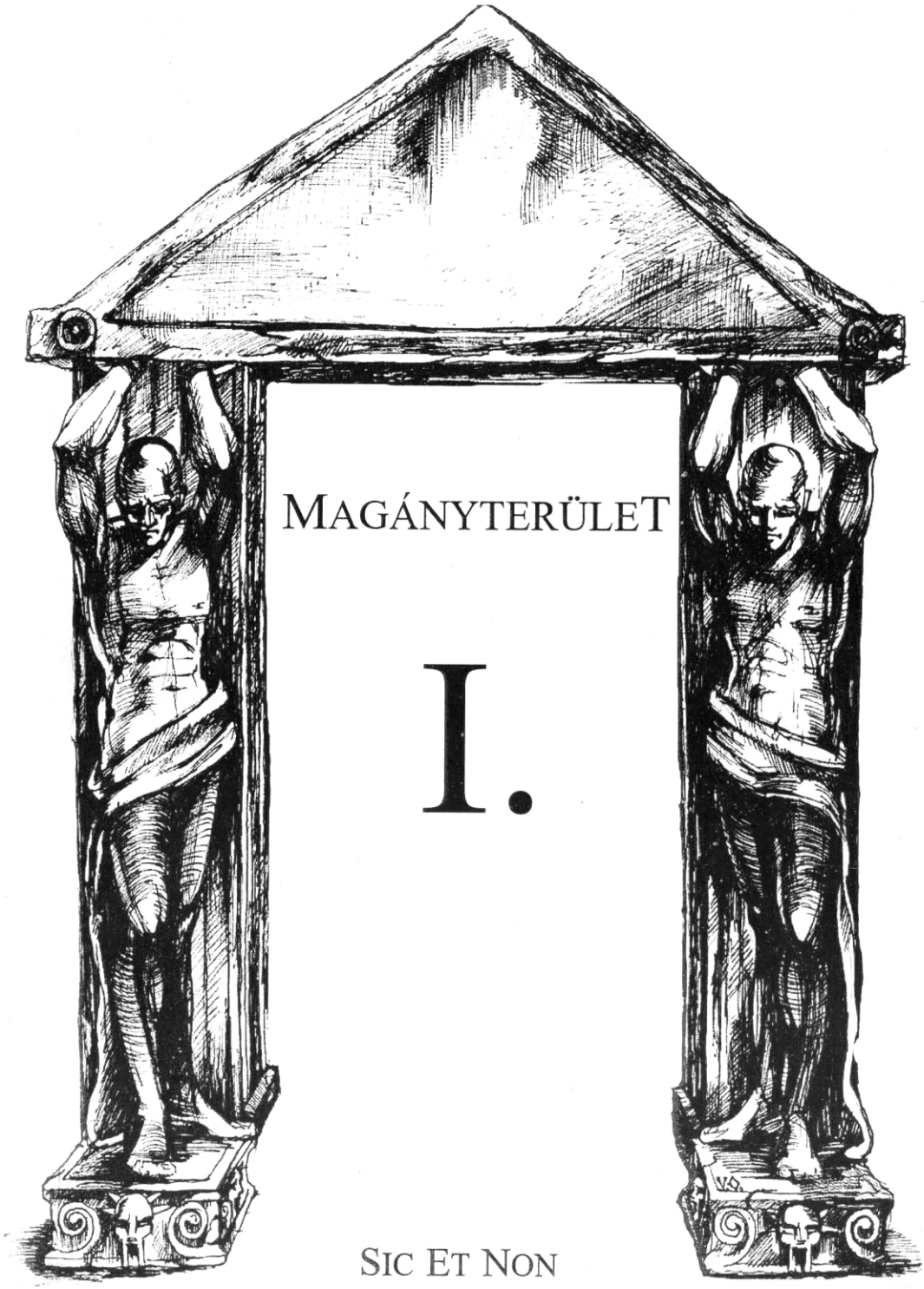

MAGÁNYTERÜLET

I.

SIC ET NON

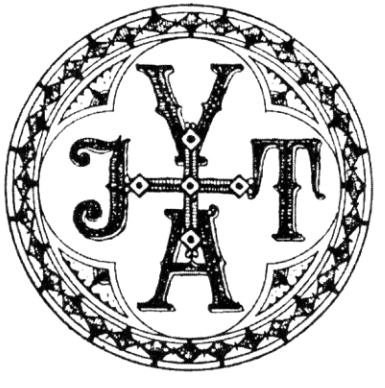
J
Y
A
T

KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR

"EGY SZEGÉNY ÁRVA MAGYAR, PÉNZ ÉS TAPS NÉLKÜL, DE ELSZÁNT KITARTÓ HAZAFISÁGTÓL LELKESÍTVE - KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR - BÖLCSŐJÉT KERESTE A MAGYARNAK, ÉS VÉGRE ÖSSZEROSKADT FÁRADALMAI ALATT. TÁVOL A HAZÁTÓL ALUSSZA ÖRÖK ÁLMÁT, DE ÉL MINDEN JOBB MAGYARNAK LELKÉBEN."

Talán furcsának tűnik, hogy a tibettudomány megalapítója, egy új tudományág atyja és világhíres kutatója a finnugor álláspontal szembehelyezkedett, a magyar nyelv eredetéről és a magyarság őstörténetéről másképpen gondolkodott. A "hivatalos bibliográfia", a Csoma kutatók nagy többsége az utazó életútját hasonlóképpen kezeli. Ezek szerint Kőrösi életében a tibeti szótár csak egy kitérő volt (sőt lemondás az őshaza-kutatás eredeti terveiről), s nem függ össze őstörténeti elképzeléseivel, melyek csupán a reformkori hazafiság túlfűtött légkörében gyökereztek. Létezik azonban olyan felfogás is, hogy a nagyenyedi évektől Göttingenen keresztül az egész életút ennek a szemléletnek az oltárán áldoz, minden tanulmányát és kutatását ennek bizonyítására szentelte. Akadnak, akik a göttingeni tanárai, Eichhorn és Blumenbach szerepét emelik ki, ám alátámasztani látszik számtalan ténnyel az, hogy a szkíta-hun-magyar-ujgur rokonláncolat elképzelésének már kezdetektől híve volt, s tanulmányainak minden momentuma erre épült. 1825-ben, a kényesen-kényelmetlenül induló szabáthui tartózkodásakor kelt levelében így nyilatkozik: "A liberális tudományok között legkedveltebbjeim voltak a nyelvészet, a földleírás és a történelem. Igaz, hogy hittani tudományaim hazámban tisztességes életpályára készítettek elő, de hajlamom a fent említett tudományok felé ösztönzött és arra késztetett, hogy tágasabb tért keressek behatóbb mívelésök végett." Korai elkötelezettségéről hűen vall egy fennmaradt anekdota, mely ugyan valószínűleg csak legenda, de tükrözi azt, hogy egykori diáktársai miként vélekedtek róla:

"Csoma Sándor, még szolgadiák korában, a tanári szobában török vendégeket szolgált ki; török tudósok voltak, akik baráti látogatást tettek a nagyenyedi kollégiumban. A beszélgetés nehezen ment, mert az enyedi professzorok nem tudtak törökül, a törökök meg latinul. A szolgadiák önkéntelenül elkottyantotta magát, lefordítván az egyik professzor szavait törökre. Általános elámulás! A kérdésekre a szolgadiák elmondta, hogy a kollégium könyvtárában talált egy török nyelvkönyvet, és

szabad idejében abból tanulgatott." Érdekes következtetéseket vonhatunk le későbbi (1821, Teherán), nagyenyedi tanáraihoz írt leveléből: "...aki ezen célból utánam indul, Konstantinápolyban a török nyelvet megtanulván, ezzel az egy nyelvvel bátran elindulhat."

Ebből is világosan kitűnik, hogy az ifjú Csomát elsősorban a magyar nyelv és ebből kifolyólag a magyarság eredete érdekelte. Igen sokat köszönhetett prof. Herepei Ádám enyedi tanárának, akit egy eddig kiadatlan kézirat alapján szintén az ujgur elmélet hívei között tarthatunk számon. A magyarok érdeklődése ebben az időszakban a török hódítás visszahúzódása révén egyre inkább Ázsia felé fordult, s a hagyomány is azt tartotta, hogy a honfoglalók Ázsiából indultak el, de egy részük visszatért a keleti őshazába, ahol eredetileg is maradtak hátra magyarok. A XIII. századi Julianus barát utazásának története is elevenen élt a kor szellemében. A lebilincselő és izgalmas Herepei-előadásokon felbuzdulva Csoma és két diáktársa 1806-ban ünnepélyes fogadalmat tett, hogy tanulmányaikat befejezve felkutatják nemzetük őshazáját. S hogy az ujgur elmélet fonalán elindulni megalapozott volt, alátámasztja több korábban született tanulmány is. Az elmélet első magyar követője a jezsuita Pray György, aki az 1756-ban az ujgurokról publikáló francia kutató Deguignes írásaira hivatkozik, s ezt követi Budai Ézsaiás iskolateremtő munkája, mellyel nagy valószínűség szerint Kőrösi Csoma Sándor is találkozott. "Sokkal hihetőbb ugyanakkor, hogy az Ungarus és Hungarus nevezet az ujgur Un Uigur névből lett, melyből a magyarok neveztettek, midőn Ázsiából kijöttek vala." Teheránban 1820-ban a Nagyenyedi Kollégiumhoz intézett levelében írja Csoma: "látván, mennyire különbözék nemzetünk mind nyelvére, mind characterére, mind öltözetére nézve minden más európai nemzetektől, micsoda nagy bizonytalanság uralkodjék az egész tudós világban, nemzetünk eredeti lakhelye, elszármazása, régibb történetei, nyelvünk más nemzetek nyelvével való atyafisága felett, továbbá micsoda helytelen vélekedései legyenek a külső íróknak, utoljára látván mennyire eltévelyedtetnek légyen némely tudós hazánkfiai."

A Kuma folyó a Kaukázus észak-keleti lejtőjén ered, a Kaszpi-tengerbe ömlik. Legfontosabb mellékfolyója Bojvala, melynek torkolatánál állt Magyarvar. Turkolly Sámuel 1725-ös kaukázusi magyarokról szóló beszámolójában egy várromot ismertet: "azon magyarok lakóhelyére reá akadtam..., a Magyarok királya pedig lakott Kuma nevű folyóvíz mellett, melynek palotái jól lehet rongyosak, de még ma is fenn állanak, és azon helyet ma is hívják pogány nyelven magyarnak." Az útibeszámolót különböző források is megerősítik, mint például a szentpétervári akadémián dolgozó Bayer nevezetű tudós. Ő egy 1727-ben kelt útleírásra hivatkozik, melyet egy Gäber nevű utazó jegyzett fel: "régi, tekintélyes városra valló romok vannak, neve Madschar, s a magyar királyság alapítói innen származnak." A XVIII. század második felének minden híres kaukázuskutatója megemlíti ezt a különös romvárost, és a magyarokkal hozza kapcsolatba. A város neve több korabeli térképen is feltűnik, romjellel jelölik s a magyarokkal összefüggésbe hozó megjegyzéssel kiegészített. E század nevezetes magyar történésze, Pray György oldja fel az elnevezésben rejlő különbségeket is - "Madschar azaz Madzsar, amit mi lágyabban Magyarnak ejtünk." - a tények alapján feltételezi, hogy Árpád népe egy ideig a Parthus birodalom alattvalója volt. Ez a gondolat egészül ki a későbbiekben ismeretlen bizánci forrásokra hivatkozva Maurikosz császár hódításának történetével, aki a Mazar nevezetű várat is lerombolta.

"Ugyanis én az eddig valókból tökéletesen meg vagyok győződve, hogy eleink ezen a vidékről szállottak le mint cultus nemzetek a Krisztus előtti századokkal, s minekutána mai Perzsián, Arábián, Abesszínián által mentek volna, onnan visszatérvén és az említett birodalmakban, különböző időkben, különböző dinasztiákat formálván, Szírián, Asszírián, Örményországon, Grúzián és Oroszországon keresztül Európába kényszeríttettek menni a sok ázsiai revolúció miatt." Kőrösi Csoma Sándor szerint tehát a magyarok őshazája a mai Perzsia, ami azonban nem azt jelenti, hogy eleink hitvilága, hagyományai is ide kötődnének. Megrajzol azonban egy máshol eleddig nem közölt útvonalat a Kárpát-medencébe való bejövetelről. A hivatalos álláspont nem különösebb figyelmet szentel ezen megállapításoknak, mint ahogy a tibeti szótár megírásával kapcsolatos szándékát is kétségbevonható magyarázatokkal tálalja. Azt a pillanatot, amikor az Ázsia szívébe vezető út bezárulni látszik a megviselt, pénztelen Csoma előtt, s elhatározza a Lehből való visszatérést Lahorba, az életrajzírók többsége jelentős fordulatnak nevezi. Ekkor találkozik ugyanis össze William Moorcrofttal, s kapja kezébe az Alphabetum Tibetanumot. Hamarosan körvonalazódnak a tibeti-angol szótárral kapcsolatos feladatok és lehetőségek is. Ám az eredeti tervek feladásáról nem igen lehetett szó, sokkal inkább arról, hogy a tibeti kutatások közelebb segíthetik a távolabbi célok eléréséhez. Erre bizonyíték a Neumann báróhoz (londoni osztrák követségi titkár) intézett beszámolója is: "Nem hiányoznak ugyanis Tibetben a történeti könyvek sem - azok közül többnek ismeretes a címe előttem, de megszerzésükre eddig alkalmam nem nyílt. Kétségtelenül kínai Tatárország rejtekei azok a helyek, ahol a magyar nemzet őshazáját keresnünk kell. Lelkünkben él valami kielégíthetetlen vágy az igazság megismerése iránt. Ázsiai vándorutam tárgya: kikutatni a magyarok első lakóhelyeit, összegyűjteni viselt dolgaik történeti adatait, és megfigyelni azt a hasonlóságot, amely több keleti nyelv és a mi anyanyelvünk között megvan." Ide tartozik még néhány megállapítás, ami a tibeti érdeklődést még alátámaszthatóbb megvilágításba helyezi. 1818-ban a mongol filológia megalapítója, a német orientalista Isaac Schmidt azt állította, hogy az ujgurok nem törökök, hanem tangutok, s összekapcsolta őket a tibetiekkel. A fen-

tieket támasztja alá a már említett Moorcroft azon kijelentése, mely szerint Kőrösi azzal a hazafias céllal hatol be Ázsia keleti részébe, hogy kiderítse milyen kapcsolatok fűzik a bothi (tibeti) néphez eleinket.

Kőrösi Csoma Sándor 58 évesen 1842-ben ismét vándorbotot fog, megkísérli a Lhasszába való eljutást. Egészségtelen, mocsaras vidékeken halad át gyalogosan, s megkapja a maláriát. Dardzsilingbe érkezve már súlyos lázas rohamok kínozzák, s itt éri utol 1842 április 12-én a halál. Tárgyi hagyatéka mindössze négy könyvekkel rakott láda, és szerény öltözéke. A számbavétel említ még két eltérő nyelven írott kéziratköteget is. Hogy milyen nyelven íródhatott eme két köteg papiros, az utókor még nem tudta megadni rá a választ. Vannak azonban olyan feltételezések, miszerint a két papírköteg ujgur írásokat tartalmaz, de ez jelenleg puszta felvetés. Az azonban nagyon valószínűsíthető, hogy Kőrösi Csoma Sándor 23 éves vándorlása során egyszer sem tett le 1806-ban tett fogadalmáról: megtalálni a magyarok őshazáját.

DER BLUTHARSCH

- ALBIN JULIUS INTERJÚ -

"ÁLLA FELKÖTVE, KEZE ÖSSZETÉVE,
ELPIHENT NÉMÁN A HALÁL ÖLÉBE.
NYITOTT SZEMÉBEN ŐSZI ÉG DERŰJE,
KIFÁRADT TESTÉN TÉPETT CSUKASZÜRKE.
A MILLIÓKBÓL EGY, KIK HALNI MENTEK,
A NEVE SENKI, AKIT ELFELEDNEK.
NEKI NEM ZENGETT OPERÁK ZENÉJE,
FINOM, BÚS VERSET NEM SÍRT EL AZ ÉJBE,
NEM LÁTTA NEMES GÓTIKA CSODÁIT,
DUSE MOSOLYÁT,
MELY SZEBB FÖLDET ÁHÍT.
SZIVARJA ROSSZ VOLT ÉS ÖRÖME OLCSÓ,
MINDEN JUTALMA: EGY SZŰK FAKOPORSÓ.
NEM IS HALT HŐSI, ÉGZENGŐ ROHAMBAN,
CSAK KÖHÖGÖTT,
NYÖGÖTT AZ ÁGYBA HALKAN.
CSAK LEVEGŐT KÉRT ÉS VIZET, VIZET MÉG
S NEM LÁTTA MÁR
A BÍBOR NAPLEMENTÉT,
MELY MINT DICSŐSÉG, ÁLDÁS,
MINT EGY ÁMEN
FÖLTÜNDÖKÖLT BÜSZKÉN,
DE NEKI MÁR NEM!"

Amikor az ember a Der Blutharscht hallgatja, feltárulhat egy kép, amelyen egy nagy, hóval borított táj látható, ahol a katonák felszerelésüket hordozva masíroznak előre, hosszú, kígyózó sorokban. Társzekereik mellett sebesültek vánszorognak meg-megcsúszva, vértócsákat húzva - a sorok hosszában megfagyott lovak és katonák, akik groteszkül élőnek tűnnek...

- Milyen hatással volt a heroikus felvonulás/menetelés a munkáidra?

Albin Julius: -Úgy gondolom, hogy ez a bevezető leírás valóban nagyon jól illik a zenére. Személyesen a munkámat mint zenét is szemlélem, és mint az örök harc visszatükröződését "a létért", vagyis ahogyan ezt az élet általában megjeleníti. Hogy Goethe-t idézzem, " az út a cél" és, a "Der Blutharsch" az én utam.

- Mi a véleményed a hagyományosan felállított "kis és nagy szent háború"-ról, a megdicsőülésről, illetve a harcon keresztül történő önmegvalósításról?

- A háborúkat vagy megdicsőítik, vagy elátkozzák mindig valamelyik oldal vagy rezsim alapján. Tagadhatatlan mindenesetre az, hogy a

háború lényeges lételeme az emberiség történetének, amely az emberiséget egyrészt jóllehet szakadékba taszította újra és újra, másrészt viszont mégis egy előre hajtó motor volt a fejlődéshez, amely megalkotta a modern világot.

- A birodalmak által szervezett háborúkat általában negatív módon ítélik meg. Mi a véleményed ezekről a háborúkról, milyen hatással voltak a munkádra?

- Ezeket a háborúkat mai szemszögből szerintem nehéz értékelni és megítélni. Ezek is részei a történetnek, és minden nemzetnek, melynek része volt benne, megvan a maga interpretációja a saját szerepét illetően benne. Itt most nem szeretném kifejteni a véleményemet.

Úgy gondolom, hogy a munkámban nagyon is jól megtalálják a helyüket ezek a dolgok, mindenesetre ha a munkámat csak erre korlátoznám, az nagyon egydimenziójú lenne. A mai történelemszemlélet téves és meghamisított.

- Mi a véleményed a történelemről mint fogalomról?

- Úgy gondolom, hogy a történelem egy változó. Minden történelmi eseményt különféleképpen lehet megítélni, és különféleképpen fogják őket értékelni, az idő/kor tényezője itt szintén lényeges szerepet játszik. Minden rezsim abban a helyzetben van, hogy meghamisíthassa a történelmet, a történelmet mindig a győztesek írják és ezért fel is magasztalják! A szép az egészben mindenesetre az, hogy a történelmet újjá és újjá írják, és a történelmi eseményeket újszerűen interpretálják. Így, amint mindig sok valóság adódik, ugyanúgy több verziója is van a történelemnek, és mindenki úgy használja a saját verzióját, hogy a saját igazságát törvényesíthesse.

- Hogyan látod osztrák álláspontból az Osztrák-Magyar Monarchiát és az 1848-as szabadságharcot?

- Úgy gondolom, hogy a K. u. K. Monarchia egy nagyon romantikus időszak volt, és nosztalgikus érzéseket táplálok felé. Természetesen ez egy nagyon nagy teljesítmény volt, egy ilyen óriási birodalmat egyesíteni, és a kölcsönös befolyások a különböző népcsoportok között szintén nagyon gyümölcsözőek voltak. Én személy szerint nagyon örülök, hogy Európa "ideológiai felosztottsága" a "Nyugat/Kelet" között felszámoltatott.

- Véleményed szerint mennyiben negatív vagy pozitív a számítógép térnyerése a zeneszerzés terén (is)?

- Véleményem szerint a számítógép egy forradalmi esemény a zene történetében. A számítógép segítségével (sajnos csak részben) majdnem mindenkinek megvan a lehetősége arra, hogy zenét szerezzen, és lehetséges olyan zenei művek komponálása is, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak. Mindenesetre nem találom jónak azt, ha a számítógép a domináns elem egy zenében, én nem használok számítógépet ahhoz, hogy zenét csináljak (hagyományos értelemben, hiszen egy samplernek is van számlálója), úgy értem, nem bízom magam programokra ahhoz, hogy komponáljak és elhelyezzem a dolgokat.

Én pusztán segédeszköznek tekintem a számítógépet a zene létrehozásához, mint egy fuvolát vagy egy gitárt. Mindenesetre jelentősen jobb lehetőségeket kínál. Mégis, minden hangszer csak annyira jó, amennyire az ember, aki használja. A kreativitás és az érzés fontosabbak, mint a technika, és némely ember ezt úgy teremti meg, hogy egy "szimpla" hangszerrel, mint pl. egy gitárral előadott zenét ír, míg más emberek a legmodernebb technikai hangszerekkel.

- Mi a véleményed arról, hogy általánosan a barátságod különböző zenészekkel, illetve ezeknek az embereknek a hatása Rád kihangsúlyozódott, és sok ember eszerint méri fel a Der Blutharsch munkáját? (Véleményem szerint a legutóbbi ilyen a Death in June volt - az az album, amelyiken Haar mint a DB volt jelen.)

-Nos igen, tulajdonképpen nem találom úgy, hogy kihangsúlyozódott volna, illetve számomra ez nem azt jelenti. Természetesen a Douglas-szel való munka nagy figyelmet irányított rám, és a Der Blutharsch nagyon hamar ismert lett, elvben sok időt és munkát megspórolt ez nekem... Mindenesetre a The Moon Lay Hidden Beneath A Cloud is nagyon-nagyon eredményes volt, és a Der Blutharsch-sal tudtam erre az alapra építeni. Számomra a közös munka mindig is és most is egy közös kaland egy nagyon jó baráttal - soha nem dolgoznék együtt olyasvalakivel, akihez személyesen nem állok eléggé közel - így volt ez Douglas-szel is. Zeneileg nem befolyásolt engem, úgy gondolom, hogy mind a két CD-nél, amit a Death in June-nal készítettem, nagyon világosan felismerhető a zenei hatásom, hiszen majdnem ugyanazt a zenét írtam, ezért egyáltalán nem furcsálható, hogy hasonlóan cseng ahhoz, amit a Der Blutharschban csinálok! Számomra ez a közös munka - mint mindenkivel (Alzbeth-tel is TMLHBAC-ból, vagy Boyd Rice-szal és Douglas-szel) - egyszerűen egy izgalmas idő volt, amikor sok minden történt, és mindig "Egy Mindenkiért" alapon ment.

- Régebben befejezett munkátok, a The Moon Lay Hidden... még most is nagyon sikeres. Miért kellett egy ennyire sikeres történetnek ilyen hirtelen lezárulnia?

- Egy régi szólás úgy tartja, hogy az embernek mindig akkor kell abbahagynia, amikor a legszebb... Nos igen, úgy gondolom, nem titok, hogy a kapcsolat köztem és Alzbeth között megszakadt, és ezért egy további zenei közös munka nem tűnt tanácsosnak. Azt sem gondolom, hogy akár a legjobb akarattal is lehetett volna még egyszer közös zenei jövőt felállítani. A személyiségeink zeneileg is túlságosan ütötték egymást. Kezdetben természetesen sok minden nem volt könnyű, mostanában azonban nagyon boldog vagyok, hogy sikeresen túltettem magam ezen a nehéz időszakon, és nagyon-nagyon büszke vagyok arra, hogy a Der Blutharsch-sal többet értem el, mint a TMLHBAC-dal valaha is.

-Európában a sajtó nagy kampányt indított a Neofolk-Industrial zenei mozgalom ellen. A mai demokratikus magatartás mellett ez nehézségeket okozhat. Milyen hatása van ennek Rád?

- Rám személy szerint nincs hatással. Természetesen vannak harcok, amelyek a "Demokrácia megvalósítása" jelszó alatt arra törekednek, hogy a nézeteket, melyek nem illenek az ő arculatukhoz, elnyomják vagy harcoljanak velük. Az úgynevezett "Political Correctness" mégis olyan eszközökkel dolgozik, melyek egy demokratikus nézőpontból szemlélve kétesnek tűnnek... Egy olyan demokrácia, amely nem enged meg különböző nézeteket, az én szememben nem érdemli meg, hogy demokráciának nevezzék. Ez azt jelenti, hogy alkalomadtán (és meg kell jegyeznem - szerencsére nagyon ritkán) adódnak kisebb problémák, amikor az emberek "keresztbe akarnak tenni" nekünk - de ez az egész ügyet csak izgalmasabbá és érdekesebbé teszi. Mindig van megoldás, és ezt megtalálni szintén egy nagyon kreativitást serkentő erő! Mindenesetre az ember nem lehet mindenkinek a barátja, és egy bizonyos elszigeteltség művészetileg is nagyon produktívvá tehet.

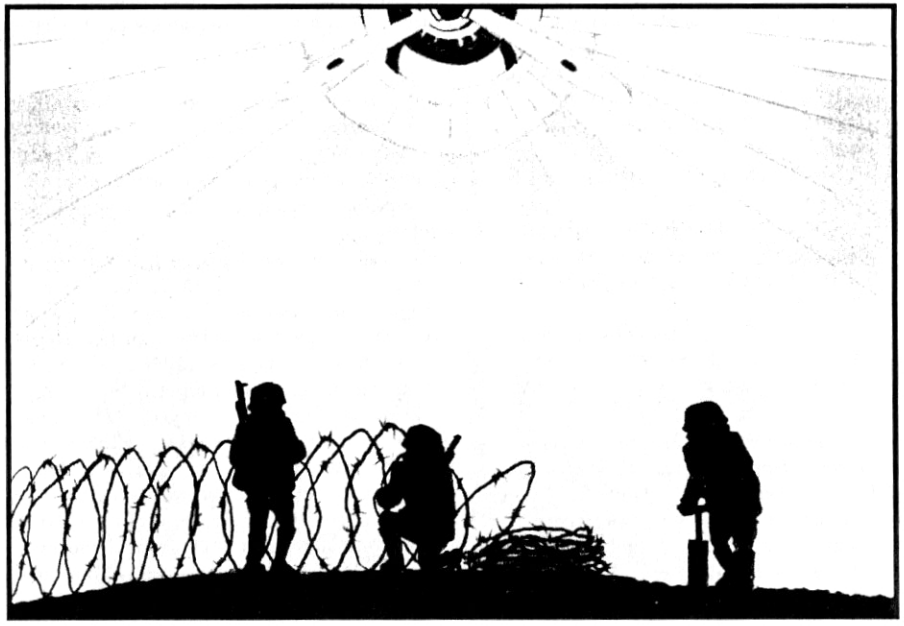

RAISON D'ETRE

- PETER ANDERSSON INTERJÚ -

"A LOMHA GYÁSZ KÚTJÁBÓL,
MELYBE HULLTÁL
S TOPOGTÁL ÁJULT FÁJDALOMMAL OTT,
EMELD FÖL A FEJED, MÍG MEGVAKULNÁL
ÉS ÖSSZEROGYNÁL BÚS ÉLŐ HALOTT!

A CSILLAGOK GYÉMÁNTMEZŐJE NÉMÁN,
DERŰSEN INT FELÉD, - VÍG TEMETŐ -
ÉS MÉLY BÉKÉT RAGYOG RÁD
MIND E GYÉMÁNT,
VILÁGTÖRVÉNYT MOSOLYGÓN HIRDET Ő!

A FÉNYE TESTVÉR A BETEG SUGÁRRAL,
MELY MÉLY SZEMEDBEN ÉG FÁJÓ LILÁN
S A VÉGTELENBŐL A SZÍVEDBE SZÁRNYAL.

SÖTÉT A KÚT ÉS A SORS OLY SILÁNY,
DE ÉG A FÉNY ÉS ÉPEN ÉL A TÖRVÉNY
S ÖRÖK ÖRÖMBE SZÉDÍT ÁT EZ ÖRVÉNY."

- A halandóság gondolatának fontos szerepe van az ember életében. Mit gondolsz, melyik a valódi halál, a születés vagy az elmúlás?
- A halál az élet függvénye (nem létezhet nélküle, szükségszerű velejárója -a ford.), de csak az elmúláskor, az élet végeztével tűnik fel a halál. A halál az élet egyik része, de totálisan az ellentéte. A születésnél nincs jelen a halál, azon kívül, hogy a halál lehetősége vele együtt születik meg... S nincs születés a halálban, legalábbis ez az, amit én gondolok. A valódi halál az, amikor maga a halál bekövetkezik, amikor az élő élettelenné válik.

- A modern ember halálhoz való hozzáállása megváltozott. Mi a véleményed a természettől való elválásról, a különböző vallásos világképek szétválasztásáról? Hogyan kaphatnak helyet ezek a kérdések? A művészetek és a zene segíthetnek ebben?
- Nyugaton a vallásnak már nem jut sok hely az emberek életében. A modern élet megváltoztatta igényeinket, és talán ez a változás túl gyors volt nekünk, mert sok ember van, aki eléggé elveszettnek érzi magát. A vallás évezredek óta él az emberiségben, és a hirtelen "hitetlenség" sokunk számára kelthet olyan érzést, hogy elvesztettük utunkat. A vallásos szimbólumok, és amit jelentettek nekünk, elvesztek. Amire szükségünk van, az egy alternatíva ezekért az elveszett szimbólumokért, de olyan, amelynek azonos a jelentése a régi szimbólumokéval. Vannak alternatívák, New Age-es megmozdulások és Kelet néhány "isten nélküli" hiedelme például. Nem vagyok vallásos, és nem vagyok résztvevő a New Age-es dolgokban sem. A zenémhez ragaszkodom, és C. G .Jung teóriáihoz, melyek tartalmazzák az igaz természetemre vonatkozó keresést és az önmagamra való ráébredést. A zene, a művészet, és bármi, amelyhez a teremtés köthető kulcsszóként, segítséget nyújt egy elveszett embernek. Nemcsak a zenehallgatás vagy a művészetek vizsgálata, de az önmagunk általi teremtés, hogy serkentsük agyunk jobb félteké jét. Ez némileg visszaadja az élet értelmét. Nem azért élünk, hogy meghaljunk, hanem az emberiség fennmaradásáért és fejlődéséért, és emiatt a teremtési folyamat életfontosságú számunkra. A teremtés egy olyan fejlődést eredményez bennünk, melynek eredménye az emberiség fejlődése (ha az a létrehozott dolog közössé válik).

- Mit tartasz az emberi szellem kettősségéről, mi a szerepe ennek a két résznek a zenédben?
- Vezető fontosságú szerepe van, legalábbis ami az én definíciómat illeti a kettősségről. Gyermekként, amikor tudatára ébredünk saját létezésünknek, kifejlesztünk egy ént. Ez az én nem valódi természetünk szerint fejlődött, amely a kettősséghez vezet. Zeném segítségével megpróbálom megtalálni valódi természetemet.

- Isten és a másvilág, jó és rossz, és a Semmi mint a végső dolgok summája - hogy kötődnek ezek egymáshoz szerinted? Létezik az üresség, és hogy vannak ezek a dolgok a zenédben kifejezve?
- Hiszek egyfajta mérlegben, mint a Yin-Yang, plusz-mínusz, pozitív-negatív, mennyország-pokol, szeretet-gyűlölet. A plusz nem létezhet mínusz nélkül, és így tovább. Az üres annyit jelent, mint nulla tartalom, abszolút semmi. Ám még mindig van valami: nulla nélkül nem hozhatunk létre olyan számokat, mint a 10 vagy a 100. Ugyanez vonatkozik az ürességre: üres, de ugyanakkor mindennek az alapja. Nem látunk semmit az ürességen kívül. Mielőtt bármi létezne, ürességnek kell lennie, máskülönben már létezne. Ugyanez vonatkozik ennek az ürességben való eltűnésére is. Amikor a " The Empty Hollow Unfolds"-ot játszod, elénk tárul tartalma, élete, aztán eltűnik, meghal, és totális üresség van újra.

- Harmadik albumod negatív kritikákat is kapott. Az új albumról azonban csak pozitív visszajelzésekkel találkozunk. Hogyan értékeled mindezt, befolyásolnak ezek a munkádban?
- A pozitív reakcióknak mindig örülök, de az új albumomat illetően is találkoztam negatív kritikákkal. Nem hiszem, hogy befolyásolják zenei teremtő folyamatomat, csak örömet szereznek a pozitív reakciók. Ugyanezt a zenét csinálnám, nem számít, hogy olvasok vagy nem olvasok visszajelzéseket. Az én zeném nem függ attól, hogy más emberek mit éreznek és mit gondolnak a zenémről.

- Az új album meghallgatásához erős idegekre van szükség. A zene a létrehozójának tükre... Ez egy megtisztulás a számodra, vagy valamilyen más szellemi folyamat kifejezése?
- Ez valamifajta megtisztulás, de több is van benne ennél. Jelen van valódi természetem keresésének örökkévaló folyamata, hogy ráébredjek énemre, és a végén, hogy elérjem a teljességet és a harmóniát önmagamban. Egyfajta terápiaként használom a zenémet, és analizálom, hogy jobban megértsem magamat. Hiszem, hogy zeném a bensőm visszatükröződése.

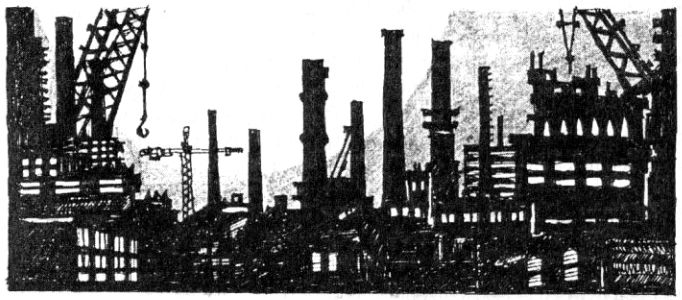

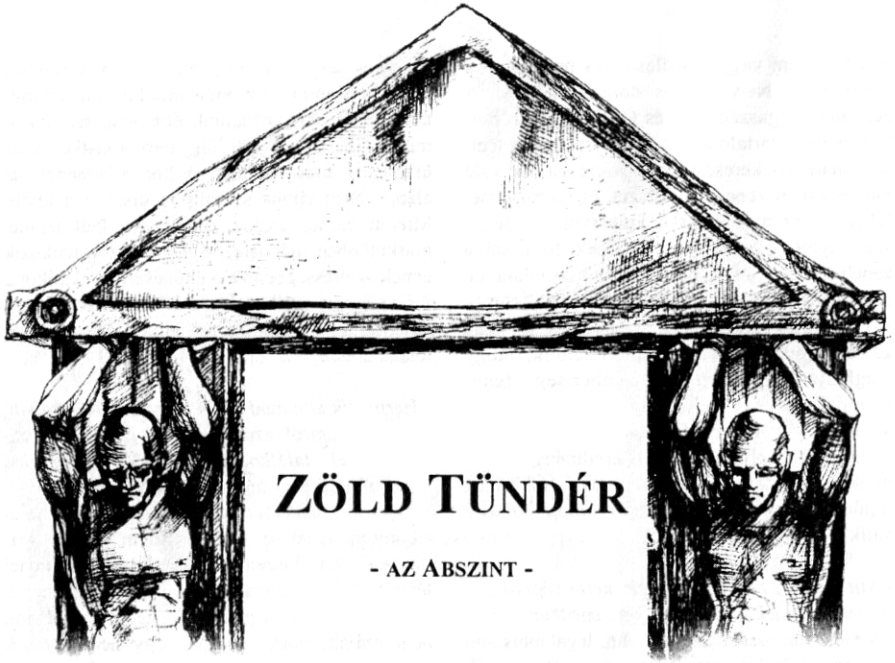

ZÖLD TÜNDÉR

- AZ ABSZINT -

"A ZÖLD SZÍN FEHÉRRÉ VÁLTOZOTT,
A SMARAGD OPÁLLÁ,
SEMMI SEM VÁLTOZOTT.
AZ EMBER LÁGYAN BELECSORGATJA A VIZET POHARÁBA,
ÉS AMINT A ZÖLD ELHOMÁLYOSUL,
KÖD FÁTYOLOZZA ÉRTELMÉT.
AZUTÁN MEGITTA AZ OPÁLOS ITALT.
EMLÉKEK ÉS RÉMKÉPEKOSTROMOLJÁK ŐT.
A MÚLT PÁRDUCKÉNT HASÍTOTT BELE ÉS
A JELEN FEKETESÉGÉN KERESZTÜL,
LÁTTA A MEGTÖRTÉNT DOLGOK RAGYOGÓ TIGRIS SZEMEIT."

Kevés olyan ital van, mely köré annyi mítosz és legenda szövődik, mint a híres-hírhedt abszint. De tulajdonképpen mi is az az abszint? És mennyi igaz azokból a vad történetekből, amelyeket már bizonyosan mindegyikünk hallott róla? Ez a cikk hivatott egy kis felvilágosítást adni a témáról.

A KEZDETEK ÉS A VIRÁGKOR

Az abszintkészítés eredete a francia Svájcba vezethető vissza. Az első írásos forrás egy 1769-es neuchateli újság, melyben egy bizonyos Madame Henriod a saját készítményét, "Bon Extrait d'Absinthe" néven hirdeti. Nem sokkal a századforduló előtt Henri Dubied és veje, Henri-Louis Pernod megvásárolták a Madame-tól az ital titkos receptjét, és 1797-ben a francia Pontarlier városában létrehozták az első szeszgyárat, melyben abszint is készült. Kezdetben csak 400 liter abszintot gyártottak évente.
Az abszint gyors térhódítása részben annak tudható be, hogy a rossz termelés következményeként a 18. század végén a borárak nagyon megemelkedtek. Másrészt annak, hogy az 1840-es évektől az Algériában harcoló francia katonáknak járt napi egy abszintadag, harci kedvüket fokozandó. Meg kell még említeni e helyütt még a bohémeket is, akik kultusz-itallá tették a francia nagyvárosokban. Egyre több kávézóban celebrálták a "heur verte"-t, a zöld órát: 11 és 13 óra között kis kortyokban itták a Zöld Tündért.
A katonák révén a kolóniákon és az olyan frankofil városokban, mint Prága vagy New Orleans egyre ismertebbé vált az új ital, de igazi hazája mindig Franciaország maradt.
A 19. század közepére Pernod évi 20000 liter, a végére évi 100000 liter abszintot állított elő, és egyedül Pontarlierben nyílt 20 új abszintüzem.

AZ ITAL

Az abszint egy alkoholtartalmú ital, mely főleg fehér ürömből, ánizsból és édesköményből készül. A smaragdzöld folyadék általában rendkívül magas (50%-nál több) alkoholtartalmú és kesernyés ízű. Ebből kifolyólag vízzel higítva és cukor hozzáadásával fogyasztják. Amikor vízzel keverjük, érdekes hatásnak lehetünk tanúi, ugyanis az abszint a víz hatására opálos fehér-zöld színt vesz fel. Ennek oka az italban található illóolajok, főleg az ánizsolaj nagyon rossz vízoldhatósága, melyek a hígítás során kicsapódnak az oldatból. Ez a színváltozás (Louche-hatás) lehet az egyik oka annak, hogy az abszintfogyasztást már-már rituális keretek közé emelik.

A NÖVÉNY

A fehér ürmöt, mint a világ állítólag legkeserűbb növényét már az egyiptomiak és a görögök ismerték és gyógyításra használták. Nálunk és csaknem egész Közép- és Dél-Európában, Kelet-Ázsiában, Észak-Afrikában helyenként tömegesen előforduló, bokros, száraz helyeken termő évelő növény. Termesztése általánosan elterjedt. Hazánkban a középkori kolostorkertekben megtalálható volt, a szerzetesek különböző elixírek készítésére használták.
Étvágygerjesztő hatásánál fogva gyógyteák alkotója. A belőle nyert illóolaj görcsoldó, bélféregűző gyógyszerek egyik alapanyaga. Külsőleg reuma elleni beöntő készítésére használják.
Görög nevében az első szó Artemis istennő neve, merthogy az ő adományának tartották, a második ízére utal: absinthosz = keserű, és hozzátették: apinthosz = ihatatlan, mivel töményebb kiáztatott leve ihatatlan.
Az abszint szempontjából fontos hatóanyagai az abszintin és az ürömolaj. Az abszintin felelős az ital keserű ízéért, állítólag 1 gramm már érezhetően keserűvé tesz 100 liter vizet. Az ürömolajban található tujon és fellandrén idegméreg, mérsékelt mennyiségben izomrángásokat, nagyobb mennyiségben heves görcsöket okoz. Fokozott fogyasztása a központi idegrendszer leépüléséhez vezethet. Sokan ezeknek az anyagoknak tudják be az abszint hallucinogén hatását is, bár ennek tudományos alapja nincs.

A BUKÁS

Az abszint már az 1850-es évekre eléggé rosszhírű lett. Fokozott fogyasztás esetén egy tünetegyüttes lépett fel, melyet röviden abszintizmusnak neveztek. Fő tünetek a függőségen felül nagyfokú ingerlékenység és hallucinációk voltak. Ahogy az ital egyre jobban terjedt, néhány gyártó a jóval olcsóbb, de erősen mérgező ipari (metil) alkoholból kezdte gyártani azt (innen ered az abszintvakság kifejezés). Ehhez még hozzájön, hogy a lassan magához térő bortermelésnek is szálka volt a szemében az akkorra már tömegesen és olcsón előállított ital.
A végső szög a zöld Tündér üvegkoporsóján a Lausanne-i alkoholista, Jean Lafray személyében jött el, ki egy abszintos rohamában brutálisan lemészárolta egész családját.
Franciaországban 1916-ban tiltották be, 1930-ra már majdnem egész Európában élt a tiltás. Csak Spanyolországban, Portugáliában és Csehországban élt túl a Zöld Tündér, viszont ott soha nem volt nagy jelentősége az italnak.
Szemfülesek azért tudni vélték, hogy Pontarlierben soha nem állt le teljesen az eredeti abszint gyártása... Mint oly sok dologban, az Unió itt is változást hozott: 1991-től újra engedélyezett az abszintgyártás, fő hatóanyagát, a tujont viszont lekorlátozták 35 mg/literre. A modern gyártók nagy része az előállítás során átállt a fekete üröm használatára, mely nem is tartalmaz tujont.

AZ ABSZINTOK FAJTÁI

ABSINTHE SUISSE

A szárított hozzávalókat kb. 85%-os alkoholban hagyták állni néhány óráig, majd adtak hozzá kevés vizet, és ledesztillálták. A lepárolt folyadékot még egy speciális színezőberendezéssel további gyógy-

növények hozzáadásával színezték smaragdzöldre. Utána víz hozzáadásával hígították 68-72%-ra. Végül hordókba töltötték és pár hónapig tárolták, így érte el legjobb minőségét és ihatóságát.

ABSINTHE FINE
Mint a Suisse változat, azzal a különbséggel, hogy a párlat egy részét tiszta alkohollal helyettesítették, és így hígították 68-72%-ra.

ABSINTHE DEMI-FINE
Mint a Fine, csak 50-60%-ra hígítva

ABSINTHE ORDINAIRE
Mint a Fine, csak 45-50%-ra hígítva

ABSINTHE DES ESSENCES
Különböző módon nyert növényolajakat kevertek el tiszta szesszel, majd hígították vízzel a kívánt mértékre. Színét általában mesterséges (és gyakran mérgező) anyagok hatására kapta.

Ma már nem állítanak elő Absinthe Suisse-t, a Fine változat van legközelebb az igazihoz, de sajnos ezt sem hagyják állni elég ideig. A zöld szint manapság főleg ételfestékkel nyerik.
Még meg kell említenem egy különös abszintfajtát, melyet főleg a Svájcban terjedt el "La Bleue" néven. Ennél az abszintnál elhagyták a színezés lépését, ezért az üvegben található folyadék teljesen tiszta, átlátszó, s íze is különbözik valamelyest a hagyományos fajtákéhoz képest. (Még sajnos nem volt lehetőségem megkóstolni. A franciák "La Blanche" néven ismerték.

A ZÖLD TÜNDÉR - MÚZSA VAGY SZÖRNYETEG?

Mi rejtőzik hát a sok szóbeszéd mögött? Gyönyörű látomások és kitágult tudat? Az abszintrészegség okozta állítólag Van Gogh-nál a sárga időszakot, Picasso megfestette az Abszintivót, és maga a Zöld Tündér név Oskar Wilde-től ered.
Olyan írók és költők, mint Charles Baudelaire, Artur Rimbaud, Alfred Jarry, Guillame Apollinaire és Paul Verlaine is az abszinttal fokozták olykor a kreativitásukat. Az angol költő Ernest Dowson afrodizáló hatását is dicsérte: - Úgy tapasztaltam, az abszint még édesebbé teszi a mézes csuprot..."
Számos híres festmény foglalkozik a témával: Eduard Monet, Pablo Picasso és Jean Francois Abszintivó-i, Henri de Toulouse Lautrec Monsieur Boileau a kávézóban című képe, vagy Van Gogh egy csendélete, hogy csak párat említsünk.
A porosz-francia háború után a zöld órának szilárd helye lett sok ember életében. Párizsban alakult egy egész sor klub, melyek az abszintivás rituáléjára specializálta magát. Az ital tündöklő oldala, a "la vie boheme" mellett ott voltak a szegénynegyedekben azok az alkoholisták, kiknek a "heure verte" huszonnégy órán keresztül tartott.
Akkortájt a házi gyártásnak is nagy divatja volt, állítólag minden patikusnak volt saját készítésű abszintja. Legegyszerűbb esetben ürömolajat adtak tiszta szeszhez, és különböző növényolajakat adtak hozzá, hogy a jellegzetes ízt elérjék. A tündöklő zöld szint néha rézszulfáttal (mérgező!) érték el. Rengetegen haltak bele az ilyen "olcsó" rézszulfátos vagy klórantimonos párlatokba.

A RITUÁLÉ

Az abszintfogyasztást valószínűleg a vele járó ivórituálé tette oly vonzóvá az absintheur-ök körében, s manapság is különlegességnek számit. De hogyan is kell kulturáltan abszintot fogyasztani? Lássuk a RITUÁLÉT:
A ma elterjedt ivószertetartás a cseh módszer: Egy kanálra teszünk egy vagy kettő darab kockacukrot, a pohár fölé tartjuk, és leöntjük abszinttal. Miután a cukor felszívta a folyadékot, meggyújtjuk, és

várunk, amíg egy picit karamellizálódik. Tipp: magas százalékú (70%+) abszintoknál, ne várd meg amíg teljesen leég a cukor, mert hajlamos ráégni a kanálra. Ezután leöntik a cukrot vízzel, és elkeverik.
Nagyon kevesen tudják, hogy az eredeti, francia rituálé nem tartalmazott semmiféle "piroeffekteket", sőt szerintem a cseh szertartás nagy csodálkozást vagy neheztelést váltott volna ki egy 19. századi abszintházban. Az eredeti rituálé keretében egy pohár abszintra tettek egy lyukacsos, úgynevezett abszintkanalat, majd arra egy vagy két darab kockacukrot. Erre engedtek nagyon lassan jeges vizet. A legtöbb abszintházban volt egy nagy, gazdagon díszített központi tartály sok kis csappal. Általában 1 : 5-höz higítottak.

Abszint ma

A Zöld Tündér feltámadt, az abszintfogyasztás a nyugati országokban a reneszánszát éli. Az utóbbi években gombamód szaporodtak el a "nagy történelmi múltra visszatekintő" abszintot forgalmazó cégek, melyek nem győzik eléggé kihangsúlyozni, hogy mennyire különleges és eredeti a termékük. A mai abszintok marketingjében szinte mindig szerepet kap az ital kreativitásnövelő és hallucinogén hatása. Mindezt amellett, hogy a mai gyártók nagy része fekete ürömből és teljesen EU-konform hozzávalókból állítja elő termékét, s ez silány árnyékát produkálhatja csupán az eredetinek, mind hatásban, mind ízben.
Az abszint a modern nyugati társadalomban divatitallá vált. A zöld színnek minden árnyalatában pompáznak az üvegek, sőt piros és fekete abszint is létezik (Hát igen, van amikor a zöld egyszerűen nem harmonizál a koktél többi színével).
Magyarországon még nem ismerik annyira, mivel a hazai piacot még csak kevés cég nézte ki magának, de szerintem az EU itt is változást hoz. Mit tehet tehát az ember, ha abszintra vágyik? Vagy elmehet a Tescoba venni magának egy üveg Pierre Kermann Absinthe-ot, vagy beül azon kevés vendéglátó egységek valamelyikébe, ahol mérik az italt. Ezekben az esetekben vagy Kermannt vagy Trenet-t kap, mindkét márka fekete ürmös. Ha valami olyasmire vágysz, ami közelebb van az eredetihez, akkor érdemes beszerezni egy cseh vagy még inkább spanyol abszintot, mert az ottani cégek tényleg nem sokat változtattak a régi recepteken.

Saját tapasztalatok

Biztosra vehető, hogy az abszint másképp hat, mint a többi szeszesital. Saját tapasztalataim szerint pár pohár kimondottan élénkítőleg hat, fokozza a boldogságérzetet, mindezt az alkohol káros mellékhatásai nélkül. Mindez csak akkor igaz, ha mást nem iszik mellé az ember. Ez esetben még inkább felerősíti az alkohol hatását.
Bár hallucinációim nem voltak még egyszer sem, egy furcsaságról azért beszámolnék. Nagyobb mennyiségű (5-6 pohár) fehér ürmös abszint elfogyasztása után a dolgok mintha "kiélesednének", a tárgyak kontúrjai jobban látszanak. Továbbá ilyenkor sem lépnek fel azok a koordinációs zavarok (pohárborogatás, hasra esés, stb.), melyek hasonló mértékű alkoholbevitel esetén óhatatlanul előfordulnak. Le sincs lassulva az ember, tehát ezek az érzéki csalódások valószínűleg nem az abszintban levő alkoholnak tudhatóak be. Ez egy olyan érzés, melyet leírni nem tudok, csupán bíztatni tudlak benneteket, hogy vásároljatok egy üveget, s próbáljátok ki magatok az abszint varázsát.
De nehogy átessetek a ló túloldalára a fogyasztás mértékét tekintve, álljon itt figyelmeztetésül és zárásul egy gondolat Oscar Wilde-tól, aki egyik legnagyobb szeretője, s egyben rabja is volt a Zöld Tündérnek:

"Az első pohár után olyannak látod a dolgokat, amilyenek,
A második pohár után olyannak látod őket, amilyennek szeretnéd őket,
A harmadik pohár után olyannak látod őket, amilyenek valójában,
S ez a legszörnyűbb dolog a világon..."

"Nyugtalan vagyok.
Távoli dolgok után sóvárgom.
Lelkem útra kél a messzeség
köntösét érintő vágyban.
Ó messzeség, varázsfuvolád hangja hív!
Elfelejtem, mindig elfelejtem:
nincsenek szárnyaim, hogy repüljek;
örökre a röghöz vagyok kötve.
Mohó vagyok és éber,
idegen földön idegen vándor.
Fuvallatod elér,
s hiú reményt suttog a fülembe.
A te nyelvedet mint sajátját
ismeri a szívem.
Ó, te messze keresendő,
varázsfuvolád hangja hív!"

A Tagore-nemzetség kiemelkedő szerepet játszott Bengál szellemi és kulturális életében a XIX. század elejétől kezdve. Nem tartoztak ugyan a gótrák, a közös legendás őstől leszármazott nemzetségek közé, de a vezető szellemi arisztokrácia, a hindu bráhman kaszt egyik jelentős családja voltak. Vezető szerepet értek el a politikai, vallási és kulturális területeken kifejtett aktív munkájukkal, mely igazán Bengál, majd egész India brit fennhatóság alá kerülésének időszakában éreztette hatását. Tudósok, bölcsek, közgazdászok és politikusok kerültek ki közülük. Rabindranath Tagore nagyapja, Dvarkanáth Tagore jelentős szerepet vállalt India kulturális fejlesztésének szolgálatában. Az ő nevéhez is fűződik a Brahmo Szamádzs nevű reformált vallási irányzat, amely a kasztrendszert elítélte, nyit a nagy vallásrendszerek felé, főleg a keresztény tanításokat próbálja összeegyeztetni a hindu világszemlélettel. Eredményei elismeréseképpen a kormányzat a rádzsa (herceg) címmel ajándékozta meg. Apja, Dévéndranáth Tagore folytatta a Brahmo Szamádzs vezetését, a hívei elismerésül maharsi-nak, azaz "nagy szent"-nek nevezték. Dévéndranáth a szankszrit irodalom tudósa, az india hagyományok gondos ápolójaként hasonló szellemben nevelte, tanította gyermekeit is. Közöttük kimagasló eredményeket ért el a Rabindranathnál 21 évvel idősebb bátyja Dvidzséndranath, aki nemcsak ünnepelt költő és irodalomtudós, később festő és zeneszerző, de élete alkonyán nevezetes matematikus és filozófiatudós is volt. Nevelő hatása meghatározó volt a költő gyermekkorában. Családjától tehát örökségül kapta az irodalom szeretetét és a mély vallásosságot, a felnőttekkel már egészen fiatalon együtt olvasták a hindu vallás ókori szent iratait, az Upanisadokat. Iskoláskorában már magabiztosan verselt bengáli, szankszrit és angol nyelven. A család vagyonos,

jómódú helyzete, a vallástól és kultúrától átitatott környezet nagyban hozzájárult Tagore töretlen szellemi fejlődéséhez, és megkímélte a nyersebb hétköznapi valóságtól. Esztéta beállítottsága, a dühödt világ agyaraitól az elefántcsonttorony-magányba húzódása is e korai oltalomnak köszönhető. A családi fészek benyomásain kívül meghatározó erővel bírt Bengál régi irodalma is Rabindranathra. Különösen Dzsajadéva művei tettek rá nagy hatást, valamint a Visnu-hívő régi költők művei, ami az

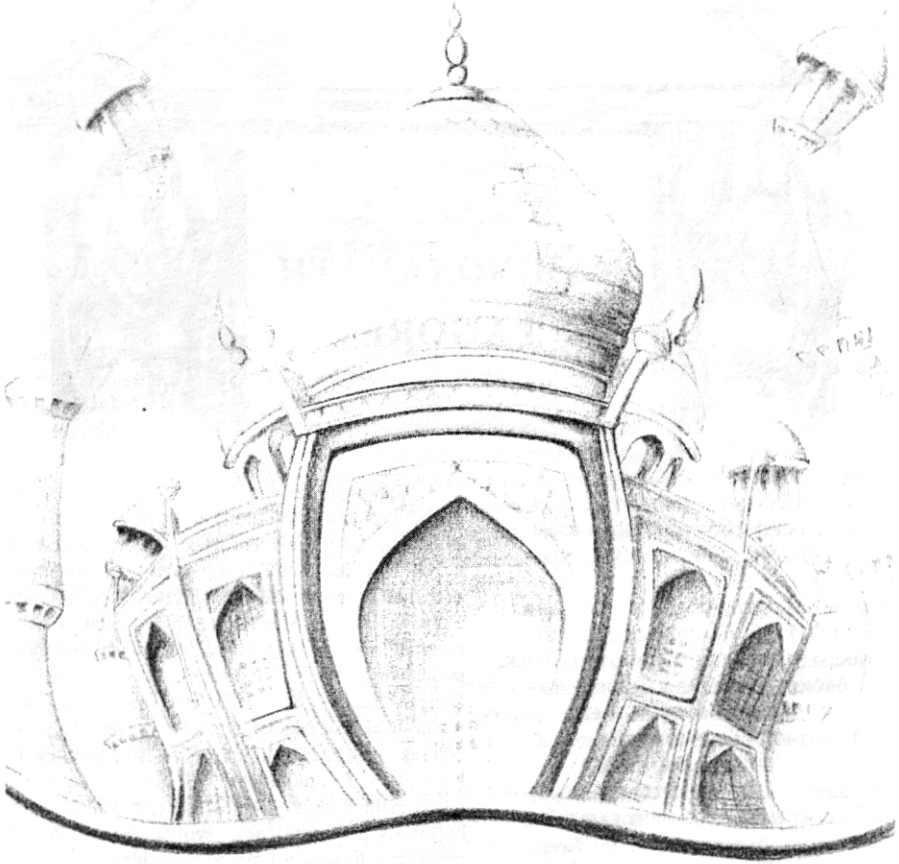

előzővel ellentétben már nem a klasszikus szankszrit, hanem élő bengáli népnyelven írt misztikus vallási dalokat tartalmazott. A sajátos költői hang kialakulásához hazai hatások mellett az angol és más európai irodalmak, különösen Shelley költészete járult. 17 évesen küldte apja jogi tanulmányokat folytatni Angliába. A jogtudomány alig érdekelte, de az otthoni elvárásoknak eleget tett, miközben az európai irodalom és zenekultúra nagyjaival ismerkedett. E két érdeklődési terület költészetében később szorosan összefonódott: több hangszeren játszott, maga komponált dalokat, majd verseit megzenésítve adta elő. Dalai napjainkig népszerűek, a falusi nép országszerte énekli őket anélkül, hogy tudná kitől származnak. Húszéves korától harmincadik évéig visszavonultan élt, költői hangja, egyéni világlátása ekkor formálódik igazán. Régebbi, misztikus képét az átfogóbb univerzális világkép az igazi öntudatra eszmélés váltja fel. Egyre inkább átlátja a Kelet és Nyugat közötti világnézeti különbségeket, a kettő áthidalásának problematikáját, feladatát. Kilép a politikai közéletbe, s a fiatalok között sok támogatója is akad, bár az idősebb nemzedék felforgatót lát benne. A századfordulót követő esztendőben az örökségül reáhagyott bolpuri birtokon megalapította Sántinikétant, a "Béke Otthonát". Modern, bürokráciától mentes felfogásban oktatták itt a jövő nemzedékét a hindu eszmények szellemében. Az iskola egyben a Kelet és Nyugat szellemi áramlatainak csomópontjává, világhatású egyetemmé vált. Újabb visszavonulás után Európába vitte magával költeménysorozatát a Gitándzsalit (Daláldozat), melynek óriási sikere meghozta neki az irodalmi Nobel-díjat. Ő volt az első nem európai, aki elnyerte, mégis vegyes érzelmekkel fogadta a kitüntetést. "Soha nem lesz nyugtom többé!"- mondja, s valóban egymást érik a különböző meghívások. 1914-ben a brit kormány lovagi rangot adományoz neki, öt esztendővel később az indiai nemzeti mozgalom kitörésekor lemond róla. Angol gépsortüzek kaszálták le ekkor a fegyvertelen hinduk százait. Élete alkonyán szerepe Gandhi mellett halványul, világkörüli előadókörutakra kényszerül a Sántinikétani költségek fedezésére. Kevesebb ideje jut így arra, hogy költeményeit maga fordítsa angolra, utolsó kötetei így csak halvány másai az azt megelőzőknek. Előfordult, hogy az eredetileg 50 soros költeményét 5-6 sorba sűrítette a felületes fordító. Tagore egész életében a szabadság és béke elkötelezett híve volt, elítélte az aszketizmust és a semmittevő vallásosságot, hirdette a szeretetet, és elítélte a nemzet jogaiba tipró gyarmatosítást, bár nem értett egyet egyetlen politikai árnyalattal sem. A II. világháború kitörése után szorongva várja annak végét, de nem érheti meg: 1941-ben 80 éves korában hal meg a calcuttai családi fészekben.

***

Kevésbé köztudott, hogy világkörüli útjai során rövidebb ideig Tagore Magyarországon is tartózkodott. Hathónapos európai körútja során Rabindranáth Bécsben megbetegedett. A híres szívspecialista Wenkebach küldte ekkor Budapestre, ahonnan Korányi professzor beutalót adott neki a balatonfüredi szanatóriumba. Bár az újságok a költő egészségi állapotára való tekintettel kérték a lakókat, hogy ne zavarják az egy hindu háztartás és titkára kíséretében érkező költőfejedelmet, mégis sűrű embertömeg várta érkezését. Az elbeszélések szerint a sudár termetű, nemes tekintetű, hófehér hosszú szakállú öregúr a színes szárba öltözött kísérők társaságában lenyűgöző jelenség volt a füredi parton. A sétány hatalmas fáinak egy rejtettebb kőpadján üldögélt, s nyugalmát tiszteletben tartva messziről csodálták az arra sétálók. Csak a gyerekek állták körbe, virágcsokrot átnyújtva a mesékből életre kelt jóságos nagyszakállú varázslónak. Hogy pontosan meddig és mikor tartózkodhatott hazánkban Tagore, arra nincsenek pontos feljegyzések. Valószínű, hogy 1926. októberének végén 5-6 napot, esetleg pár hetet pihent a füredi Szívkórházban. Szívesen emlékszik vissza erre a rövid látogatásra az őt kísérő hindu asszony is: "Azt sem tudjuk, mihez kezdjünk ennyi hellyel. Ehhez hasonló kényelmet egész európai tartózkodásunk alatt csak Cornwallban élvezhettünk. A szanatórium bejáratánál, a keletre néző verandáról a kert lombjain keresztül a Balaton kék vizére nyílik a kilátás. A magnóliafák roskadoznak a virág alatt, s ezek a virágok a vízben úszó fehér lótuszokra emlékeztetnek." Abban az évben különösen szép és hosszú volt a füredi ősz, írják. "Díszletei: az aranyfényben ragyogó fák, a polygonum fehér virágaitól gúzsba kötött kerítések mögött szunnyadó villák kertjei még őrizték az őszi pompát, s fenn a hegyoldalakban a szömörce lángoló bokrait még nem pusztította el a korai fagy." A szanatóriumi szolgálóleány, akit Tagore a szépségét dicsérve királynőnek nevezett, jól emlékezett a rövid látogatásra. Elmondása szerint a költő gyönyörű ember volt, égő fekete szempárral, mesebeli hófehér hosszú hajjal és szakállal. Az ágyára fektethető kis asztalkán dolgozott, amikor elment batikolt kis selyemkendőt adott neki. Tagore emlékfát is ültetett Balatonfüreden. Az ültetés napjának reggelén megható jelenet köszöntötte az ébredő költőt; rögtönzött kórus énekelt ablaka alatt. A hindu legenda szerint aki fát ültet, megéri annak lombosodását is. S ez így is lett: a költő még 13 esztendőn át dolgozott egészségben. A fa ültetésének emlékére négysoros verset írt:

"HA NEM VAGYOK TÖBBÉ A FÖLDÖN, Ó FÁM -
SUSOGTASD TAVASSZAL MEGÚJULÓ LEVELEIDET
AZ ERRE VÁNDORLÓK FÖLÖTT:
A KÖLTŐ SZERETETT, MÍG ÉLT."

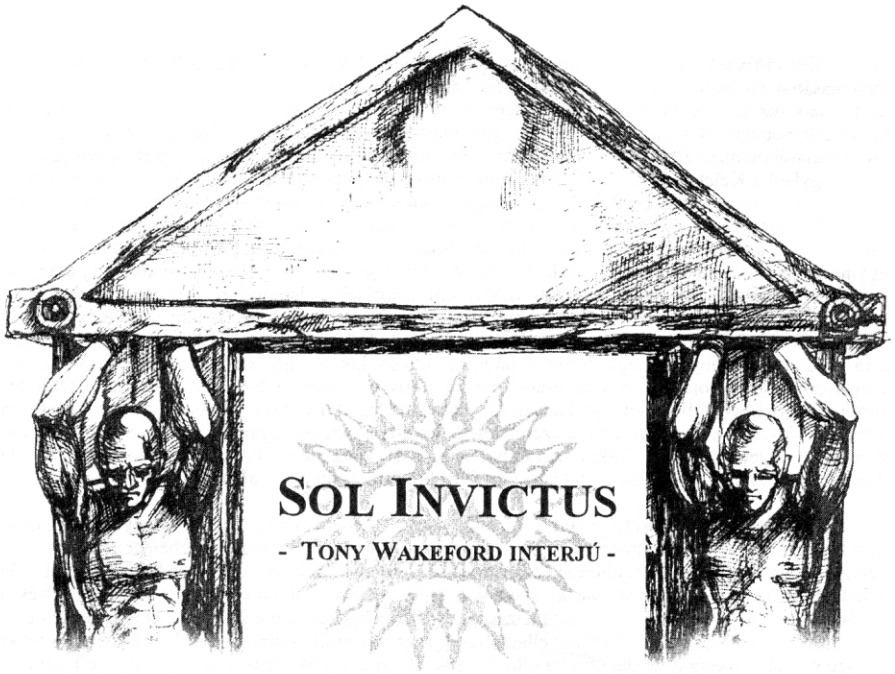

SOL INVICTUS

- TONY WAKEFORD INTERJÚ -

"A TISZAFA ALATT,
EGYEDÜL ÁLLOK
A TISZAFA ALATT,
ÁLMAINK SZERTEFOSZLANAK
MEGFOGOM A KEZED,
ÉS LECSUKOM A SZEMED
EGY KÖNNYCSEPP HULLIK,
ÉS BÚCSÚZOM
A LÁNDZSÁK ELTÖRTEK,
LOBOGÓK KÖNNYEZNEK
BIRODALMAK OMLANAK LE,
ÉS ENGEM NEM ÉRDEKEL
KIÁLTOK A CSILLAGOKNAK,
MÍGNEM SÍRNI KEZDENEK
A VILÁG MÉG FOROG,
ÉS NE KÉRDEZD, MIÉRT."

- Megannyi dalodban énekelsz Európa hanyatlásáról, a Coca-Cola kultúra térhódításáról. Létezik valamilyen alternatíva a társadalom számára? Csak az egyénnek van esélye a megmenekülésre, esetleg annak sem?

- Szóval, ha Spengler nézőpontját veszed, ez csak természetes és organikus, hogy a civilizáció hanyatlik és süllyed. Ha az egyén boldog, elkülönítheti magát a legrosszabb többségtől, de akkor is csak a Titanicon utazik az első osztályon.

- Az olyan szerzeményeidben, mint pl. a "Come the Horsemen" vagy az "In Days to Come" közelgő veszélyre asszociálhatunk. Látsz lehetőséget a békés rendezésre Európában, vagy csak egy "tisztító háború" hozhat változást?

- Európa tejesen felkészületlen arra, hogy szembenézzen és visszaverje a barbarizmust mindenütt. Tény, hogy Európa gyengül, és ennek én is részese vagyok. Hányan kockáztatnánk igazából az életünket, ahogy azt ősapáink tették? Ez egy süllyedő tendencia. Ez csak egy harc hogy meglássuk, ki kerül fölülre.

- Érdeklődésed a "Paganizmus" és a rúnák iránt közismert. Mennyire hiteles a modern pogány mozgalom?

- Az "autentikusságnak" a teljes eszméje kétes. Igazi fecsegés az is, amit a druidákról írnak. Az Odinizmussal kapcsolatban annyit, az gyakran csak a viktoriánus újraéledés változatának maradványa, és sajnos politikai napirend is, amit én nagyon visszataszítónak találok. Észrevehető ideológiai mozzanatok érdeklődés nélkül, és ugyanez megy a pogányokkal is.

- A Sol Invictus hallgatósága Európában és ugyanígy Magyarországon is nő. Milyen következtetést vonsz le ebből?

- Nos, én szeretném azt mondani jó ízzel, hogy végigsöpörtünk Magyarországon és Európán, de kétségeim vannak. Komolyan, szerintem a zene egyre inkább tömegcikk és áru, az emberek egy bizonyos hányada nem keres, a legkevésbé kísérletezik, lusta valami mást kipróbálni - egyszerűbb új farmerban hirdetéseket magára aggatva csörögni.

- Olvastam, hogy filmzene írásán gondolkodsz...

- Nos, írni fogok egyet, ha valaki megbíz. Remélem, hogy így lesz, de nem halok bele, ha nem.

- Beszélnél a számodra fontos filmekről?

- Hosszú listát tudnék felsorolni, de az eléggé értelmetlen lenne. Szeretem a Coen testvéreket, Svankmjert, Hitchcockot stb., Clokwork Orange (Mechanikus Narancs), The Third Man, Fargo. Most ezek jutnak hirtelen eszembe.

- Tudomásunk szerint jártál már hazánkban. Milyen benyomások értek? Mit gondolsz EU-csatlakozásunkról?

- Élveztem a magyarországi látogatást, és sok jó emberrel találkoztam. Bár a csirkezsír (?) használata mindenhez egy szerencsétlen dolog volt.

Eléggé meg tudom érteni, hogy miért látszhat az EU vonzónak. Az aranytojást tojó tyúk, de undemokratikus, bürokratikus és korrupt.

(Az interjú elkészítése után több ízben felröppent egy Sol Invictus koncert esélye hazánkban. A bécsi, zürichi, és több németországi ellehetetlenített fellépés ellenére idén januárban Budapesten játszott Tony és zenekara.)

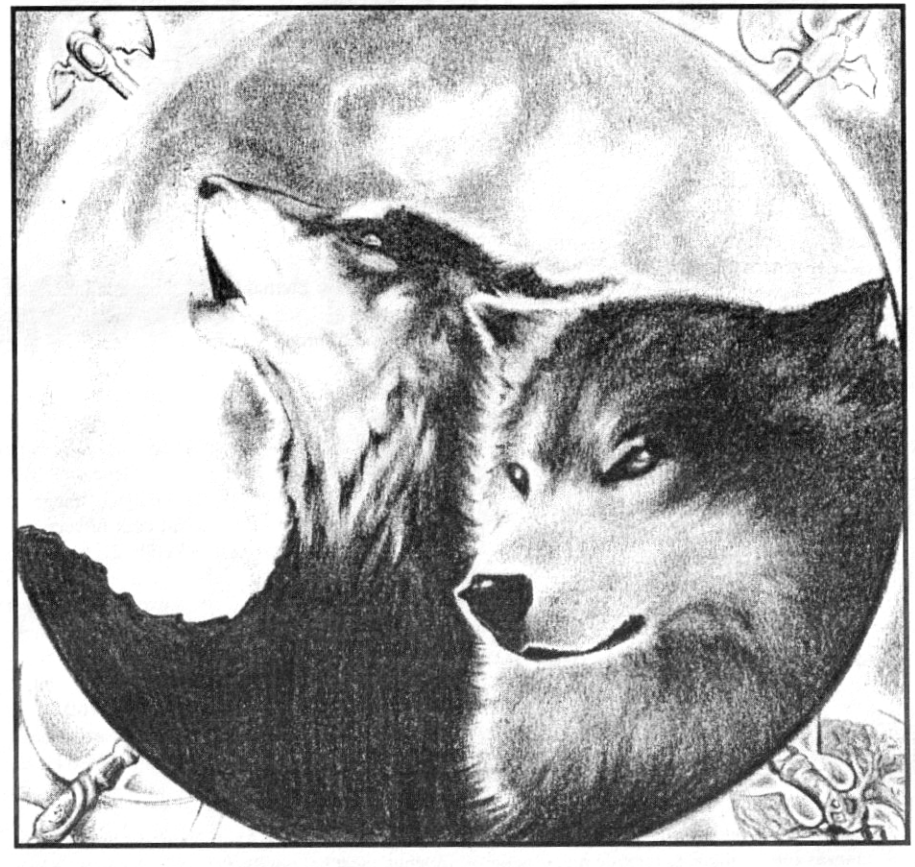

KIRLIAN CAMERA

- ANGELO BERGAMINI INTERJÚ -

SZOMORÚAN
MINDEN ÉJJEL BORT TÖLTÖK
AZ EZÜST POHÁRBA, MELYET SZERETTÉL
SZOMORÚAN MÉG EGYSZER
MEGISZOM MÚLTADAT, ÉS LEHUNYOM
SZEMEIMET
A KÖZELEDBEN ÜLVE, ÜRESEN.
MÉGIS ITT VAGYOK MÉG
MOSOLYOD A SZÍVEMBE DÖFVE
MINDEN ÉJJEL.
MIND A SZAVAK, MIND A DOMBOK
MIND AZ EMBEREK, MIND A SZÉGYEN
MIND A HAZUGSÁGOK
MIND A ROMOK
MIND A HANGOK
MIND AZ ÁTKOZOTT NAPOK
MIND A VADAK
MIND A FATTYAK
AZON VANNAK, HOGY MEGTUDJÁK, KI IS
VOLTÁL.

Berlin; Kreuzberg.
Kato Club.
21:00 - kezdés

Fields Of Sunset & Eternal Soul : ... bemutatja:
Kirlian Camera
Support: Axon Neuron / Vagwa

Így szólt a szórólap, ezért aztán idejekorán elindultam, hogy jókor a kezdés előtt odaérjek. De a legjobb terv sem ér semmit, ha Merkúr nem kegyes hozzád, és az Állami Vasút mozdonya a világ végén kileheli a lelkét. De ez történt, és emiatt a már eddig is meglévő idegességem a tervezett interjú miatt csak növekedett. Számos tévelygések után csak sikerült 21 óra 20-ra megérkeznem. A tömeg a klub előtt jelezte, hogy a koncert még nem kezdődött meg; a gyomorgörcsöm is oldódni kezdett. Most még gyorsan a rendezőt megtalálni, és az interjúengedélyt meg a belépést megszerezni. Rövid keresgélés után ez is megtörtént, e helyütt mindenképpen megemlítendő Volker, a www.eternal-soul.de-től, akit bátorkodtam a szabadsága alatt zavarni, hogy megkapjam az engedélyemet, és aki Bergamini urat tényleg meggyőzte, hogy a koncert után interjút adjon, jóllehet, ő előzőleg lemondta. Hálás köszönet!
23:05: kezdődik!
A színpadi vásznon jelenetek láthatóak Fritz Lang Metropoliszából, az Axon Neuron színpadra lép. A hangzás sötét, hangos és torz, de mégis ismerős, jóllehet, most hallom őket először. A képek és han-

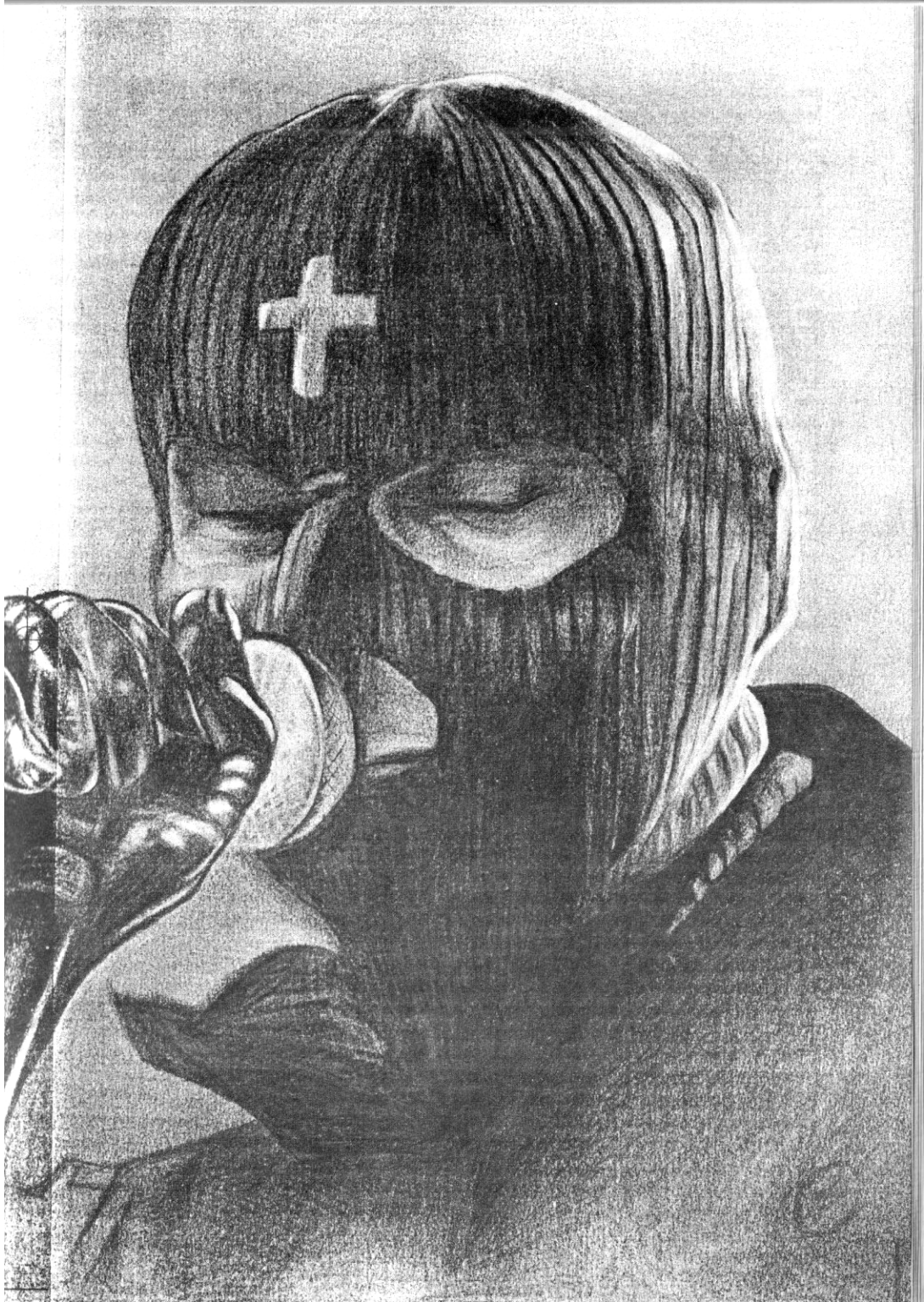

gok érdekes szintézisbe olvadnak, erőteljesebbé és intenzívebbé válnak. Néhány személycsere és hangszercsere után a csoport hangzása agresszívebbé válik. Érezhető egy ösztönös erő, valami hajtóerő a hangzás mögött, amely már nem csak "szinticuccból" és torz hangokból, hanem harci dobszóból és egyéb ütőhangszerekből áll. Körülnézek, és látom, hogy a publikumnak tetszik, a hangulat fokozódik, az első párok már táncolnak a technobeat nélküli, de mégis magával ragadó zenére. Percekig tartó vad zajongás, színtiszta lazítás. A csúcspontot az a végső felszabadító csapás jelenti, amelyet egy tar muzsikus egy kagyló-kürttel produkál.
Velőtrázó hangzás.
Ezután elülnek a zajok, a zenészek eltűnnek, tetszésnyilvánítás közepette. Na, ha ez így megy tovább, akkor ez egy nagyszerű koncert lesz - gondolom magamban. Kis technikai szünet, majd pedig gyorsan vissza a színpadra, nehogy elmulasszam a fotókat.
23:55; Bergamini úr és társai feljönnek a színpadra hangpróbát tartani, a szokásos paramilitarista külsővel és páncéltörő arckifejezéssel. Elhagyják a színpadot, és az elsötétül. Sötét hangzások töltik meg a teret. Bevonulás. A szokásos rohammaszkkal felszerelkezve megjelennek a KC protagonistái a színen. A tömeg feszülten figyeli Elena Fossi vérvörös ajkát , mely jól láthatóan, de nem tolakodóan elővillan a maszk alól. Bevezető; felcsendül az első dal. A vásznon különféle videók ufokról, a KGB-ről valamint általánosságban a Szovjetunióról. A darabok érzelmesnek és erőteljesnek hatnak. Kontraszt Fossi hangja és az imperatív sound-kollázsok között. A tömeg átveszi a dallamot, majdhogynem intim táncmozdulatokkal, bár van, aki sörgőzös "Angelo-Angelo" kiáltásokkal. Hirtelen rövid csend. Csak egy fényszóró vet fényt a színpad közepére - Bergamini ettől balra a félárnyékban. Egy költeményt olvas fel, sajnos nehezen érthetően. Vakuk villannak, és pillanatokra megvilágítják a démoninak ható arcot. Egy vizuális effektus, amelynél jobban semmi nem erősíthetné a szavak hatását. És újra muzsika. Elgondolkodóbb: Ascension. Lassan feloldódik a bandavezető szigorú arckifejezése, és majdnem úgy tűnik, mintha örömet szerezne neki a játék.
Búcsú és kivonulás.
A hangulat azonban olyan forró, hogy a publikumnak ténylegesen sikerül négy további ráadást kierőszakolni. Négyszer mentek le a színpadról és négyszer hívták vissza őket. Az utolsó ráadásnál még akusztikus dal is sorra került. Egy szál gitár kíséretében Bergamini úr igen érzelemdúsan előadta a Fields of Sunsetet.
Miután ez elhangzott, vajon mi jöhet még? - gondoltam magamban.
Gyorsan választ kaptam: utolsó számként a legendás Joy Division "Atmosphere" feldolgozását adták elő. A koncerttől megrészegedve indultam a színpad mögé, hogy megtudjam, kapok-e egy interjút.
És lőn, tényleg lehetőséget kaptam, Bergamini úrral a műveiről és egyébként mindenféléről általában beszélgetni...

- Az első kérdés az aktuális albumotokra vonatkozik. Ezen van egy K-Pax nevű nóta, ez érdekes, mert létezik egy azonos című film is Kevin Spaceyvel. Kedvelitek a filmet? Van valami kapcsolat a film és a nóta között?
- Igen, tényleg kedveltük a filmet, akkor is, ha nem éppen egy mestermű. Nagy benyomást keltett bennünk, hogy az életmód és a hangulat a filmben mennyire közelíti meg a miénket.

- Milyennek képzelitek a rajongóitokat? Kinek készül a muzsikátok, hogyan képzeljük el a jellemző Kirlian Camera rajongót?
- Az évek során ezen a ponton sok változás történt: jelenleg a "gothic", "futurepop", "ebm" és a "neofolk" rajongókat érjük el. Egy meglehetősen tarka társaság...
A tipikus K.C. rajongó sötét színeket visel. Feketét vagy szürkét. Általában érzékeny és túlfűtött, ugyanakkor nincs "egy bizonyos" politikai avagy világnézeti meggyőződése.

- Manapság igen egyszerű elektronikus popzenét létrehozni, egy PC, néhány sample cd és kész is van a sikerszám. Szerintetek jogosult az efféle muzsikát művészetnek titulálni, tekintve az egyszerűségét?
- Erre csak azt tudom mondani, a fő célunk a popzenét és az avantgardot összekötni. Szeretnénk nagyon különbözö forrásokból egy új "strange pop" stílust létrehozni.

- Említsük meg röviden az éppen megtekintett koncert videoshowját: ufókról, meg a szovjet kormányról, a KGB-ről és hasonlókról szól, mit akartok ezzel kifejezni?
- Alapjában véve a politika és mindenféle sajátos dolog kapcsolatáról szól.

- Szabadjon itt egy kissé elidőzzünk... Nemrégiben olvastam az Észak-Olaszország-i P2 páholy-ról. Azt mondják, ez egy nagyon hatalmas szabadkőműves páholy, melynek Silvio Berlusconi is tagja. Hallottál erről? Mit gondolsz róla?
- Berlusconiról? Nincs róla véleményem. Van, aki kedveli, van, aki megveti. Azt gondolom, olyan körökben mozog, amelyek hatalmassá teszik, többet erről igazán nem tudok mondani.

- Olvastam hogy többször írtatok filmzenét is. Írnátok zenét egy tipikus holywoodi filmhez is? Hőssel, meg szőke hősnővel, meg minden egyébbel, ami beletartozik?
- Persze, igen. Néhány hónapja egy olaszamerikai rendező, aki zenevideókat csinált pl. a U2-nak, megkérdezte, hogy támogatnánk-e zeneileg a tervezett high budget movie-jában. Érdekes dolog lenne, de jelenleg nagyon elfoglaltak vagyunk, így nem biztos, hogy lesz belőle valami.

- A Stalingrad projektetekről szeretnék hallani... Milyen közönséget akartok elérni vele?
- A Stalingrad leginkább a neofolkot kedvelőket célozza meg. Embereket, akik a szimfonikus zenét és a folkot is kedvelik. Néha arra gondolok, hogy a zenénkben egy jó adag humor is fellelhető. A Stalingrad egy nagyon vidám dolog, mint egy érzelmi kitörés. A Stalingrad talán a legnagyobb hülyeségünk. Bár az is igaz, hogy ebben szabadon dolgozhatunk, alkothatunk tekintet nélkül arra, hogy a Kirlian Camera-t mennyire figyelik. Mert a K.C. mára egy monstruózus dologgá vált. A Stalingradnál nem kell, hogy perfekt legyen, nagyobb a szabadság.

- Tehát csak egy olyan mellékes viccprojekt?
- Igen, jóllehet, néhány intellektuell azon a véleményen van, hogy Stalingrad a legérdekesebb K.C. munka. Mindezeken túl, bár talán igazuk van, a K.C. a mi igazi belső szörnyetegünk, ami elől nem tudunk elmenekülni.

- Nálunk Németországban és Magyarországon a K.C. cd-ket a neofolk polcon találjuk. Ezt igen sajátosnak találjuk, mivel a K.C.-t nagyon egyedi zenekarnak tartjuk hangzásban és kisugárzásban. Ti neofolk bandának tekintitek magatokat?
- Nem, én a K.C.-t soha nem láttam ilyen szoros összefüggésben a neofolkkal. Végtére is évek óta az "elektroban vagyunk". Oké, időnként van a darabjainkban néhány gitárakkord, de ettől még a folk nem a mi dolgunk. Nincs semmi kifogásom a folk ellen. Mi élvezzük ezeket a folkos dolgokat, mint laza pillanatokat. A Fields of Sunset például egy bizonyos kacsintás a publikum egy része felé. Összevissza csak 3-4 ilyen folksongot vettünk fel, Elenore szeretne több ilyesmit csinálni, de majd meglátjuk....

- Ha már a Folkthingsnél tarunk: Szerintünk a német és magyar folk színpadon nagyon sok zavart, illetőleg beteg személyiség van jelen, a művészek és a publikum soraiban is. Emberek, akik a komplexusaikat uniformisok viselésével és Heil!-ezéssel akarják kompenzálni. A színpadon vagy a társaságban lehetőségük van eljátszani a nagyon erős férfit, de az igazi életben futni kezdenek mihelyst egy egér elköhinti magát... Hogy látjátok ti ezt a kérdést?
- Úgy gondolom, vannak intelligens alakok is a színen. Intelligensek, mert a cselekvésük tudatos. Az első feladat végtére is abban áll, korrektül cselekedni, ha ezt elérte, akkor megtette az első lépést a bizalomgerjesztő és komolyan veendő státusz felé. A neofolk képviselői kifejezésre juttathatnák végre, hogy itt nem dogmatikus dolgokról van szó. Igazán nagyon undorodom attól az értelmetlen polémiától, amit terjesztenek, csak azért, mert egyes bandák nem vállalják a felelősséget a tetteikért.

- Szerinted akkor a neofolk színtérnek kéne bocsánatot kérni azért, hogy egyesek pl. egy szvasztikával játszadoznak?
- Mindenkinek joga van azt gondolni, amit csak akar. Ami engem illet, nekem a zene hallgatása és alkotása a célom, érzéseket és gondolatokat közvetíteni. Nincs kifogásom a neofolk mint olyan ellen, de utálom a hülyeséget. Éppen ez esik meg időnként. és ez nem a fura publikum problémája. Itt néhány bandáról és személyről van szó. Nem, neveket nem szeretnék mondani. Kis bandákról van szó. Tudod, mennyire respek-

"(2005. ESZTENDŐ. EGY KICSINY, DE
ERŐTELJES ŰRHAJÓT, MELY A "NEFERTITI-EGY"
NEVET VISELI, ÉS CSAK EGY GYÖNYŐRŰ,
33 ÉVES NŐ TESTÉT SZÁLLÍTOTTA,
AZ ŰRBE BOCSÁTOTTAK, ABBÓL A CÉLBÓL,
HOGY LEHETSÉGES FÖLDÖNKÍVÜLI
INTELLIGENS LÉTFORMÁK IMÁDHASSÁK AZ
EMBERI SZÉPSÉGET LEGBECSESEBB
FORMÁJÁBAN. A TESTET CS4BETA2-VAL
KEZELTÉK, EGY FORRADALMIAN ÚJ
MUMIFIKÁCIÓS FOLYAMATTAL, MELYET EGY
KANADAI CÉG, AZ INNOVATIVE ICON
LABORATOIRES HOZOTT LÉTRE.
A NEFERTITI-EGYNEK ŰRUTAZÁSI POZÍCIÓBAN
KELLENE MARADNIA KÖRÜLBELÜL EZER ÉVEN
ÁT, MIELŐTT FELEDÉSBE MERÜLŐ
RONCCSÁ VÁLNA)

***

KÉK NAPOK, KRISTÁLYOSAK
ÉS HANGTALANOK.
ÉPPEN A HARMADIK ÉV AZ ÚTRAKELÉS ÓTA.
EZALATT, LENT AZ ANYAFÖLDÖN,
EGY MÁSIK EMBERSZABÁSÚ MAJOM
SZOMORKODIK. TARTÓS, FINOM EMBERI ILLAT
LEHETETLEN TÖRTÉNELEM,
AMIT FRANCIA VAGY OLASZ HAZUDOZÓK
KÉSZÍTETTEK,
TETOVÁLT AJAKRÚZS ÉS SZÜRKE SZEMEK
RÁTASZÍTVA SZOBORSZERŰ,
GYÁSZOS ÁLMODRA.
A FÖLDÖN AZ OKTÓBERI UTOLSÓ VIRÁGOK
ERŐSEN ILLATOZNAK, ÉLETTEL TELÍTVE
EGY PERCCEL AZ ÁRNYÉKOK JÖTTE ELŐTT.
MÍG TE, MINT EGY ELLENSÉG TARTASZ
A VÉGSŐ, ÜRES SZÁMŰZETÉSBE,
HOGY MEGDICSŐÍTS EGY JÓVAL KÉSŐBBI
HANYATLÁST.
KARJAID MA KISSÉ BARNÍTOTTNAK TŰNNEK
MINTHA ÉPPEN CSILLAGOK
ÉRINTETTÉK VOLNA BŐRÖDET,
A KÉK KRISTÁLY BIZONYÍTÉKÁN TÚLMENŐEN.
EGY ÚJ VILÁG ÉRKEZIK FEL HAJÓDHOZ
A HOLNAP HAJNALA LÁTJA MAJD A FORMÁJÁT
EGY CSILLAGSZENTÉLY ÁLOMVÖLGYÉNEK."

---

tálom Douglas Pearce-t. Mert ő egy intelligens ember, és ő DP. Más nem. És akkor jönnek ezek a nevetséges Pearce klónok, bohócok. Ezek olyan mértékben be vannak skatulyázva!

Mindig untam a politikát. Jobb vagy bal, jóllehet, nem vagyok anarchista. Csak éppen nem hiszek az emberekben, akik káoszt okoznak, mindent összetörnek és másokat tiszteletlenek. Az ilyesmit utálom és egyszerűen nem akarok ilyen ostobákat magam körül.

- Ez egy nagyon érdekes pont. Éppen ma este láttam itt egy néhány bonehead-skint. Mit gondolsz arról, hogy ilyen emberek jönnek a koncertedre és veszik a cd-det? Mert ők netán valami mást látnak a muzsikádban, mint amit te ki akarsz fejezni?

- Nehéz kérdés, jobbos vagy balos, a koncertemen mindenkit szívesen látok.

Ez nagyon bonyolult... ha félreértenek bennünket. Mi csak megpróbálunk egy széles publikumhoz szólni. Mert végülis kell a pénz! (nevet) Nem, mi csak azt akarjuk, nogy mindenféle emberek szabadon jöhessenek a koncertünkre. Természetesen erőszak meg hasonlók nélkül. És ezt most nem azért mondom, mert lassan politikailag korrekt leszek. Én nem vagyok korrekt politikailag. De ennek rossz vége is lehet. A K.C -nek sok ellensége van, sok területen.

-Fenyegetnek titeket? Kaptok gyűlölködő leveleket?

- Igen, van egy csomó problémánk, de sok bandának szintén van. A miénk az, hogy az emberek állandóan megütköznek a fellépésünkön, meg a mondanivalónkon. Jóllehet, mi mindig megpróbálunk kitérni a félreértés elől. Akárhogy is, azért vagyunk itt, hogy muzsikáljunk. Mindenkinek, jóllehet néha az az érzésem, hogy majdnem teljesen egyedül vagyunk. Már ami a többi zenekarokat illeti. Viszont a közönségünk soha nem hagyott el minket, itt vannak, melegséget adnak. A közönségünk nagyon kedves és udvarias, de még nem párt, sem pedig mozgalom.

- Még nem?

- Még nem. Ott kint sok olyan ember van, akinek nem kellene. Az embereknek szükségük van a szabadságra, hogy minden koncertre elmehessenek és minden könyvet elolvashassanak, amit akarnak. A rendőrség itt van ma éjjel, és remélem, jól végzik a munkájukat... Gondolod, hogy ez az interjú veszélyes?

- Nos, nem tudom. Ha így is lenne, neked veszélyesebb, mint nekem; gondolom...

- Nem vagyok sznob vagy ilyesmi, de néha nehéz kérdésekre válaszolni, mert az ember egyszerűen nem bírja megértetni magát. Teljesen egyedül vagyunk. Csak a közönség és mi. De ez rendben is van így.

- Egy interjúdban olvastam, hogy te csak arról tudsz dalt írni, ami tetszik. Ezért szeretném tudni, mit kedvelsz mostanában? Legyen ez egy politikai irányzat avagy olyan teljesen emberi dolog, mint egy recept vagy egy tv-műsor.

- Elena.

- Ő a feleséged?!

- A leendő feleségem. Nem tudom megmagyarázni. Szerintem szerelmes vagyok. Elena most a minden. Szeretek vele koncertezni, Ő erős, és a legnagyobb bajban is talál egy jó szót. Ő egy úrnő is, meg nem is. Számomra Ő a legjobb.

- Lenne egy személyes kérdésem, a három évvel ezelőtti lipcsei fellépésetekkel kapcsolatban. Ti voltatok az est utolsó bandája, én közvetlenül a színpad előtt álltam - ahogy úgy elnéztelek Titeket, az volt az érzésem, hogy valami nem stimmel, hogy valami rossz történik veletek. Lehet, hogy csak beképzelem, de emlékszel valami konkrét dologra?

- Akkoriban volt pár problémánk a lineuppal. Pár emberrel, akikkel együtt dolgoztunk. Néha van ellenséged a projektedben. De ez a múlt, most a barátaim vannak körülöttem. A bandát mintha összeforrasztották volna.

- Amennyire én tudom, kedveled Ingmar Bergman műveit. Anyám szokta mondani, hogy amit Bergman a lélekről nem tud, azt nem is érdemes tudni. Szerintem ez egy jó kifejezés, Bergman műveire. Mi a véleményed róla?

- Tényleg minden filmjét láttam. Még a Fanny és Alexandert is, ami nem a legjobb filmje. Szerintem Ő, meg Stanley Kubrick a kedvenc rendezőim. Néha megnézem egy-egy filmjét és pár órát teljes eufóriában töltök. Ő tud suttogni és belülről teljesen tisztának lenni. Továbbá szeretem a fényeit.

(Közben Elena nevet - képeket csinál rólunk és azt mondja, Ő úgy néz ki, mint az ördög.)

- A fiúk a klubból azt akarják, hogy 5 percen belül tűnjek el. Ez egy kicsit rázós lesz: adok egy pár szót, lássuk, hogy reagálsz rá...
McDonalds Globalizáció, Irak, George Bush.

- Fogalmam sincs, nem gondolok semmit.

- Semmi vész, csak éppen ki akartam próbálni. Van kedved Jukio Misima műveiről beszélgetni?

- Olvastam néhány könyvét. Elena adta őket. Kedvelem, jóllehet, néha nagy hidegséget érzek a műveiben. Nagyszerű, de nem találja el a hangulatomat. Nekem inkább Dosztojevszkij és Thomas Mann jön be. Jukio azoknak az embereknek való, akik kénytelenek maguknak kicsi kerteket csinálni. Néha tényleg nagyon szépeket, nagyon kedvelem az ilyesmit, de ez nem az én életstílusom. (nevet)

Asztronauta vagyok...

"VAN EGY FURCSA HELY AZ ÉGEN
AMELY EMLÉKEKET HORDOZ ARRÓL,
AMI VALÓJÁBAN TÖRTÉNIK
SENKI SEM TUDJA, HOL VAN,
MÉG ISTEN SEM,
ÉS KAPUJA ELTŰNT A KÖDBEN.
NINCS FÉNYES IMÁDSÁG,
MÉG NEVED HANGJA SEM.
FORMÁKAT HORDOZ,
LELKEK FORMÁIT,
A HALOTT ÖVEZET AZ ÉGEN.
NINCS FÉNYES IMÁDSÁG,
SEMMILYEN NÉV HANGJA.
FORMÁKAT HORDOZ,
SZELLEMEK FORMÁIT.
A HALOTT ÖVEZET AZ ÉGEN.
A MÚLTJUK TÖRÖLVE VAN AZOKNAK,
AKIK ODAKERŰLNEK,
SOHA MEG NEM TALÁLHATÓ.
OTT, A VÉGSŐ HELYEN,
AHOL NÉHÁNYAN ÉLNEK
A HALÁLBAN SORON KÖVETKEZNEK,
SZEMEKKÉ VÁLNAK.
OTT MAJD NÉMA HALÁLLÁ VÁLSZ
ÉS LÁTHATATLANUL ÉLSZ,
MINT ISTEN MAGA.
OTT, A VÉGSŐ HELYEN,
AHOL NÉHÁNYAN ÉLNEK
A HALÁLBAN SORON KÖVETKEZNEK,
SZEMEKKÉ VÁLNAK."

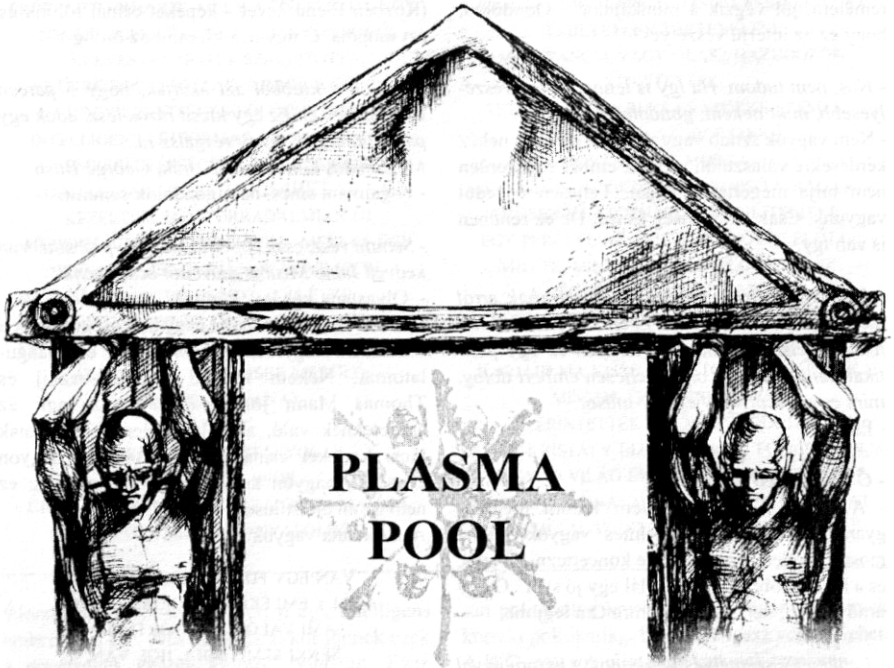

PLASMA POOL

"AZ ERJEDÉS A SEJTEKIG VIRÁGZIK
ÁTSZELLEMÍT, HOGY KÜZD ÉRTÜNK A LÁNY

A FULLADÁS IMÁJA ÉGŐ NÁRCISZ
MISÉJE VÉRBEN ÁRADÓ MAGÁNY

ŐSROPPANÁS A BÍRHATATLAN TETTBEN
FÖLÉBÜNK HORGADÓ FÉNYBOLTOZAT

CSAK ÉN ÉRZEM, MIT JELENT A KETTEN
HA SÁRMOHÁS NYÁL, TÉPETT HAJFONAT

A MENTHETETLEN ÉLETBE ÍGY NŐ ÁT
KICSAVART FŰCSOMÓKBÓL ÉL A TÁJ

HIDEG SZÉL FÚJ, A NÉMA PARTON ÉBRED
TÖRVÉNYTEVŐM EGY ELVESZETT KIRÁLY"

- Mintegy 10 évvel ezelőtt volt alkalmam a Plasmát látni Sopronban, meghatározó élmény volt számomra. Talán kijelenthető, hogy az EBM műfajában egyedülálló honi zenekari sikerről és figyelemről lehetett beszélni. Mégis a zenekar megszűnt, vagy talán jobb kifejezéssel élve bebábozódott. Mi volt ennek a hosszú hallgatásnak az oka?

Plasma Pool/Kuli László: Több okot is említenünk kell. Egyrészt a kimerültség vezettet a leálláshoz. Szellemi, fizikai és anyagi forrásaink kimerüléséről volt szó. Komoly kiadót négy év alatt nem találtunk, mindent saját erőből csináltunk és a lendület megtört. Hiába volt viszonylag számottevő hallgatóságunk, ez akkoriban nem tudta életben tartani a zenekart. Másrészt azok a drámai és sokkoló koncertek bennünk sem múltak el nyomtalanul. Sok megmagyarázhatatlan negatív - sok esetben krimibe illő - esemény történt velünk. Ezeket figyelmeztetésként fogtuk fel. Gyakorlatilag odáig szűkültek a lehetőségeink, hogy nem tudtunk alkotni, nyugodtan dolgozni. Ezután következett néhány év csönd. Majd 2000-től új irányban tapogatózva megszülettek az első új Plasma Pool számok.

- Kedvezőtlen kiadói tapasztalatokat szerezhettetek a Drowning c. olasz kiadású lemezetekkel. Ez az Ezoterror szerzői kiadásának az oka? Hallottam a Cold Meat-es és/vagy olasz kiadásról is. Vagy ez csak a terjesztésre vonatkozik?

- A vegetálás évei alatt olasz kiadók és managerek tűntek fel a Plasma háza táján. Elsőre reménykeltő volt a dolog, de aztán hamar kiderültek a mozgatóerők. Ezekből a lemezekből kaptunk néhányat, de csak annyi haszna volt a dolognak, hogy a név ismertté vált szélesebb körben, és legalább dokumentálva lett az a néhány felvétel. Az "I" című első cd még félig-meddig a mi instrukcióink alapján készült, de a "Drowning" teljesen az olaszok ötlete volt. Az általunk kiküldött, a legborultabb felvételeinket összegező, "Sin-King" című anyag nyomtalanul eltűnt és ez lett belőle. Rengeteg vállalhatatlan koncertfelvétel, amit csak azok tudnak értékelni, akik láttak minket élőben. Szóval az új PP anyagot mindenképp szerzői kiadásban képzeltük el, arra gondolva, hogy később el lehet majd adni a gyártás jogát valamelyik kiadónak. Egyelőre a Cold Meat Industry és az Amplexus felvette a terjesztői listájára, de más kilátásunk nincs. Bizonyos hogy lassan fog beérni a dolog, addig sem állunk meg, készülnek az új számok.

- Olvasva a Last Exit honlapján a kritikákat, a Download, Numb, Die Form, Front Line Assembly zenekarokat említik, mint kapcsolódási pont - hatások. Mennyire fogadjátok el ezt, kit említenétek meg a jelenlegi mezőnyből elismeréssel?

- A tapasztalat az, hogy mindenkinek más szám tetszik az új lemezről, más zenéhez, zenekarhoz tudja kötni. Ez attól függ ki milyen zenén nőtt fel. Ezt mi mindenképpen a lemez pozitívumának tartjuk. Nem szeretnénk az elektronikus zene egyik műfaját sem erősíteni, inkább a szabad asszociációk segítségével alkotunk. A számokat saját magukból fejtjük ki, nem pedig írott vagy íratlan szabályok szerint ollózzuk össze. Talán ezért tűnik némelyik tétel filmzenének. Ezért mi is inkább a bátran kísérletező, személyes hangot kereső formációkat kedveljük. A paletta széles: a teátrális és indusztriális Karjalan Sissit-től a "cool"-os, néha lírai Tosca-ig sok jó banda van, akik hatással vannak ránk. Hajlamosítanak, de nem determinálnak. Sajnos ma az az általános, hogy egy nyugati banda már kitalált világát ültetik át magyar környezetbe, jó esetben magyar szövegekkel. Ez számunkra nem lenne izgalmas szellemi feladat. A Plasma magát alakítja.

- Korábbi lemezeken Csihar Attila énekelt, aki számos más területen is bizonyította tehetségét. Nem leszek udvariatlan a kérdéssel, mert az új Plasma Gaboval nekem jobban bejön - de mi a különválás oka, és hogyan ismerkedtetek össze Gaboval? Szándékosan háttérbe szorított az ének?

- Csihar Attila alapító tag volt a Plasmában. A leállás után ő volt aki aktívan folytatta tovább a zenélést más formációkban, de a black metalos múltja eleve behatárolta a mozgásterületét. Munkásságában tulajdonképpen a Plasma Pool vadhajtásnak számít. Ezért fordulhatott elő, hogy az új lemezen nem vállalta a közreműködést, annak visszafogottabb hangvétele miatt. A zeneírásból tudatosan hagytuk ki, mert a személyisége erős és sok külső influenciával átitatott, ezért úgy véltük, hogy eltérítene minket a kitűzött iránytól. Olyan énekest kellett hát keresnünk aki ebbe a befelé forduló, gondolkodásra késztető zenébe zökkenőmentesen tud integrálódni. Az előmunkálatokból már kivette a részét Gabo barátunk - aki régi Plasma Pool rajongó - és ebben a helyzetben felmerült, hogy ő lesz az új frontember. Mivel a szövegek nagy részét ő írta, nem volt nehéz beleélnie magát az új szerepbe, tehát belevágtunk. Az ének metodikáján is változtatnunk kellett, mert a korai Plasma ösztönszerű, improvizatív munkamódszerét felváltotta a tudatos alkotás. Ezért az ének visszafogottabb, narratív és inkább csak segíti a hallgatót a gondolkodás irányításában. Szándékosan irányítást mondunk, mert hitünk szerint a gondolatok óceánjából az ember, mint valami vevőkészülék fogja fel az önálló gondolatokat. "Eszébe jut" - mondja a magyar ember. Jut? Honnan? Nos az ének az új Plasmában kicsit elválogatja ezeket a gondolatokat.

- Erős a kontraszt a régi Plasma, és a hét évvel későbbi, frissen megjelent között. Amin leginkább elgondolkoztam, hallgatva a hordozókat, hogy érzésem szerint a "farkasfogak" a modernebb köntös alatt éppúgy megmaradtak, ugyanolyan hegyesek, viszont nem akarnak harapni... Ha tévedek, javítsatok ki, de inkább a szemlélődés jellemzi a lemezt és szövegét is.

- Valóban. A régi Plasma elképesztő vehemenciával vetette rá magát a megdöbbent közönségre. Ez nagyrészt Csihar magával ragadó személyiségének volt köszönhető. De az akkor

még újdonság erejével ható elektronikus zenei hangzás és a sokkoló diavetítés is rádobott egy lapáttal. Volt aki le akarta állíttatni a koncertünket, és volt aki napokig égő villanynál aludt otthon egy kiadós Plasma-est után. Úgy éreztük erős a program és ez önbizalommal töltött el minket. De ennek a játéknak a veszélyeit csak évek múlva vettük észre. Mára azonban a világ és vele a zenei paletta oly mértékben extremizálódott, hogy manapság az a formabontó, ha valaki egy szál gitárral megy ki a színpadra utcai ruhában. A közönség sokkolása ma már nem lehet feladata egy tizenöt éves múltra visszatekintő zenekarnak. Ez egyszerűen szánalmas lenne. A világ problémái persze nem változtak, sőt a zuhanás megállíthatatlan. Ezért a témák maradtak, de a kommunikációnk megváltozott. A félelmen kell túllépnünk. Tudomásul kell vennünk, hogy a világ szörnyűségei nem tartoznak a lényegünkhöz. Az irracionális szemléléséhez fel kell vennünk egy fix, racionális pontot, itt meg kell vetnünk a lábunkat és innen kell majd az ellentámadást megindítanunk. A Plasma az irracionálisból kilépett és megvetette a lábát egy sziklán. Az ellentámadásra még várni kell...

- A dícséret mellett apró kritikával él Pánczél Hegedűs János a MozgaloM részéről. Az Ezoterror lemezcímre gondolok itt... Kívántok magyarázattal szolgálni ezúttal?
- Ez egy mozaikszó. (Ezoterikus: rejtett, okkult, titkos tanok a beavatottak részére, Terror: sokkoló esemény, akció, erőkifejtés bizonyos célok elérése érdekében) Az Ezoterror című szám két fő sora a következő: "Az anyag fogalma abszolút: mennyiséget a minőség fölé!" Ez ma a globalizáció rövid programja. E mögött a globális terror mögött titkos társaságok állnak. Ez tény. Csak arra akartuk felhívni a figyelmet, hogy a terror nem mindig bombákkal és repülőkkel ölt testet, hanem leggyakrabban ártatlannak látszó tévéműsorokkal és jópofa médiasztárokkal öl. Szellemi téren folyik a legnagyobb harc. (Az igazi sátánisták diszkóba járnak!)

- A zene és szöveg karöltve utazásra invitál - bár nem direkt üzeneteket kódolhat a hallgató. Honnan hová utaztat a Plasma Pool? A már említett szemlélődés mellett mit mutathat meg belőletek ez az út?
- A lemezen az első szám az Ezoterror. Az utolsó az Ólomból aranyat. Ez már felrajzolja az ívet azok számára, akiknek még van szemük a látásra. Egy fokozatos erősödéssel egybekötött befelé fordulásra van szükség. Egy fokozatos elszakadás és felülemelkedés szükségeltetik. Mi ezen dolgozunk. Forduljatok a bensőtök felé! Ez a Plasma Pool üzenete.

- A dalszövegek egyike Végh Attila: A kéjgyilkos szonettje c. verse. Ha jól tájékozódtam a 2000-ben alakult Immun csoport alapítója ő, mely ars poeticájában röviden a fogyasztói társadalom káoszában emberhez méltó élet visszatértét remélik, a múlt, a hagyomány, a metafizika kérdésszálain evezve aktív teremtő munkával remél előrejutást...
- Mindeddig ezt nem tudtam Végh Attiláról. Ha ő a kérdéses személy, akkor a vers kiválasztása különösen szerencsés volt, mert ezekkel a célokkal egyet tudunk érteni. A verset Óda a nemléthez című verseskötetéből vettük. Próbáltuk felvenni a kapcsolatot vele, de a címről, amit megszereztünk, már elköltözött.

- Mindegy c. számotok Koho Kennicsi haikuja. A szövegek az egész albumban a haiku hagyományokra hajaznak. Számomra a haikuk leginkább érzelmi állapotot tükröznek, a mögöttes tartalommal persze. Szándékosan éltetek Ti is ezzel a formával?
- Szándékosan. A haikuk - és a mi szövegeink isazonban nem érzelmeket közvetítenek. Pont az érzelmek hiánya a lényegük. Nincs mögöttes tartalom. Csak a tartalom van és az nem mögöttes. A cseresznyefavirág cseresznyefavirág, nem több és nem kevesebb. A kimondott szó koppan mint a botütés. Vagy felébredsz, vagy nem. A halál előtti pillanatban egyszerűen nincs mögöttes tartalom. A tömörség rákényszerít arra, hogy minden felesleges szót kidobálj a szövegből és ezt mi meg is tettük. Nem kell dumakeringő, nincs érzelgős szirup, nincs melankólikus sóhajtozás.

- Örömmel tölt el, hogy közös munkának nézhetünk elébe a tél végén - egy élő fellépésnek. Mire számíthat, aki ellátogat a Plasma koncertre?
- A hagyományosnak tekinthető Tajtékos Napok sorozat részeként mi is igyekszünk komplex esttel előállni. A Plasma egyórás élő koncertjén az új lemez számain kívül újabb szerzemények is elhangzanak majd. A látványelemek még tervezés alatt állnak, úgyhogy erről még korai lenne beszélnünk. A kiállítási anyagban Gabo, Heni (Gabo kedvese) és Ügü barátaink festményeit szeretnénk bemutatni, a film tekintetében még nem tisztult le a kép. Szeretnénk meghívni "előzenekarként" sopronból Robertsch barátunkat, aki magányos elektro-zenei kísérleteket folytat és az új lemezünkről is készített elképesztően jó mixeket.

- Mint a zenén kívül is kreatív foglalkozású emberek, mi a véleményetek a jelenlegi "underground színtér"-ről? A Plasma egy elég eleven környezetben tudta kiadni magából az érzelmeit, ehhez képest meglehetősen ingerszegény a mai, a zenegyári-dömping sem kedvez a komoly terveknek...
- Az igazság az, hogy a befelé fordulás megvalósítása kapcsán elég keveset tudunk erről a szegmensről. Az elsötétedés korának egyik jellemzője az egyre harsányabb csomagolásban megjelenő egyre nagyobb nulla. Ez alól az ún. underground színtér sem kivétel. Mára "alternatívnak" lenni is csak egy a sok tartalom nélküli póz közül. Mi nem csodálkozunk semmin. Csak a belső építkezés a fontos. Az hogy így beszélget-hettünk a Plasmáról, már eredmény. A többi meg nem érdekes. De mindenképp említésre méltó az a néhány, most már nem is annyira elszigetelten alkotó együttes, akik a zenélést szellemi feladatnak tekintik. (Gondolunk itt a Sciviasra, a Sturmastra, az Interzone-ra vagy a Hermon-válogatáson megjelent csapatokra.) Néha egészen elképesztően igényes kiállású és tartalmú lemezek jelennek meg, természetesen nem ostromolva az eladási csúcsokat, de hát minőség és mennyiség fordítottan arányosak. De ez a kis szellemi pezsgés mindenképp bíztató...

(Lapzárta előtt az interjúban említett koncert idén februárban sikeresen lezajlott)

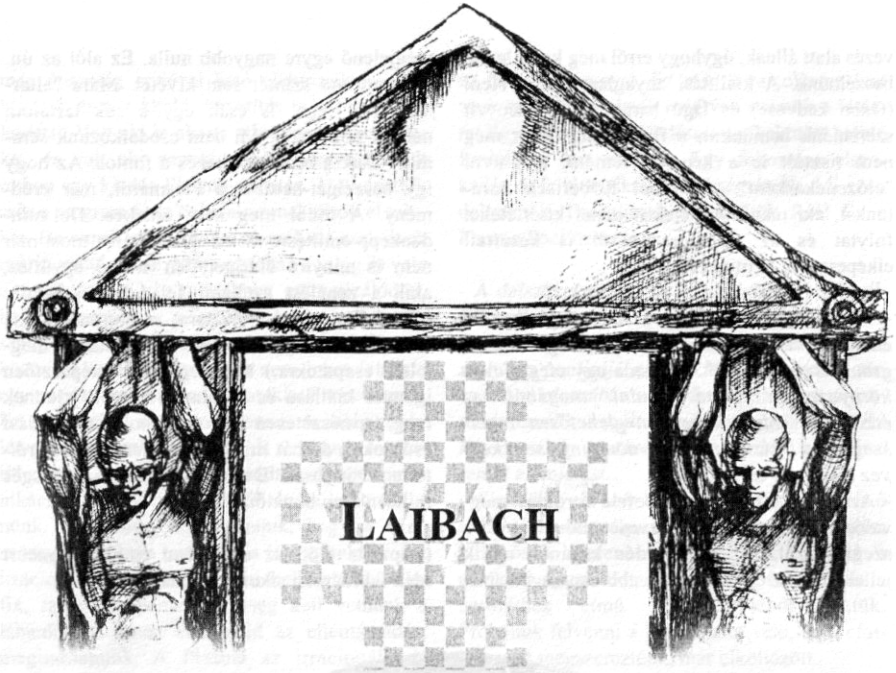

A legtöbbször félreértett, ellentmondásosnak tűnő művészeti és politikai elveket valló együttes tőlünk nem messze, a szlovéniai Trbovljében kezdte meg működését, 1980-ban. A Laibach névre keresztelt formáció azonban messze több, mint ipari/techno zenét játszó zenekar, működésük mögött komoly ideológiai elvek húzódnak, melyek kifejtését nem is csak ők maguk, hanem az NSK néven létrehozott művészeti csoportosulás alkotógárdája valósítja meg. Ebből a csoportosulásból a Laibach az ideológiai bázis, s a zenei részleg.

A zenekar a kezdetek kezdetén 10 pontban definiálta önmagát:

1. A Laibach csapatként dolgozik, ahol nem az egyén, hanem a szervezet a fontos. Az egyén nem is szólal meg, csak a szervezet. A munkamódszerek ipariak, a nyelvezet politikai.

2. A Laibach az ideológia és a kultúra közti kapcsolatokat vizsgálja, mely a művészeten keresztül jelentkezik.

3. A Laibach felfedi és megmutatja a politikai manipulációt a művészetekben, s mindenhatóságát a mindennapi életben.

4. A Laibach magáévá teszi az ipari termelés szervezeti rendszerét, s ennek eredményeképp eltörli a tagok individualizmusát.

5. Az egyének névtelensége és rugalmassága megakadályozza az egyéni eltévelyedéseket, s lehetővé teszi a szervezet konzisztens ideológiájának fennmaradását.

6. A Laibach minden cselekedetének alapja az egységben rejlik, mely mindenféle médiában (művészet, zene, film, stb.) kifejezésre jut. A csapat manipulációjának tárgya a Taylorizmus, bruitizmus, náci művészet, disco.

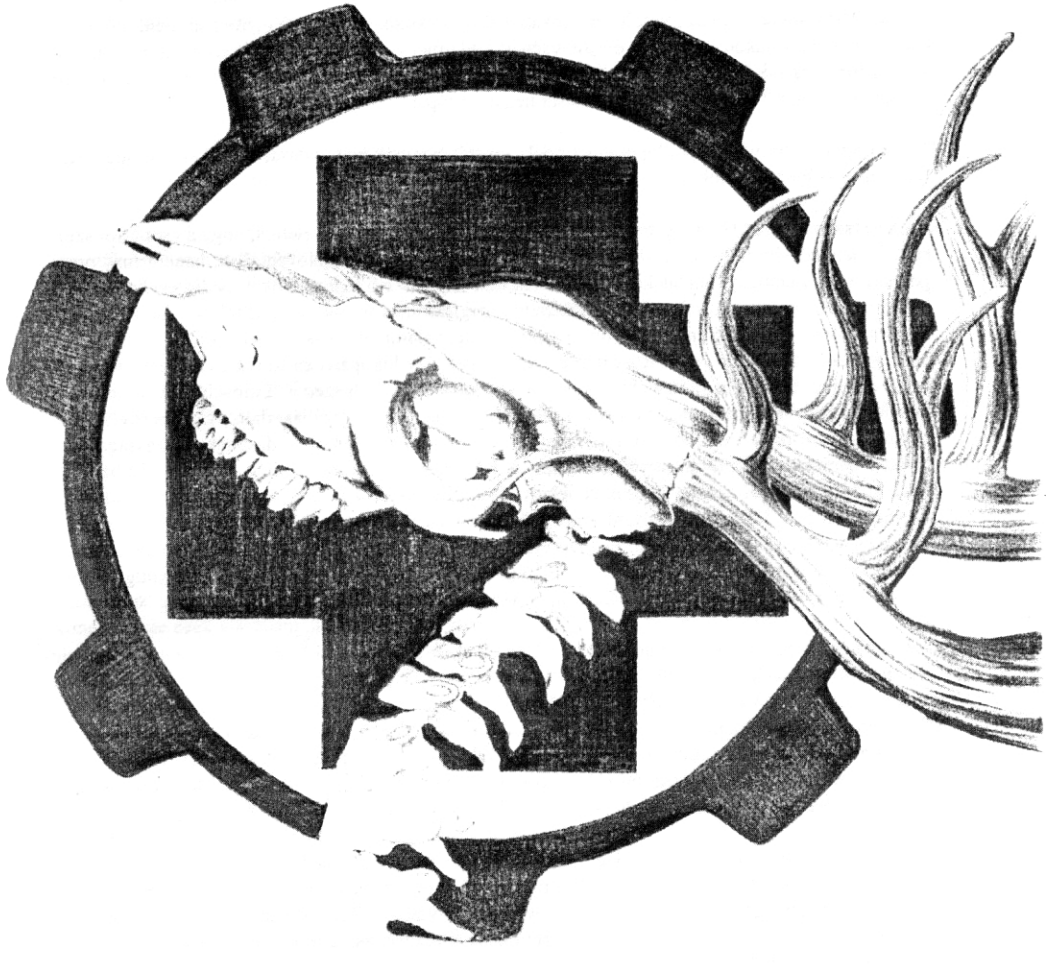

7. A Laibach elutasítja az eredeti elgondolás mindenféle változtatását, fejlődését. Az alapvetések nem fejlődhetnek, de a megjelenítésük változhat, alkalmazkodva a külső környezet változásaihoz.

8. A Laibach provokációt folytat az ipari társadalom elidegenítő hatása ellen, s egyesíti az ellene lázadókat. A fennálló totalitáriánus rendszer és kultúra elemeinek túlzó megjelenítésével harcol azok ellen.

9. A Laibach, mely az ipari termelés módozataival foglalkozik a totalitáriánizmuson belül, két másik csoporttal együttműködve fejti ki tevékenységét: a Germania az érzelmi oldalt tanulmányozza, mely az érzelmi, erotikus és családi életben megjelenő kapcsolatokban körvonalazódik, a 3000 Verschiedene Kraftwalle pedig egy futurista negatív utópia.

10. A Laibach a mindennapi élet ellentéteinek, visszásságainak bemutatását tűzte ki célul, melyhez a történelmi kifejezésmódok mindegyikét felhasználja.

Nem egyszerű, ugye? Hát még annak, aki ezeket nem is ismeri! Nem véletlen, hogy a csoportot szinte minden jelentősebb művészeti akciója után betiltották, s nemcsak Szlovéniában, hanem más országokban is. Hol keményvonalas kommunistának, hol nácinak bélyegezték őket, pedig ezeknek a totalitáriánus rendszereknek csak az eszközkészletét, megjelenítési formáit használták, kifigurázva, görbe tükröt tartva az éppen fennálló (elnyomó) rendszer elé, valamilyen reakciót provokálva tőlük.
Az együttes 1980-ban kezdte meg ezen tevékenységét, egy kis ipari- és bányászvárosban, Trbovljeben. Névválasztásuk már önmagában is provokatívnak minősült, hiszen a "Laibach" nevet a második világháborúban használták a fővárosra, Ljubljanára, a német megszállás alatt. A csoport első koncertjét és ezzel párhuzamos kiállítását, mely a város politikai berendezkedésének visszásságait volt hivatott bemutatni, az utóbbi miatt betiltották. A következő nagyobb megmozdulásuk 1982-ben volt, amikor Ljubljanában rendeztek koncerteket és kiállításokat, két újkeletű csoportosulásukkal, a Germaniaval és a 3000 Verschiedene Kraftwalle-el. Ezen az események a rendőrség erőteljes érdeklődése és nemtetszése mellett kerültek megrendezésre. Az év szomorúan végződött a csoport számára, mert az énekest, és fő ideológust, Tomaz Hostnikot holtan találták lakásában. Így ő maga ugyan nem, de az általa lefektetett elvek mind a mai napig a zenekarral maradtak.

A következő évben újabb kiállítás következett (melyet ismét betiltottak), majd egy kazettán is megjelentetett egész éjszakás koncert a Last Few Days nevű brit zenekarral, melynek hajnalban a rendőrség megjelenése vetett véget. Májusban lehetőség nyílt volna az első lemez megjelentetésére, de egy TV-s interjú után mindenféle nyilvános megjelenéstől és a "Laibach" név használatától is eltiltották a csoportot. Mivel így hazájukban nem léphettek fel egyáltalán, az együttes európai turnéra indult, melyet Csehszlovákiában betiltottak, Lengyelországban a Szolidaritás tüntetései kísértek, Nyugat-Európában pedig érdeklődéssel figyeltek.

1985-ben jelent meg az együttes első lemeze, cím nélkül (mivel a Laibach nevet továbbra sem használhatták), viszont a csoport jól felismerhető dizájnjával és jelével, a szláv kereszttel. Néhány hónappal később jelent meg egész Európában egy német kiadó jóvoltából a Rekapitulacija 1980-84 album, mely a jelzett időszakban született alkotásaikat tartalmazta. Ezeket ismét európai turné követte, bár ezúttal rövidebb, mint az előző években.

1986-ban jelentkezett először a teljes NSK-gárda, a mai napig talán legnagyobb projektükkel, egy 250 szereplős színházi előadással (Krst Pod Triglavom), melynek zenéjét a Laibach írta, a szereplőket pedig a többi NSK-csoport adta. Ugyanebben az évben Michael Clark-kal, az ismert brit táncossal együtt is készítettek egy előadást, No Fire Escape in Hell címen.

A következő évben jelent meg az együttes első lemeze, melyet az angol Mute kiadó adott ki, "Opus Dei" címmel. Innentől kezdődik az a tendencia, hogy a csoport ismert dalokat dolgoz át, esetleg megváltoztatva a szöveget is, hogy ezzel fejezze ki gondolatait, ideáit. Itt a címadó dal, az Opus "Life is Life" című szerzeményének feldolgozása, s a másik ismertté vált dal, a "Geburt Einer Nation" a Queen "One Vision" című sikeréből született. Ez utóbbi esetében elég volt a megváltozott hangzás és a német szöveg, hogy rögtön más kontextusba helyezze a mondanivalót. A két dalhoz készült klipek, melyek erősen a totalitáriánus rendszerek képi megoldásait idézik, a nyugati közönség számára azt sugallták, hogy az eddig kommunistának (sőt egyenesen sztálinistának) hitt zenekar valójában neonáci csoportosulás. Emiatt aztán például az USA-ba nem is engedték be őket. Hazájukban egész más hatást értek el, mert a hatóságok azon kezdtek el gondolkodni, hogy nem-e valami poszt-szocialista társulással van dolguk.

Még ebben az évben megírtak egy újabb darabot is Michael Clark-nak, a Macbeth-et, mellyel együtt az együttes egyik fele mégiscsak bejutott az Egyesült Államokba...

Ez 1988-ban végül már saját jogon is sikerült. Ugyanebben az évben jelent meg egy újabb furcsa lemezük, a "Let it be", mely egy szám híján feldolgozta a legutolsó Beatles-lemezt. Az átdolgozott dalokkal Jugoszlávia széthullását kívánták párhuzamba állítani. E mellett született még egy dupla maxijuk is, a "Sympathy with the Devil" című Rolling Stones dal alapján.

A következő években koncertturnék követték egymást, ezúttal már a háború felé sodródó Jugoszláviában is, sőt, szülővárosukban, Trbovlje-ben is. Az 1995-ös Occupied Europe NATO Tour 1994-95 utolsó két utolsó koncertjére az ostrom alatt álló Szarajevóban került sor, az NSK-zászló alatt.

A háború végeztével ismét hazatértek, s 1997-ben Belgrádban adtak egy nagy sikerű koncertet. Eddigre már "próféták lehettek saját hazájukban is", mivel azon igyekezetüket, hogy a NATO-t elvigyék a háborúzó országnak, már a hatóságok is igen nagyra értékelték.

Azóta nem jelent meg új lemezük (időközben megjelent WAT című albumuk -a szerk.), s mintha aktivitásuk is alábbhagyott volna. Részt vettek egy-két nagyobb rendezvényen, ahol adtak egy-egy koncertet, de ezek visszhangja már nem volt olyan erős, mint első másfél évtizedük munkásságának.

És hogy a végére azért a zenéről is szóljak? A Laibach zenéje folyamatosan változik, lemezről lemezre gyökeresen új stílust felmutatva. Kezdetben kőkemény ipari hangzást produkáltak, mely aztán egyre könnyebben élvezhetőbbé vált, bár olyannyira sosem, hogy slágerlistákat ostromolt volna. Énekesük (aki operaénekesként kezdte) hangja, mely mintha egyenesen a Pokolból szólna, és a kemény, ipari hangzású kíséret ezt lehetetlenné teszi. Ami közös azonban, hogy a szlávos zenei elemek, dallamok gyakran megjelennek, illetve sokszor kiegészülnek egész kórusokkal. Mindenképp érdemes meghallgatni, mert egészen különleges élmény!

A Neue Slovenisce Kunst (NSK) 1984-ben jött létre, több hasonló gondolkodású és kifejezésmódú csoport együttműködéseként. Öt ilyen nagyobb csoport volt, melyek aztán folyamatosan változtak, kisebb csoportokat hoztak létre, de mindig a közös elképzelések mentén dolgoztak: a Laibach, az Irwin, a Noordung, az Új Kollektivista Stúdió, és az Eredeti és Alkalmazott Filozófiai Részleg. A csoportok állandóan tartották a kapcsolatot, s bár külön-külön munkálkodtak, a nagyobb eseményeket, akciókat, rendezvényeket együttesen hajtották végre.

A Laibach elsősorban zenével foglalkozik, de különféle színházi installációkat és kiállításokat is szervezett. Tulajdonképpen ők az NSK ideológiai bázisa. Az Irwin művészcsoport a krónikás, mely az NSK teljes dokumentációját, biográfiáját készítette. A Noordung Színház (korábban Red Pilot, azelőtt Scipion Nasice) a rituális NSK darabok bemutatásával foglalkozik, s a vallási szimbólumokon keresztül operál. Az Új Kollektivista Stúdió feladata a dizájn, a Filozófiai Részlegé pedig a klasszikus filozófia kritikája.

A csoportok együttműködése elsősorban a Laibach/NSK nevével fémjelzett produkciók megvalósítása terén valósult meg, pl. az 1986-os Krst Pod Triglavom (Baptizmus a Triglav alatt) előadás színre vitelénél, és hasonló, művészeti/provokatív akciókban.

1991-ben az NSK szervezetből állammá alakult - egy olyan virtuális állammá, mely terület és határok nélküli, s mely tagjainak közös gondolkodásmódján alapszik. Az államnak bárki polgára lehet, ehhez mindössze útlevelet kell szereznie valamelyik nagykövetségen. A nagykövetségek nem állandóak, hanem mindig egy-egy művészeti programhoz csatlakoznak, s csak annak időtartalma alatt, annak helyszínén állnak rendelkezésre. Az útlevelek számozottak, és nem átruházhatók, és az NSK elveivel ellentétes felhasználásuk esetén visszavonhatók. Az NSK tagságnak már sokkal szigorúbb feltételei vannak, az egyénnek a Laibach-i alapvetések értelmében teljesen az NSK-nak kell szentelnie életét, feladnia önállóságát, s a csoportért tevékenykednie minden erejével.

ELFAJULT FEKETE MŰVÉSZET?

- ÉSZREVÉTELEK AZ ÁLLÍTÓLAG LÉTEZŐ POLITIKAI-JOBBOLDALI TENDENCIÁKRÓL AZ ÚN. DARK-SZUBKULTÚRÁBAN -

Előrebocsájtva szeretném kifejezni, hogy az alábbiakat igyekszem oly tisztán és neutrálisan megvizsgálni, amenyire a téma csak engedi. Tekintve azonban, hogy csak szubjektív rálátásról van szó, a minősítések elkerülhetetlenek. A munkához vezető gondolat inspirációi a tavalyi lipcsei "Wave-Gotik-Fesztivál" látogatásánál értek. Évekkel korábban voltam utoljára Lipcsében, így a változások sokkal szembetűnőbbek voltak. Jobbann feltűnhetett, mint egy olyan látogatónak, aki az elmúlt években folyamatosan batyut kötött szép Szászországba. Miután bőségesen foglalkoztam interjúkkal, honlapokkal és egyéb anyagokkal érzésem szerint elég információ áll rendelkezésemre, hogy a véleményemet alátámasztva kifejthessem.

Az első benyomások: Werk2, Lipcse, Szászorszag, Németország. Pünkösdszombat 2003, 15:00 óra. Az Arcana /CMI/ ad meggyőző koncertet kíserő zenészek nélkül.
Egy kis friss levegő kedvéért kitérek a helységből, leülök a bejárat elé - figyelem a sötét társaság tevékenykedését. - Hogy mennyi manapság a fetish - srác!
De mi közeledik egyenest felém? Egy fiatal "málcsik" , "túlságosan korrekt frizurával", militarista öltözetben, fehérfűzős bakancsban és aljas náci szimbólumokkal a barna ingjén. Nos, "toleránsak vagyunk, és amíg nem kezd cikizni, miért ne tehetné?" -gondoltam magamban. Tovább figyeltem a többi vendéget. De amit láttam, az mégis elgondolkodtatott, mert egyik ilyen Pajtás érkezett a másik után. Némelyik csak fekete nappal díszítve, mások meg dupla Sieg-rúnákkal és SS - halálfejekkel is rendelkeztek. Egy kérdés kezdte fúrni az oldalamat: csak parázok, vagy tényleg JOBBAN oda kellene figyelnem erre a jelenségre? A náci-gothok témája már lecsengett jópár nyara, vagy nem?
Elhatároztam, hogy a jelenséggel komolyabban kell foglalkoznom. Anélkül, hogy értelmetlen és végtelen vitákba bocsájtkoznék arról, hogy mi is az a "dark", nyugodtan kijelenthetem, hogy éppen ez a szubkultúra egy bizonyos szintig magát a társadalmi elvárások és tabukkal való szembenállásból definiálja magát. Az a tény, hogy a "dark-wave - mozgalom" valamikor a punkból jött létre, valamennyire segíti ezt a teóriát.
Ez még nem is biztos, hogy tudatosan történik, tekintsünk meg néhány példát: fordított keresztek viselete vallási motiváció nélkül, a szexuális alárendeltség kinyilvánítása (nyakörv és póráz), a halál

témájának kiárusítása - csak hármat megemlítve. Természetesen elmondható, hogy a kereszteknél divat-motivációról van szó, a nyakörvnél a szexuális felszabadulásról, a thanatophil-dolgoknál pedig valamilyen szinten önreflekciók hatása dominál. Anélkül, hogy ezeket az argumentumokat minősíteném, elmondható, hogy ezek a magatartásformák képesek provokálni, sőt, talán pont ez a céljuk. Ebből a megközelítésből véleményem szerint logikusan visszavezethető, hogy művészek a kifejezés azon eszköztárait is kihasználják, amelyek provokciós potenciállal rendelkeznek. Legyenek ezek akár az állatkínzós színpadi mutatványok, biblia-szentségtelenítés, vagy akár náci propagandafilmek vetítése, mint pl. a"Triumph des Willens". Hogy ez milyen hatással van az előadó közönségére, az egy másik kérdés. Mindenki, aki egy "divatos" Sieg-rúnával mutatkozik azonnal nácinak minősíthető? Szóval mégis erőre kaptak ismét a náci a társaságok? Szerintem nem. Szerintem inkább egy jóval fontosabb kérdést érdemes körüljárni: mennyire felelős a művész azért hogy a "befogadó" mit interpretál a munkájába? Felel-e Nietzsche a nácik tetteiért?

Ebben az összefüggésben szeretném Ian Curtis-t (Joy Division) felidézni, aki egyszer így nyilatkozott: "Végül is nem akarunk semmi konkrétat kifejezni a zenénkkel, inkább a hallgatóra bízzuk hogy mit vesz ki belőle magának". Egyrészt lehet azt mondani, hogy egyes szimbólumok felhasználása lényegében nem más, mint divat, a trend része. Másrészről viszont elgondolkodtató, hogy az emberek fejébe és kezeik közé reflekció nélkül kerülnek olyan szimbólumok, amelyek törvénytelen szellemiséget jelképeznek. Az igazság, mint oly sokszor, nyilván e két szélső megállapítás között búvik meg.

Bizonyos szimbólumok használata gyakran csak azért történik, mert fokozza az érdeklődést, növelheti a profitot. Mert nem csak a szex, hanem a szvasztika is figyelemfelkeltő, provokatív - ezáltal az forgalomnövelő lehet. Szerintem ilyen egyszerűen azonban nem szabad a kérdést elintézni. Különböző művészek, akik ezekkel a szimbólumokkal dolgoznak, igenis követnek egy bizonyosan megfontolt célt. Személyesen úgy vélem, hogy a következő három művész, avagy művészcsoport predesztinált példaként szolgálhatnak. Ezek a Death in June, a Laibach és Mr. Marilyn Manson. Három előadó amelyek erősen polarizálnak: vagy kedveli őket az ember vagy erős ellenérzést váltanak ki. Ritka a kettő közötti átmenet. Mielőtt rátérnék ezen alkotók működésére, szeretném röviden ismertetni azt a környezetet amelybe mindez szerintem beleágyazódik.

Tulajdonképpen a gondolkodó ember napjainkban egy szabadsággal rendelkező világgal szembesül első látszatra. Lehetősége van rá, hogy meztelenül mászkáljon a városban anélkül hogy attól kellene tartania hogy elégetik a piactéren - szószerint tűzzel legalábbis nem (a médiákban bizony lenne égetés). De ha egy kicsit is odafigyel az egyén, akkor könnyedén megállapíthatja, hogy szép szabad világunknak csak nagyon mellékesen van köze a szabadsághoz.

Egy kitűnő példa ebben az öszefüggésben a kultúra. Manapság eljutottunk odáig, hogy egy művész kommercionális sikere nagyjából azonos az elismerésével.

Ahol valamikor a művész az embereket reflektálta, ott ma iparcikként jelenik meg: Homunkulusz. Ártalmatlan és egy a sok között, rövid csillogás a tömegek előtt. Adorno tapsol sírjában. De a döntés, hogy mi lehet kommercionálisan sikeres, néhány mammutcég kezében nyugszik. A tény, hogy sok művész munkáját terméknek nevezi, sok mindent kifejezhet. Viszont ha nem állsz be a sorba, ha nem a mainstream kultúrát gazdagítod, föld alá szorulsz, "underground aknamunkára" kényszerülsz - és nem is részesülhetsz a "profi" művészettel járó előnyökben.

Einstein jegyezte meg, hogy az ostobák majoritása leküzdhetetlen és örökkévaló. Le Bon a "tömegek korszakáról" beszélt - tisztán látjuk hogy a buta tömegek uralkodása mire képes. Ezen tömegeket viszont a média irányítja, néhány irányítóról van csak szó tehát. Igaz, hogy nem égetnek könyveket, de egy könyv, amely nem kerül megjelenésre, azt nem is kell elégetni. Ez most talán egy kicsit polémikusan hangzik, ezért szeretnék egy kicsit részletesebben írni a fenti gondolatsorhoz. A fasizmus alatt általában egy diktatúrát értünk amelyben egy "vezető", vagy egy kis oligarch csoport tartja a hatalmat kezében. Ezek az uralkodók majdnem teljes hatalommal rendelkeznek az alárendeltjükkel szemben. Kontrolálják a gondolkodásukat, a felfogásukat, néha még az életakaratukat is.

De hogy is van ez a metafórikusan "felhasznált" kultúr- és művészvilágban? Úgy tűnik hogy a DreamWorksRecords, a BMG és a Warner testvérek szabják meg sok ember számára, hogy mi a menő, mi a divat, és mi a művészet. Sőt, úgy látszik hogy a fiatalság nagy része nem a saját gondolkodását próbálja kifejezésre juttatni, hanem inkább arra törekszik, hogy minél jobban beleolvadjon ebbe a közegbe. Oly valószínűtlen a gondolat, hogy ez az irányítás nem véletlenül történik? Sőt, hogy komoly célokat követ?! Mégpedig azt a célt, hogy egy új társadalmat létesítsen, amely egy "perverz-egyéniség-fogalmon" alapszik, egy társadalmat, amelyik minden gondolatot, minden divatot és minden egyéb parancsot kérdés nélkül elfogad - csak elég ideig kell súlykolni a fejekbe...

De térjünk visza az üzletbeli fogalmakra: mi lehetne jobban érdeke a "Kínálónak", mint vezérlő befolyás a "Kereső" igényeire?

De az, aki a propaganda és a fasizmus, valamint a fenti dolgok között összefüggéseket lát-láttat, az legalábbis alkotmányellenes. A fenti gondolatmenet semmiképpen sem arra irányul, hogy glorifikálja a fasizmust, annál inkább arra, hogy rámutasson a működési mechanizmusra. Nem igaz, hogy alapvetően minden populáris zene a fasizmus módszereivel dolgozik? A dj áll a tömeg előtt és diktálja a saját ritmusát, előírja az érzelmeket és a (tánc)mozdulatokat. Oly nagy e a különbség a közös tánc és az indulók között? Nem igaz a provokatív tézis: "A diszkó egy fasiszta diktatúra!"?

Ebből a pontból indul ki véleményem szerint, a fentebb említett három művész munkája. Nem személyes preferenciából idézem fel őket, inkább az egyenes, és színvonalas közölnivalójuk végett. Szembeötlő, hogy sok ember úgy érzi, hogy ezen művészek munkája valamilyen szinten megérti és kifejezi a saját gondolkodásukat. Az indoklás, hogy ezeknek az embereknek a figyelmét valamilyen módszerrel rákényszerítik erre a műfajra, szerintem nem fenntartható. Tekintve, hogy még kényszerrel sem lehet rávenni arra, hogy érdeklődjön olyan dolog iránt, amihez nincsen valamilyen szinten viszonya. Ezt elfogadva megállapíthatjuk, hogy valóságos érdeklődés létezik - nemzetközi szinten - egy bizonyos kifelejezésmód, avagy gondolkodásmód iránt. De ezt hogy lehetne szavakba önteni? Vitathatatlan, hogy a modern, szabad társadalmunk mindig rászorul egy ellenségképre. Néhány évvel ezelőtt az antikrisztus, a kommunisták, a zsidók, a homoszexuálisak, még korábban a hoszúhajúak voltak a bűnbakok. Manapság inkább a sátánisták, a nácik vagy a muzulmánok. A kiindulási pont azonos. Érdemes figyelembe venni, hogy ezeket az "ellenségképeket" szintén a hatalmas "Véleménygyár" hozza létre, és tetszés szerint cserélgeti. A Rudi Dutschke-val kapcsolatos események (Rudi az 1968-as egyetemista megmozdulások vezetője volt. A média uszításának következtében egy alacsony kvalitású félretájékoztatott munkásember fejbelőtte.) ebben az összefüggésben kitűnő példát szolgáltatnak. Ennek átgondolásával kezd világosabbá válni; miért kétségbe vonható a manapság elfogadott szabadság-fogalom.

Természetesen elvetendő dolog, hogy az "egyén" díszként használja egy embertelen gondolkodás szimbólumait, de ezért most mindenki ellen aki "nemzeti önérzettel" kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik szabad uszitani?

Kétségek nélkül - különösen mint német állampolgár -, nehéz megszólalni nyilvánosan ebben a témában. A történelmi tények, és a "Véleménygyár" működése nem éppen támogatják a konstruktív diskurzust.

Ezzel a problémával szembesül például az angol "Death in June" nevű zenekar is. A csoport munkája gondolatokat vet fel, amelyek az európai kultúra gyökereiről és a nemzet-szabadság gondolatkörével foglalkoznak. Ennek eredménye az, hogy náci zenekarként aposztrofálják, és diszkriminálják dark-goth rendezvényekről. Hogy ez minek az eredménye lehet, azt gondolom nem kell újra leírnom. A zenekar saját véleményét erről mintha meg sem hallaná senki - már aki változtathatna a helyzeten. Még akkor sem, ha az alapító Douglas P. egyértelműen kijelentette, hogy a színpadon való militarista megjelenés semmiképpen sem egy erőszakot reprezentáló vagy arra uszító megnyilvánulás, művészi kifejezésnek, fellépésének fontos részének tartja. A "Hatalom" szemszögéből azonban ez a zenekar olyan gondolatokat terjeszt, melly nem kívánatos a "modern szabad ember" számára. És ez egy olyan faktum, amely a "Von Thronstahl"'-ra még jobban igaz, de ezt csak mellékesen jegyzem meg. A 2000-es WGT események üzenete túl egyértelmű. (Rendőrségi beavatkozás, és az előadás betiltása)

A Labaich műve is igen érdekesnek bizonyul. Ez a csoport a vallási- és politikai kontrollmechanizmusok párhuzamaival foglalkozik, próbálja ezeket láthatóvá tenni.
Manapság egy szubkultúrához való tartozás, legyen az a dark, vagy legyen az bármelyik más, pótvallásként működik. Ahogy régebben a templom szabta meg, hogy mi a "cool" és mi a menő, úgy ma ez a döntés a különböző zeneágak vezéregyéniségeinek kezében nyugszik.
Erre példát találni nem nehéz feladat. Említést érdemel Eminem, aki igencsak tudatosan tölti be feladatát. "Would the real slim shady please stand up." Vagy ott van Tilo Wolf (Lacrimosa) akinek hatására egy egész generáció (német) bizonyos esztétikát és nyelvet "sajátított" el magának.
Túlzásokba bocsájtkozva azt is lehetne mondani:
A "dark" egy vallás, Manson egy isten és "deus ex machina". Ámen.

"AZ EMBERI TÁRSADALOM - AZT MONDOM ÉN - KÍSÉRLET:
HOSSZÚ KERESÉS: DE A PARANCSOLÓT KUTATJA!"
(Régi és új táblákról 25, Emígyen szóla Zarathustra)

Itt nyilvánul meg az ember ősi vezérlési igénye. "Csoportos állatok" vagyunk és mint ilyenek már genetikusan ismerjük az "alfa - állat" gondolatot. Ezen a tényen érdemes elgondolkodni.
A "Laibach" pont az efféle összefüggéseket próbálja a felszínre hozni, miközben ehhez egy taylorisztikus rendű szervezetet használnak. Nem az egyén szólal meg a csoportból, hanem a csoport, mint egy konzisztens egység nyilvánít véleményt. Ez a tény érthető módon képes megijeszteni a "modern szabad embert". A Laibach megkísérli egy fundamentum létrehozatalát, amelyen a Modern Totalitárius Gazdasági Világ ellenségei együttműködhetnek. Ez az alap az úgynevezett NSK (Az NSK-val kapcsolatosan a Laibach cikkben bővebben olvasható információ Hriczó Gábor tollából.)
A tabuvá tett szimbólumok és a hozzá kötött megjelenés használata ebben az összefüggésben egy tükör felmutatását szolgálja. Egy tükör felmutatását, amely megmutatja, hogy milyen kevés változás történt a totalitárius rezsimek ideje óta.
Ettől a ponttól fogva egy érdekes párhuzam látszódik Marilyn Manson műveivel. Ő a "Sokk fázisa" folytán koncerteken fasizmust hozott létre a fasizmus.elleni protestálás érdekében. Hogy felmutathassa, hogy mennyire hajlamos az ember erre a formára.
A jelenlegi "Golden Age..." ezt az ötletet még radikálisabban követi, bár érdekes folyamat, hogy a kommercionális sikere is növekszik e folytán. A "modern szabad ember" ebben a viselkedésben természetesen egy tabu megszegését látja, ami igen érthető, ha figyelembe vesszük a "Heil!"-t ordibáló ifjú tömeget, amely saját mondása szerint, szívesen feláldozná életét Mansonért és ezt a véleményt sebes karokkal igyekszik bizonyítani.
Hogy mindez csak azért történik, hogy szembesítse az ember hajlamát a nácizmus iránt, persze nem számít az illetőknek. Tényleg úgy rémlik, hogy az ember kedveli, ha a gondolkodásmódját másoktól veheti át. Hogy ez milyen formában történik, végülis nem számít - legyen ez egy totalitárius rezsim, egy szigorú vallás avagy egy a médiával propagált szubkultúra.
Itt viszont a sok embernél megfigyelhető gondolkodási kényelem nyilvánul meg, mert természetesen könnyebb felhasználni és újrarágni egy kész gondolati modellt, mint saját élmények és tudás alapján egy újat létrehozni. Más szavakkal: az ember mindig is hajlamos volt arra, hogy átvegyen kész gondolatokat és eszméket, de ennek következményeit más "kezébe" helyezze. Hogy a "modern szabad ember" nem tartja kellemesnek ha bizonyos (efféle) dolgokkal szembesítik, az érthető.
Bár megjegyezhető, hogy Mr. Manson tudatosan a saját "számlájára" dolgozik ezekkel az összefüggésekkel. Emiatt nácinak minősíteni őt ostobaság volna. És tény az is, hogy a magát igazán nácinak valló egyének közül alig akad ma olyan, aki csak sejti is, hogy mi is a nemzetiszocializmus.

Zárszóként, - anélkül hogy ismételni szeretném magam -, szeretném leszögezni, hogy nem tartom helyesnek, ha az ember reflekció nélkül "díszíti" magát például SS- rúnákkal.
Pont annyira nehezményezem, mint azt a tényt, hogy egyre inkább csak szubkultúra inkarnációkkal ismerkedem meg egyének helyett. Úgy tűnik, túl sokan akarnak ezekben a szubkultúrákban feloldódni, valami vagy valaki erre ösztönzi őket. Mindezek ellenére úgy vélem, hogy a gondolkodó egyénnek képesnek kellene lenni arra, hogy elválassza hol van vége a divatnak, (az ilyen divat az adott esztétika elleni bűn), és hol kezdődik a komoly művészi felfogás.
Mindent összeadva: bizonyára létezik jónéhány olyan homo erectus példány aki szimbólumokkal és külsőségekkel villog, amelyeket még alapvetően sem ért meg; de akkor sem szabad elhamarkodottan és leegyszerűsítve megítélni ezt a jelenséget.
Bár az is igaz, hogy be kell vallanom: erre a következtetésre én is csak akkor jöttem rá, miközben kidolgoztam ezt a cikket.

Exkurzus:
A szubkultúra címszót illetően két stratégiát lehet említeni amelyet az elfogadott kulturák szoktak alkalmazni az új, idegen impulzusok kezelésére.
Az első stratégia az elkülönítés, amivel az illető kultúra szubkultúrává válik és ezzel egy zárt körbe szorítva kevésbé válhat jelentőssé.
E stratégia tipikus kommentárja: "Ahh, úgyis csak egy pár hülye!"
Általában azoktól hallható ez, akik nem veszik maguknak a fáradtságot, hogy megismerjék és talán megértsék az "idegent".
A második stratégia akkor érvényesül, ha külvilág egy bizonyos része érdeklődik, avagy részt vesz a szubkultúrában. Az érdeklődők számától függően bizonyíték, hogy egy zárt kör ma már nem jelentéktelen gazdasági faktorrá válhat. Ha tehát kizárni már nem lehet egy szubkultúrát, akkor divattrendként kerül asszimilálásra, és ezzel elveszti "veszélyességét". A nem kívánatos "fekete Rock' n' Roll" mutáció során veszélytelen "fehér popzenévé" válik. Popzene, mely már senkinek sem okoz fejfájást. (Sőt, még a punk is asszimilálódik a laterál multikultúrális közegbe; ebből is láthatjuk, hogy társadalmunk éppen olyan embertelen, mint a Borgok a Star Trek mítoszból: "Mi vagyunk a kultúra. Asszimilálunk. Ellenállás értelmetlen."
A "Kult" giccsé válik, és ami elébb a szuberzivitást szolgálta, utóbb csak támogatja a jelenlévő rendszert, mivel kommercionalizált és ellenőrzött társadalmi "ellenmozgalommá" süllyed. Az "új Äon" "New Age"-é válik, és ahelyett, hogy harci ordítás zajlana az emberiség felébresztésére a kétezer éves stupiditás és obskuritanizmus után, csak pár bespanglizott hippi nyávog: "This is the dawning of the age of Aquarius, the age of Aquarius... Äkwäääääärius!"

ORDO ROSARIUS EQUILIBRIO

- TOMAS PETTERSSON INTERJÚ -

"A NŐ: MINDENNEL PAJTÁS, ELEVEN
CSAK AZ APRÓZÓ ÉSZNEK IDEGEN.
A TÉTLEN VIZSGÁLÓTÓL ÖSSZEFAGY;
MOZOGJ ÉS MOZGASD S MÁR KIRÁLYA VAGY:
Ő LÁGY SÓVÁRGÁS, HELYZETI ERŐ,
OLY FÉRFIT VÁR, KITŐL MOZGÁSBA JŐ.
ALAKJA, BŐRE HÍVÁST ÉNEKEL,
MINDEN HAJLÁSA ÉLETET LEHEL,
MINT MENNY A ZÁPORT,
BŐVEN OSZTOGATVA;
DE HOGYHA BÁRKI KÉTKEDŐEN FOGADJA,
TOVÁBB-LIBEG S A LEGÉNY VÉRIG-SÉRTVE
LETOTTYAN CÍMKÉINEK BŰVKŐRÉBE.
VALÓSÁG, ESZME, ÁLOM ÉS MESE
ÚGY FÉR HOZZÁ, HA AZ Ő KÖNTÖSE;
MINDENT, MIT PÁRJA BÖLCSESSÉGBE RÁNT,
Ő ÚGY VISEL, MINT CINKOS PONGYOLÁT.
A VILÁGOT, MELY ÉSZNEK IDEGENSÉG,
BÁRMEDDIG HÁNTOD: MIND ŐNÉKI FÁTYLA;
ÉS VÉGSŐ, KIRÁLYNŐI DÍSZRUHÁJA
A MEZTELENSÉG."

- Olvastam nemrég egy riportot, amelyben azt nyilatkoztad, hogy ha jelentős változás következik be, akkor új anyagaid az Ordo Rosarius Equilibrio (a továbbiakban ORE) néven jelennének meg. Mi ez a változás, és mit jelent a "Rosarius"?

- Semmiféle "jelentős" változás nem történt velem azóta, hogy a "Conquest, Love & Self Perseverance" megjelent 1998-ban. Chelsea úgy döntött, hogy megszünteti együttműködését különböző személyes egyenlőtlenségek miatt, de mivel az Ordo Equilibrio belső esszenciája én vagyok, és én továbbra is ellenálltam, őszintén kétlem, hogy Chelsea távozása hatással volt, vagy hatással lesz az ORE-ra bármilyen szembetűnő vagy lényeges módon a múltban, jelenben, és/vagy a jövőben.

Minden elképzelhető és feltételezett variáció oka az evolúció - az evolúció, ami a haladás és fennmaradás elkerülhetetlen szándéka. Chelsea korábbi együttműködése nem változtatta meg munkám céljait vagy kimenetelét abban az időben, következésképpen kétlem, hogy távozása bármin is változtatna.

Az ORE női esszenciája ily módon tehát helyreállt; házasság köttetett a rózsák és az equilibrium (egyensúly) között, hogy tökéletesítse a szintézist a rózsák és az equilibrium egyesítése által; a kettő így eggyé válhat, és jelképezi az Equilibrium felemelkedését a Tökéletesség és Egyensúly felé - "Ordo Rosarius Equilibrio - A rózsák és az egyensúly rendje".

Az ORE lefordítva annyit jelent: a rózsák és az egyensúly rendje. Az Equilibrio jelképezi az Equilibrium esszenciáját, valamint az egyensúly és kiegyensúlyozatlanság ábrázolását az ellentétek kiegyenlítése és szembenállása révén; Rosarius a tökéletesség, az élet és a szépség esszenciája a rózsa szimbóluma által. Az ORE teljes szimbolizmusa különböző feltevésekhez köthető, amelyek elképzelhetők és feltételezhetők az ORE múltbeli, jelenvaló és jövőbeli munkájának részeként.

- Mi a helyzet a Les Joyaux De La Princesse zenekarral való együttműködéssel - ha jól tudom, ez is szerepelt a terveid között. Ez a projekt pusztán zenei kapcsolatokon alapulna, vagy van valamilyen konkrét spirituális kötelék is? (Német esztétika, Die Weisse Rose, szimbolizmus.)

- Eddig mindössze egyszer dolgoztam együtt másokkal, a MZ412 legutóbbi anyagán, a "Nordik Battle Signs" és az "Algiz; Convergence of Life & Death" című dalnál, és nem érzem égető szükségét annak, hogy bárkivel is együtt dolgozzak; úgy gondolom, hogy az ilyesmi szükségtelen előkészületek és előzetes motiváció nélkül történik. Mindazonáltal röviden beszéltem Eric-kel (Les Joyaux De La Princesse), Jounival (In Slaughter Natives), és Peter Pettersonnal (Arcana/Sophia) egy jövőbeli együttműködés lehetőségéről. Azt azonban, hogy ezeknek a beszélgetéseknek bármelyike is többet eredményez-e majd puszta beszélgetésnél, még nem tudni. Eric egyszer azt mondta: "Úgy gondolom, ugyanazon az ideológiai ösvényen haladunk." Azt hiszem, ez igaz, miután rájöttem, hogy kölcsönös az álláspontunk Izrael, Palesztína és a szemita régiók jövőbeli és szimbolikus elpusztítását illetően; mindemellett kölcsönösen érdeklődünk a szimbolikus autoritás és miszticizmus iránt, a rúnák és a második világháborús német harci esztétika varázsa iránt.

- Körülbelül két évvel ezelőtt említetted egy Archon Satani dupla (búcsú) CD lehetőségét Mikael Stavöstrand közreműködésével. Valóra fog válni ez a terv?

- Továbbra is vágyom arra, hogy ezt az egyszer már elkezdett anyagot befejezzük, de hogy Mikael is így gondolja-e, az egy másik történet. Még mindig barátok vagyunk, de sajnos nyilvánvalóan elvesztettük a kapcsolatot az elmúlt néhány év alatt. Emiatt, valamint Mikael jelenlegi elfoglaltságai miatt nem tudom megmondani, hogy vajon napvilágra kerül-e vagy sem egy búcsúzó Archon Satani anyag. (Megjelent. -a szerk.)

- Lipcsében sajnos nem láthattam a koncertet a botrány miatt. Mi a jelenlegi koncert-koncepció, továbbra is nagy hangsúlyt fektetsz a megjelenésre?

- Időnként fellépünk, és az a szituáció, ami Lipcsében előállt, semmilyen módon nem befolyásolja a fellépésekről alkotott nézeteimet. Megkaptuk az összes költségünket előre; minden résztvevő zenekar jelentkezett fellépésre, de nem engedélyezték; a szituáció következésképp kissé zavaros volt.

Nem volt különösebben lényeges dolog, hogy nem volt lehetőségünk fellépni; valószínűleg kiábrándító volt bárkinek, aki messziről érkezett, hogy részt vegyen a CMI fesztiválon, de még idegesítőbb volt ezt követően a hotelszobák ügye és a Svédországba való visszaút; mindemellett még ott az elpazarolt energia, amit az emésztett fel, hogy egy ilyen kudarcra készüljünk fel, aminek ez a teljes fesztivál bizonyult.

- Véleményed szerint a személyiség szabadsága, az individualizmus a legfontosabb érték. Mégis rejlenek ebben csapdák, mert ezeknek a definícióknak a helytelen magyarázata az egyensúly szétesését okozta, egy bizonyos modern dekadenciát. Gondolod, hogy ennek gátat kellene szabni?

- Egyáltalán nem, nincsenek egyértelmű határok a közös megegyezésen túl.

Arra kell törekedni, hogy önmagunkká váljunk, és megismerjük egyéni lehetőségeink és képességeink teljes mértékét.

Semmit sem szabadna elnyomni, semmi sem jelentéktelen. Következésképpen tehát nincs más lehetőség az individualizmuson kívül, a közös megegyezés folytán.

Ha ez romba dönti az emberiséget, akkor - legyünk igazságosak - ez bizonyára a mi akaratunk és elhatározásunk kimenetele, nem valaki másé.

- Európában láthatóan növekszik a neo-pagan (pogány) és sátánista szekták száma a

kereszténység ellenében. Az Ordo Equilibrio szimbolizmusában a keresztény elemek mellett (Judas Ischariot) látható LaVey és Crowley hatása is. Mi a lényege ennek a specifikus magyarázatnak? Mi a 13-as szám szerepe?

- Úgy gondolom, hogy a sátánizmus és a luciferianizmus is olyan filozófiai és spirituális meggyőződés, amely helyesli az emberi képességek kihasználását és az egyéniség működésében való bizalmat; mindkét dolog egyeztetve - vagy nem egyeztetve - a sátánizmussal, sokkal inkább előnyös spirituális alkalmazás, amely által gyakorlatilag befolyásolni lehet az interakciót, a megismerést és a meghatarozó elégtételt az életre vonatkozóan sokkal megfelelőbben, mint bár-mely más filozófiai, vallási és spirituális meggyőződés által. Így tehát én spirituálisan és filozófiailag is támogatom a specifikus és nyílt meggyőződéseket, amelyek a sátánista szervezetek közé számítanak, mint az Ordo Sinistra Vivendi és a Church of Satan, mert azt hiszem, helyesebben értelmezik az egyéniséget - és ezt én helyeslem -, valamint meghatározóan egy természetesebb és bizonyosan működőképesebb felfogást követnek az emberiséget illetően; mindemellett eredeti felfogásuk van a jelenlegi földi állapotról, amelyben létezünk. Ennek révén mindkét dolog sikeresen fejleszthető lehet.

Ugyanígy Aliester Crowleyt is inspirálónak tartom annak révén, hogy egy érdekes és igazán pezsdítő egyéniség. Felismerve saját magát és belső képességeit, olyan egyéniséggé fejlődött, akinek valóban sikerült valóra váltania egyéni vágyait és törekvéseit; egy olyan vezető, akit szívemből tisztelek és elismerek.

A 13 a 4 egyik jelképezése, ha összeadjuk az 1-et és a 3-at, ez szimbolizálja a teljességet, az egyensúlyt és az univerzumot; 2-t kapunk, ha 3-ból kivonunk 1-et, ez jelképezi a nőt, a nőiséget; jelképezi még az ikreket, ami Tamás jelképe. A 13 Júdással kapcsolatban is jelentős, a tizenharmadik - állítólagosan - megtévesztő tan, a tizenhárom gyertya és a tizenhárom árnyék mellett, amelyek Jézus életét és halálát jelképezik.

A 13-ra való folytonos utalás ellenére az ORE esszenciája a 4-es és a 6-os számmal írható körül. A 4 a teljesség és az egyensúly, a 6 a vágy és a szex szempontjából jelentős - ezek szolgálnak az ORE numerológiai lényegeként.

- Mely filozófusok és metafizikusok munkái foglalkoztatnak jelenleg? Mely zenészek inspirálnak? Milyen zene van hatással rád?

- Nagyon kedvelem Marc Almond zenei tevékenységét, akiről bizonyosan tudom, hogy sokkal több elismerést és tiszteletet érdemelne, ahogyan Johnny Cash is, akiről úgy gondolom, hogy nagyszerű előadó, akinek a munkája érdemes az emlékezésre. Ugyanígy inspirálnak különböző filmek és az irodalom - sajnos az irodalom nem annyira, amennyire szeretném, de olyan filmekben igen, amelyeket a következő rendezők alkottak: Tinto Brass (Saloon Kitty; Paprika; Caligula), Peter Greenway (Prosepro's Books; A Zed and Two Noughts; The Cook, The Thief, His Wife and Her Lover), David Lynch (Twin Peaks; Fire Walk With Me; Blue Velvet - Kék bársony; Eraserhead - Radírfej), Kenneth Anger (Scorpio Rising; Lucifer Rising; Magic Lantern Cycle), és Andrew Blake (High Heels; Les Femmes Erotique; Venus Descending), hogy csak néhányat említsek.

- Európában nem túl népszerű dolog támadni a demokráciát. El tudsz képzelni bármilyen társadalmi alternatívát az önmegvalósítás mellett?

- Úgy gondolom, hogy a politika bármilyen formája működhet, amennyiben olyan szabályzat alapján működik, amely nélkülözi a terjeszkedésre való vágyat.

Ha a szocializmust, liberalizmust, kommunizmust, nemzetiszocializmust, anarchiát, fasizmust vagy bármely egyéb politikai meggyőződést alkalmazod egy szabályozott környezetben olyan embereken, akik elismerik ezt a meggyőződést a kortárs szocialista demokrácia működőképes alternatívájaként, akkor szerintem ez működne. Abban a pillanatban azonban, amikor ez a bizonyos nép és a politikájuk követői ki akarják terjeszteni politikai területüket és meggyőződéseiket másokra, bukásra vannak ítélve.

Addig, amíg egy tömegpolitikai rendszer részeiként kell élnünk, azt hiszem, a közös megegyezésen alapuló individualizmus az egyetlen lehetőség.

Szabaduljunk meg a politikai és vallási rendszertől, és ezáltal kialakulna egy új szocio-politikai rend a természetes evolúció révén, az egyéniség útján.

Saját magamon kívül ki másnak van joga és képessége arra, hogy helyettem döntsön?

Nincs meg talán a jogom arra, hogy szabad akaratom szerint cselekedjek addig, amíg kész vagyok elfogadni a cselekedeteim következményeit?

Azt hiszem, van rá jogom.

- Mi a véleményed az EU bővítéséről és magáról az EU-ról?

- Az Európai Unió egy olyan szövetség, amely a pénzügyi autoritás és a gyors állami jövedelem puszta motivációi alapján jött létre. Ez a szabályozatlan kereskedelem és üzlet alkalmazása az európai közösségben, amelynek révén buzdítani és irányítani lehet az osztatlan kapitalizmus féktelen uralmát. Úgy tűnik, hogy ez hamis hangokat szólaltat meg, nem gondolod?

Az EU az egyenműség és az irányítás alkalmazása, próbálkozás arra, hogy egy Negyedik Birodalmat emeljenek a Harmadik romjain.

Ez egy vállalkozás arra, hogy létrejöjjön az Európai Egyesült Államok, egy birodalom Japán jelképes autoritásával, és egy olyan katonai és politikai autoritással, amely versenyre kelhet az USA-val.

Úgy gondolom, hogy a nemzeteknek el kellene kezdeniük visszavonni tagságukat ahelyett, hogy csatlakoznának.

Az EU nem más, mint mindannak a megvalósítása, amit állítólag ellenez.

- Az Ordo Equilibrio zenéje vegyíti a feszültséget, a nyugalmat, az erotikát, a keménységet - ahogyan az élet maga. Hiszel ezekben a dolgokban: szerelem (szex), család, barátság, házasság?

- Természetesen; az életem mindezeket az összetevőket tartalmazza a házasságon kívül. Úgy gondolom, mindegyik szükséges ahhoz, hogy kielégítse az emberi szükségleteket és törekvéseket az érzelmi és spirituális beteljesedésre és megkönnyebbülésre.

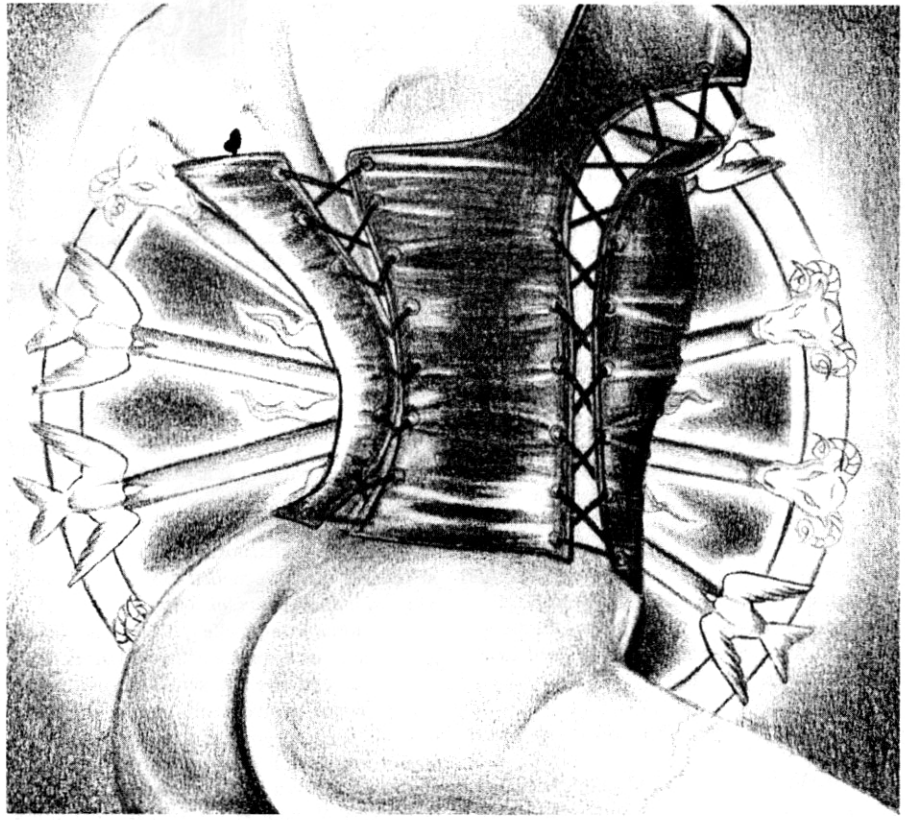

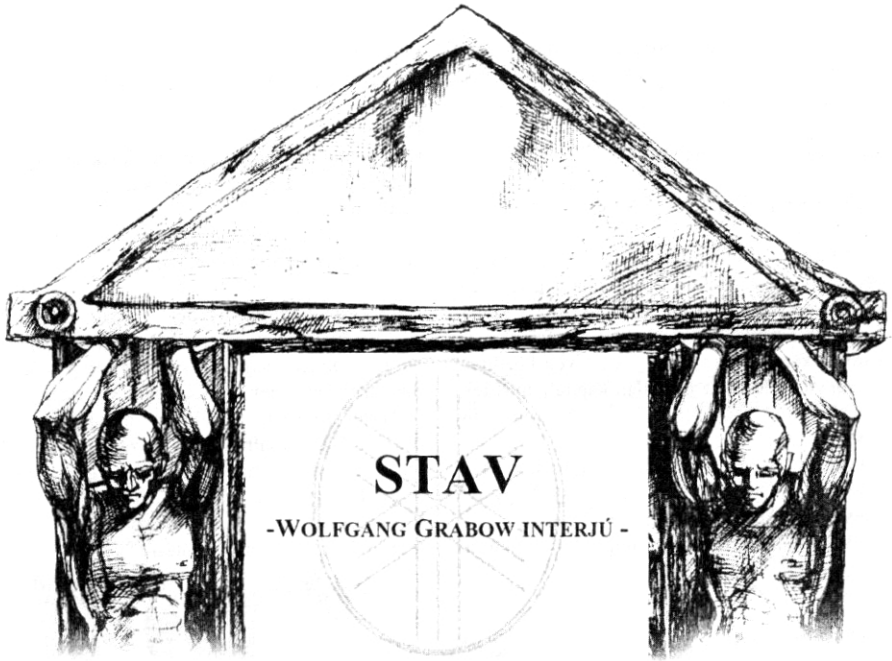

STAV

-Wolfgang Grabow interjú -

"Győzelem rúnáját ismerd,
ha győzni indulsz,
kardod markolatán legyenek,
kardod lapján, élén,
és kétszer kiáltsd el
Tyr nagy nevét."

- Mi a Stav?

- Egy rendszer, ami az indogermán népeknek - ami európa egyik legnagyobb népe volt - az összes életbeli tudását a rúnákon keresztül megőrizte. Tehát nem pusztán egy haditornáról, küzdősportról van szó, hanem egy olyan alapvető bölcsességről, melynek első lépcsőjén "látni tanítja" a vele foglalkozókat. Foglalkozik többek között kézművességgel - elsősorban a fa megmunkálásáról van szó - és nagyban segíti az emberek közötti kommunikáció képességét. Egy igen komplett szisztéma ez, mely magába foglalja a germán népek mitológiájától a meditációs gyakorlatokig sok mindent.

- Ki dolgozta ki a technikát, mikor keletkezett Stav?

- A Hafskjold ónorvég család dolgozta ki i.sz. 500-900 között, pontos adatok nincsenek. A kereszténység térhódítása miatt a rúnák tudásának továbbadása szellemében. Csak a családon belül adták tovább 44 generáción át évszázadokon keresztül. Ivan Hafskjold a 44. Lord of Hoskol - ő a mi mesterünk - a 60-as évek közepén lépett nyilvánosság elé, hogy ez a tudás el ne vesszen. Angliában, Amerikában, Ausztráliában és nálunk Németországban vannak Stav csoportok. Mindössze 300-an művelik a világon.

- A Stav bölcsessége a rúnákon keresztül közvetít. Ha a múltban és napjainkban is működő sámánokat nézzük - akiknek a rovásírás vagy rúnavetés a mindennapok része volt - meglehetősen sokrétű feladatokat láttak el. Gondolok a jóslás és a varázslás mellett akár a gyógyításra. Mit örökít mindebből ránk a Stav?

- A haditorna jelleg mellett, a Stav foglalkozik gyógytannal is, a tradicionális módszerek elsősorban az elszenvedett sérülések orvoslását, például izmok nyújtását stb. segítik, emellett a mentális épség megőrzésére meditációs gyakorlatokat végzünk. Érdekes párhuzam vonható a kínai gyógymódszerekkel, a Stav is egy alapvető életenergiából indul ki - a kínaiak ezt Csí-nek

hívják - a Megen-ből. Az első elv, amit megtanítunk, az a rúnapozíciók elsajátítása. Ez a 16 rúnapozíció a kis Futhark jegyein alapszik. A minket körülvevő Megenből a test így több energiát nyer. Második lépésben a felvett pozíciók közben a rúnaneveket intonáljuk. Mélyen belélegezve, mint a klasszikus hangtanban szinte vibráltatva az egész testet. Az orvostudomány alátámasztja, hogy ez igen kedvező a vérkeringésnek; ennek az a magyarázata, hogy a Megen jobban tud "cirkulálni" a szervezetben.

- Vannak megjárható fokozatok, mint a keleti küzdősportokban?

- Nem úgy van mint például a karatéban, hogy különböző színű övek vannak, hanem öt elvről-személyiségről beszélünk. Ezek a rabszolga, a szabad munkás, a szerzetes és a király. Ez a korabeli indogermán "kasztrendszert" követi. Ez nem annyira rangsorolás, inkább csak annyit mondanék; különbözőek. Az első amit egy tanítvány megtesz, hogy meditációk során megismertetjük az ún. aspektusával. A sámánizmusban megismert totemmel analóg ez. Van például a Herse (Harcos), őt jellemezve: nem csoportban dolgozik, nagyon megbízható. Nem kérdez és könnyen kezelhető. Ezeket figyelembe véve, sokkal könnyebb edzeni valakivel, könnyebb segíteni az előrejutását. Ez az öt besorolás mindenkinek könnyít a személyre szabott útján, ami egyéntől függően más és más.

- Milyen szellemi háttérbe ágyazódik a Stav filozófiája?

- A germán mitológiából merít, mely leírja, hogy Odin felakasztotta magát az Yggdrasil-ra, ezen lógva és meditálva sajátította el a kilenc vonalból álló Orlog-hálót, mely a múlt-jelen-jövő szimbóluma. Edzéseken és az életünkben is ezzel a hálóval dolgozunk. A már említett 5 személyiség, egyébként az edzésmódszerekben is másként alkalmazza ezt a hálót, példaként a Rabszolga csak előre vagy hátra mozog, kitérni vagy a bejövő energiát visszafordítani nem képes. Csak támad és védekezik. Az ehhez rendelt szín a fekete, eleme a Föld. Ha társadalmi szintre vetíteném, egyfajta fogyasztói vegetatív lét jellemzi. A Szabad Munkás vagy Paraszt (Karl), már le tudta rázni ennek a béklyóját. Ő már képes korrekcióra az életét illetően, de ezt materiális szinten teszi. Ehhez a karakterhez a Víz eleme van hozzárendelve, szimbolikusan "körbefolyja" az ellenséget. A Harcosról már beszéltem, kiegészítve azt, saját gondolkodásmódja különbözteti meg. A társadalmi tükrét tekintve, a nehezebb kommunikációs képessége a hátráltató. Eleme a Tűz, színe a piros. A Szerzetes (Jarl) az univerzum titkait fürkészi, egyfajta metafizikus látásmód jellemzi. Bejárja az Életfa szintjeit, a mindennapi életre is alkalmazza tapaszatalatait. Nagyon fontos, hogy az elméleti összefüggéseket visszavezeti a gyakorlati síkra - megköti. A harcban is látja az összefüggéseket, mint mondjuk annak idején egy tábornok tette egy ütközet során. Fegyvere a hosszú lándzsa, eleme a levegő, színe a fehér. A Király mindazt egyesíti magában amit eddig elmondtam. Mind a négy archetípust használja, amire éppen szüksége van. Nagyon ritka az ilyen. Furcsa állapot ez, mindent tud, és mégsem tud ennél fogva semmit. Egyfajta kvintesszencia, ötödik elem.

- Mi történik egy edzésen, milyen eszközöket használtok?

- Az elsődleges cél egy gondolkodási mód elsajátítása. A cél nem az ellenség megsemmisítése, inkább annak elérése, hogy meg se támadjon. Ez már tudati szinten kezdődik. Az edzéseken egyébként először egy egyszerű hosszú bottal kezdjük a tanítást. Ez megfelelő segédeszköz az Orlog-háló tudatosítására. Támadáskor ezekben a vonalakban gondolkodunk, olyan helyre mozdulunk, ahol a támadó "nyitva van". Nagyon hosszú, szívós munka ennek elsajátítása. Lényeges, hogy nemcsak megtanulni, de tovább adni is tudja mindezt egy tanítvány.

- Hogy kezdődik a STAV-út?

- Először egy tanárt kell találni, megtanulni a rúnapozíciókat, naponta végrahajtani őket és megvizsgálni, ez hova vezet. Szemináriumokat szívesen tartunk akár Magyarországon is, csak meg kell szervezni....

"MOST ÉRLELŐDTEM.
BÖLCSESSÉGEM BŐVÜLT,
TUDÁSOM TÁGULT,
SZAVAMBÓL SZÓ LETT,
A SZÓT TETT KÖVETTE,
TETT A TETTBŐL
FAKADT, FÁRADATLAN."

A LASSÚ HALÁLON TÚL

- BESZÉLGETÉS PÁNCZÉL HEGEDŰS JÁNOSSAL -

- A Mozgalom kezdetekben inkább a dark / goth történésekre koncentrált, valamint irodalmi és művészeti, történelmi témákban közölt cikkeket. Ahogy a forma, úgy a tartalom is lassan átalakult, az utolsó számokra már jórészt a neofolk / apocalyptic folk stílus nyert teret benne. Hogyan definiálnád a stílust, mi az a többlet, amit számotokra ez nyújt, nyújtott?

Pánczél Hegedűs János: - Én a mai napig nem barátkoztam meg ezzel a kifejezéssel, hogy "neofolk", mert nem érzem adekvátnak egyszerűen. Mondjuk, nem mintha ennek éppen jelentősége volna, de akkor is így érzem.

Magam a neofolk "születését" 1983-ra teszem és szerintem az első ilyen dal a Death In June (DIJ) "Death Of The West"-je volt. A dalt nem akarták rock zenei eszközökkel hangszerelni, ezért egy szál akusztikus gitárral, dobbal és effektekkel vették csak fel, amelyet Douglas karakán, határozott hangon énekelt el. A dal mindent magában foglalt, amely később a "neofolk" vagy "apocalyptic folk" néven elhíresült stílusban jellemző: harcias, férfias hangvétel, lírai és személyesebb attitűddel társítva, amely "mítikus" pozícióból tárgyal egzisztenciális vagy éppen historikus, "mágikusabb" vagy okkultabb, szerencsésebb esetben ezoterikusabb színezetű témákat. Érdekes azonban megjegyezni, hogy sem a DIJ, sem Douglas P. nem nevezte meg semmilyen névvel, sehogyan sem a zenéjét. A közönség és a sajtó találta ki rá a "neofolk", "apocalyptic folk"

vagy esetleg "dark folk" jelzőt. Jellemző, hogy néha egyszerűen, kicsit suta módon, "death in june-style"-nak is hívták, annyira besorolhatatlan volt mindaz, amit ezek a zenekarok csináltak. A Death In June és a két másik legmeghatározóbb zenekar, a Current 93/Current Ninety Three és a Sol Invictus, saját gondolatiságukhoz akartak megfelelő formát társítani, így évek és albumok során tökéletesítettek egy zenei formát, amelyet a külvilág nevezett el valahogyan, mondhatni esetlegesen, "neofolknak". El kell azonban mondani, hogy a fentebbi csoportok közül csak a Death In June volt az, amely nem dúsította hangszerelését "igazi folk zenével", a jelzőt (folk) inkább a másik két zenekar néhány műve (Trees In Winter, Thunder Perfect Mind, stb.), s még inkább a későbbi inspirált zenekarok próbálkozásai hozták maguk után. Valahol meg kellett fogni ezt az egészet, s mindenkinek az jött le ebből a dologból, hogy ez "folkos zene", ami szerintem nem annyira igaz a kezdeti zenekarokra, vagy legalábbis annyira igaz, hogy onnan is vettek át elemeket, mint ahogyan a post-industrialból, a pop zenéből is emeltek át lényeges elemeket, sőt a new-wave / post-punk zenéből is.

A tartalom és a forma ebben együtt jár, s azért olyan szuggesztívan remekek ezeknek az úttörő zenekaroknak a legjobb albumai, mert valóban a tartalom egy kikísérletezett, s számukra mondhatni tökéletes formában találta meg az egységet. Egyfajta elégikus, nagyon személyes, ösztönös, mégis kidekázottan "lényegi" az a fajta hangvétel és tartalom, amely ezekben a dalokban létrejött. Itt találom meg én az egész dolognak a kulcsát, amiért azt mondom, hogy ezek a kompozíciók egy nagyon személyes, belső világ művészi önkifejezésének a fontos, összetett részei; személyre szabottak, mélyen kódoltak, szimbólumokban dúsak és költőiek. Sok minden van itt, amelyből ezek a kompozíciók építkeznek; dekadencia, historikum, "északi hagyomány", pogány heroikus attitűd és/vagy szimbolikus, idealizált heroizmus és annak teljes ellentétjeként valamifajta mélyen destruktív kétségbeesés is, mágikus technikák, ellenállás a modernséggel és a világgal szemben, a személyes önmegvalósítás nyűge, stb.. Itt van a személyes önkifejezés igénye is, minden kompromisszum nélkül (a kés, amelyet a világ torkához kell szorítani - Douglas P. remek kis metaforájával élve), egy sötét, töprengő és kritikus individuális képzelet, amelynek minden előadónál megvan a maga irodalmi vagy filozófiai alapja (Jean Gennet, Mishima, Hildegard von Bingen, Louis Wain, M.R. James, Nietzsche, keresztény apokaliptika, gnoszticizmus, "rúna mágia", germán mitológia, szélsőjobboldali okkultizmus, stb.) és a témája is. Amit leginkább neofolknak hívnak ma, az nem annyira egy stílus volt a kezdetekben, hanem néhány, valójában maroknyi embernek az önkifejezési formája, amelyet szinte maguknak találtak ki és egy nagyon szűk rétegnek, akik valahogyan ismerték és kedvelték a lemezeiket. Ezt mutatja az, hogy a DIJ, a Current, a SI lemezei is egészen a kilencvenes évek legelejéig nagyon kis példányszámban keltek el még ahhoz képest is, hogy az ún. "underground zenei világban" terjedtek. A nagyobb lemezkiadók nem tudtak mit kezdeni ezzel az egésszel, annyira nem illett sehova sem, és ugye mindig ott volt bennük valamifajta félsz is, hogy ezek a zenék lehet, hogy "politikusak", persze cseppet sem voltak azok. Egyszerre volt elitista, konzervatívabb, ugyanakkor újító szándékú is ez a zeneiség és a mellette mozgó mentalitás, esetenként szellemiség. Én emlékszem egy kritikára a Trees In Winter-ről, amely egy angol magazinban vagy fanzine-ban jelent meg, még ott is azt hozták fel, hogy Wakeford korai, "joy divisionos dolgait" dúsítja újabb folkos dolgokkal és ezt nem lehet sehova sem tenni. Ez a lemez pedig egészen kiváló még ma is. Ha pedig feltűnik manapság egy fiatal német vagy francia, olasz zenekar és azzal lép a színpadra, hogy van egy hegedű, egy basszus gitár és egy akusztikus gitár, amely mellé valaki egy tamon dobolgat, szinte szokványos. Mindezt fiataloknak teszik, akik torzított rockzene helyett a hegedű dallamát ecsetelgetik, hogy milyen szépen szól. Ebben a számomra egyszerre van valami kis pozitívum, hiszen a harmónia így talán közelebb kerül hozzájuk és valami szánakozás is, hiszen tucattá vált egy nagyszerű kezdeményezés. Ma a neofolk egy színtér, a sok közül és egy szinte teljesen kiszámítható zenei sablongyűjtemény a legtöbb előadót tekintve, ez lehet, hogy szükségszerű, de mégis elkeserítő, és arra ösztönöz, hogy ne sok plussz tartalmat keressünk mögötte vagy éppen benne, amely korábban annyira jellemezte és jellemezhette volna a továbbiakban is az ezen a téren tevékenykedő csoportokat és egyéneket.

- "A neofolk lassú halála" címmel pár sorban a neofolk / apocalyptic-folk stílus hanyatlásáról és szubkulturális rétegzenévé válásáról közöltél egyfajta vitaindítót. Miért gondolod így, valóban ez a helyzet?

- Alapvetően azt érzem, hogy azzal, hogy egy szűk csoport művészeti konstrukcióját sokan, s a legtöbben csak formailag, akármilyen hozzátett plussz érték nélkül, elkezdték másolni, egy újabb szubkultúra született csupán, amely így egy zenei forma és egy hamar megkövesedni látszó tartalom elegyét vonja maga után. Ez a tartalom és ez a forma egyszerűen nem képes szubkultúraként megélni, mint mások, és úgy látom, hogy több volt benne a lehetőség is, amely most már végképp elveszett. Lehet rendelni bőrcsizmákat, terepszínű nadrágokat, sőt vaskeresztes tangát, több ezer forintot kiadni ritkaságokra, extra limitált példányszámú kiadványokra - na és?! Mi történt ezzel? Történt ezzel egyáltalán valami lényeges? Újfajta szubkultúra - ugyanazokkal a tünetekkel, mint bármelyik másik.

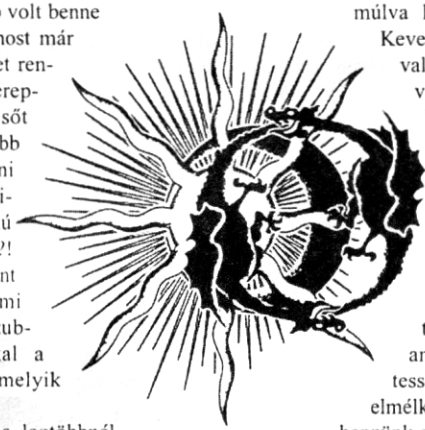

A új zenekarok közül a legtöbbnél megfigyelhető egy bohóckodás a neopaganizmussal, náci esztétikával és valamifajta naturalista agnosztikus világképpel, vagy egy önkényesen értelmezett idealizmussal, de leginkább csak saját frusztrált világuk pellengérezésével. Ennek az oka nekem nyilvánvaló: nincsen igazi mondanivalójuk és csak másolnak valamit. Nem sajátok a gondolatok és a koncepció sem. Ez csak egy szubkultúra: öltözködés, kiadók, albumok, koncertek, cserebere és a többi, de semmi más

Ahogyan múltkor egy ismerősömmel beszélgettünk, eljön majd az idő, amikor valaki black metalosként alakít egy neofolk projektet, ahol szép nagy rúnás borítóval ellátott albumon pengetget valamit, miközben ugyanolyan ocsmányságokat hörög, mint az anyazenekarában. A kritikusok bólogatnak, és majd azt mondják, hogy milyen lírai ez a projekt, mert az anyazenekarában meg mennyire szigorú zenét játszik az ürge. És majd pontozzák és ajánlják a rajongóknak, akik megveszik. Na, ezt megvárni nem nagyon kell szerintem. Ezek a dalok tulajdonképpen eddig is nagyon egyszerű szerkezetűek voltak, nem nagyon arról szólt, hogy hogyan lehetne ezzel virtuózkodni a gitárral vagy mondjuk a speechekkel. Goth, metal, industrial, neofolk - készen van egy újabb skatulya. Mint egyéni önkifejezési út járható volt néhány ember számára, mint szubkultúra egy kisebb csőd. Nem mondom, hogy nincsen értékes alkotás az újabb zenekarok produktumai között, mert nyilvánvalóan van (Orplid, Darkwood, Argine, talán a Forseti is bizonyos megszorításokkal), de évek múlva kevésre fogunk emlékezni. Kevesen érzik igazán magukénak, valószínűleg azért, mert mindig volt ebben valami jó értelemben vett elitizmus, ezért rúgta magát minél távolabb a rockzenétől. Most elkeserítő, hogy másodvonalbeli neofolk zenekarok is újra rockosítanak. Nincsen igazi önkifejezés, úgy érzem, hogy nincsen hova továbblépni. Eddig minden, ami érdemes megtörtént itt, tessék inkább befelé nézni és elmélkedni, hátha valamit felvetett bennünk ez az egész.

- A kezdetekben vékonyabb füzetek formájában szövegfordítások jelentek meg (The Prophetess, Current 93), ezután komolyabb formátumú könyvecskék következtek (Joy Divison, Death In June, Sol Invictus, Der Blutharsch). Beszélnél ezekről? Melyikre vagy a legbüszkébb?

- Jelent meg egy Fields Of The Nephilim füzet is, ami az Elizium fordításait tartalmazta. Mindegyikre büszke vagyok, mert amikor csináltuk, akkor azok voltak a legjobbak, amit ki tudtunk hozni magunkból. Azt mondják, hogy a Der Blutharsch lett a legszebb, a DIJ és a SI lett viszont a leghíresebb kiadványunk. Nemrég egy francia napilap ezzel a könyvvel illusztrálta egy cikkét, hogy eldöntse, hogy a DIJ náci vagy sem... Nem is beszélve arról, hogy az e-bay-en 100 EUR felett is elkelt egy-egy példány ezekből, amely kétes dicsőség, de hírnévnek, hírnév.

Ha belegondolok abba, hogy itthon pedig

2.000 Ft-ot nem akartak adni érte az emberek beleborzongok. Márk barátom már írt erről, de én magam nem tudom megszokni ezt a kicsinyes magyar mentalitást, amely valahogyan itt maradt, nem is tudom honnan. Tudom, hogy sok embernek nincsen pénze, nem erről van szó. Arról inkább, hogy egy este hamarabb elbulizik valaki 3-5.000 Ft-t egy hangos klubban, alkohol vagy éppen másmilyen mámorban, minthogy megvegyen ennek egy részéért egy kiadványt, hogy elmélyedjen jobban egy neki valamiért valamit jelentő zenekar munkásságában. Ezek a zenék NEM az "érezzük jól magunkat" vagy éppen az "érezzük nagyon rosszul magunkat" dolgokról szóltak, de egyszerűen sok emberben nincsen meg rá az igény, hogy a dolgoknak utánamenjen, hogy valóban valamilyen hatással legyen az életére egy divatnál jobban. Ezt a mentalitást soha nem tudtam megérteni és nagyon távol áll tőlem.

- A közelmúltban három ízben is (Unicornis, Neofolk Day, Marco Polo) szerepeltek zenekarok itthon. A külföldi zenekarok mellett magyarok is színpadra léptek. Kétszer a Mozgalom is közölt beszámolót. Hogyan vélekedsz a honi színtérről? Úgy hallottam, hogy ennek kapcsán volt egy vita egy fórumon is, ahol megszólaltál...

- Nehéz kérdés, hiszen valamiért ezt sokan szeretnék tőlem tudni, én pedig ekkor mindig egy kicsit kényelmetlenül érzem magam. Nem titok, hogy nem sokra tartom a magyar színteret, elsősorban azért mert itt valahogyan mindig késve történnek a dolgok és amikor történik valami, akkor a fanyalgás van csak, és hagyja a tisztelt nagyérdemű, hogy az a kezdeményezés, amelyik éppen folyamatban van a saját dugájába dőljön. Magam úgy látom, hogy évek óta nincsen itthon semmi sem, ami számottevő lenne. Olyan emberek csinálnak itthon valamit is, amellyel a számomra foglalkozni érdemes, akik korábban is foglalkoztak már az undergroundon belül valamivel. Kamaszként punkok voltak, aztán darkok lettek vagy industrial/EBM őrültek, később ráharaptak a post-industrialra és a neofolkra is. Olyan megátalkodottak, hogy belefognak mindenbe, aminek van egy kis értelme. Valamennyire én is ilyen vagyok, talán egy kicsit nagyobb kritikai érzékkel, amelyet valaki szeret, valaki nem, de azért meghallgatnak.

Magyarországon egyre inkább úgy látom, hogy az emberek szórakozni vágynak csak. Nem mindenki választja persze a dancefloor színteret (vagy nem tudom, hogyan nevezzem ezt), hanem van, aki gothra, van a ki post-EBM-re és van aki nonszensz módon neofolkra akar szórakozni vagy éppen csak ilyen lemezeket gyűjteni. Ez egy siralmas állapot, amely nem vezet sehová sem. Nincsen meg valahogyan az a csipetnyi erőfeszítés sem, amely arra lenne elég, hogy ne ugyanazzal a mentalitással nyúljunk a zenéhez, ha már ez egy másfajta zene, mint ahogyan mások teszik. Valahogyan elromlik miden, valahogyan minden ami ezen a színtéren zajlik felhígult és rossz szagú. Nincsen meg a pláne, amiért érdemes lenne foglalkozni komolyabban dolgokkal, s kevés az ember, aki továbbmegy azon, hogy begyűjtse az aktuális lemezeket vagy esetleg máshogyan hordja a haját és más színű nadrágot vegyen fel. Itt persze tisztelet a kivételnek, de nincsen meg az érdeklődési vágy, hogy a

kérdéseket feltegyék vagy még inkább, hogy bizonyos igénnyel tegyék azt, amit tesznek (zenehallgatás) és utána levonjanak magukban konzekvenciákat. Ezt én szinte egyáltalán nem látom se itthon, se másutt.

Amit egy fórumon szóvá tettek, hogy én valahogyan "lecsürhézek" embereket egy DIJ koncerten, pedig ezt nem kellene. Sajnálom, de ezek tények, nem mondhatok mást ordibáló, mattrészeg emberekre, akik azt sem tudják, hogy hol vannak, minthogy csürhe. Ez lehet, hogy teljesen adekvát viselkedés mások számára, s lehet, hogy én sem szólnék semmit sem egy másfajta koncerten, de ott valahogyan másra számítottam. Igaz lehet, hogy nekem voltak túlzott elvárásaim. Más fórumokon csak a vallásos álláspont, illetve a sátánizmussal kapcsolatos szubkulturális félreértések kerültek szóba, amelyeket igyekeztem kiigazítani a magam észrevételeivel. Ahol úgy érzem, hogy emberek alapvető tévedésben vannak, fogalmi zavarokkal küszködnek, ott látom értelmét a hozzászólásnak. A sátánizmus beszivárgása a színtérre tipikusan a felhígulás a "minden mindegy" mentalitás eredménye, amely mindig egyre "durvábbra" vágyik, ez sokkal több, mint elkeserítő. Egyébként mindegyik hozzászólásomra mások kértek meg, akik az előzményeket olvasták.

- Mintegy tíz évvel ezelőtt a MozgaloM 8. száma bevezetőjében vallásos álláspontot hirdetett meg. A fanzine-ok leginkább az individualista önmegvalósító eszközként szolgálnak, leginkább támadó hangnemben. Mennyire fogadták megütközéssel olvasóid soraidat? Miért érezted fontosnak ezen a platformon állást foglalni?

- Igazából semmilyen negatív állásfoglalás nem érkezett el hozzám azzal kapcsolatban, hogy vallásos álláspontot vall magáénak a lap. Tényleg nem, sem tág, sem szűkebb körökben. A MM akkor már nem volt fanzine a szó hagyományos értelmében, amikor ez megtörtént, ma pedig már egyáltalán nem az, egy "online magazin", amely zenével is foglalkozik. Amikor te azt mondod, hogy "individualista önmegvalósító eszközként szolgálnak, leginkább támadó hangnemben", akkor én már csak mosolygok, no persze nem rajtad, hanem azon, hogy ez gyakorlatban mit jelent. Azt hiszem, hogy, amikor ezek a lapok nagyobbrészt születnek, akkor a szerkesztők nincsenek semmivel sem kibékülve, legfőképpen magukkal nem, ezért támadnak. Tudom, én is voltam ilyen, de azt a fajta szemléletet nem lehet a végtelenségig csinálni, hogyha az embert a megismerés vezeti. Az az ember azonban, aki folyton másra mutogat, s nem magában keresi a hibát először, azt valószínűleg örökre elkerüli a bölcsesség és a teljes élet reménye is.

A vallásról - amelyek közül én a keresztény katolikust érzem magamhoz közelinek és igyekszem gyakorolni - azt hiszem, hogy nagyon rossz kép él a mai ember és főleg a mai fiatalok fejében, amely egy hosszú, több évszázados folyamatnak a terméke, melyet leginkább deszakralizációnak és szekularizációnak nevezhetünk. Ezt nem is képes manapság mindenki egészében látni, sokkal inkább követnek valamifajta korhangulatot és készen kapják azt, hogy a vallás valamifajta rossz dolog, valamifajta nyűg, amely korlátozza az embert a gondolkodásban. A mai ember vallástalan, teljesen vallásnélküli és pusztán materiális síkon képzeli el az életet. Ez akkor is igaz, amikor valaki "belső életet" vagy éppen "megvilágosodást" emleget, hiszen tapasztalataim szerint ekkor is maximum valamilyen álvallásos vagy éppen pusztán pszichológiai dimenziókra gondol, ennek most divatja van, mert az ember észrevette, hogy csak tárgyakkal és pénzzel nem tud kiteljesedni. Ezért tulajdonképpen magában hisz, csak lehet, hogy nem veszi észre.

Én egy olyan utat kerestem, amely visszavonhatatlan döntést kér tőlem és ettől a világtól teljesen kívülálló dimenziót nyit meg számomra, a transzcendenst, a metafizikai világot. Itt nincsen félrebeszélés, minden percben megmérettetik az ember - ahogyan Pilinszky is mondja - és komolyak a kihívások. Minden tettemet más mérce alapján hozom meg és lehetőséget kapok arra, hogy az Abszolútba oltsam a létezésemet, az egyetlen igazságba, Istenbe. Számomra az Evangélium üzenete ugyanaz, ami Hamvasnak is volt - "Térjetek meg!", Ennyi. Ezt persze globálisan és egy hosszú folyamatnak kell felfogni, amelynek következményei vannak az egyén életében.

Számomra a jelenlegi világban, amely meggyőződésem, hogy most már az Apokalipszisben van, az egyetlen vigasz és szellemi erőd a vallás, mert ennek alapja és igazságai nem e világból származnak. Ezt egyszerűen fel kell ismerni és be kell látni, s nem hiszem, hogy ezzel - józanul végiggondolva dolgokat - bárki is vitatkozni tudna. A hitet nem lehet magyarázni. Az Egyházra isteni ígéret van, hogy a Pokol kapui sem vesznek erőt rajta. Ki merné ezt megkérdőjelezni? És mit jelent egyáltalán az, hogyha valaki ezt megkérdőjelezi, pusztán emberként? Méltóvá kell válni ahhoz, hogy valóban ennek részévé váljunk. Sajnos, azonban a kevesebbnél is kevesebbekben van meg az igény és a belátás arra, hogy utánamenjenek a dolgoknak és elgon-

dolkozzanak. Az emberek legtöbbje szerintem a romlást és a romlottságot választja, amely mindig a könnyebb út és amelyre mindig nagyobb a csábítás, sőt manapság folyamatos a kísértés.

- Hazánkban az Egyház szerepe a kommunizmus évtizedei alatt jelentősen gyengült, a rendszerváltás évei alatti változások sem kedveztek. Rengeteg kecsegtetőnek tűnő alternatíva teremtődött meg - ha furcsa is ezzel a szóval élni - de jobb reklámmal. Ti védelmére keltek eme öreg intézménynek...

- Igen, valóban így van. Azonnal tisztázzuk le, hogy az Egyház alatt én Krisztus Testét értem, amely a hívők összessége. E mellet elfogadom a klérust is (Krisztus papjai), de ha Egyházról beszélek, mindig annak teljességéről beszélek, nem egy részéről. Nem mindig értek egyet azzal, ami az Egyházban és / vagy a klérusban történik, de ehhez a hajóhoz szeretnék tartozni és ezen igyekszem utazni az életemben. Ez úgy érzem, hogy ma egyre nehezebb. A korszellem a lehető legtávolabb van a vallásosságtól és egyre messzebb lesz. Sok ember nem vallja meg az ismerősei előtt sem, hogy vallásos, sőt a munkahelyén sem. Ez valamifajta látens üldözöttség, amely nem éppen mindig a maga mélységében jelenik meg az emberek szeme előtt. Sok visszás jelenség van az Egyházban és a korszak nem olyan, amely segíthetne ezeknek a tisztázásában. A múlt minden részlete sem tiszta, minden korszakáról megvan a magam véleménye, s nem mindig pozitív. Összességében azonban úgy látom, hogy az Egyházhoz kell tartoznia annak, aki a kereszténységet választja és részt kell vennie az exoterikus vagy éppen "hétköznapi" vallásos gyakorlatban ahhoz, hogy jobban elmélyülhessen a belső igazságokban. Azt tapasztalom, hogy nincsenek lezárva az utak teljesen itt, bár rengeteg a rom és a szemét is, mégis vallom és hiszem, hogy a forráshoz oda lehet találni annak, aki ezt keresi. Ez megint ugyanaz, mint amit fentebb említettem; a nehezebb utat kell választani és a vallás és az Egyház ma az. Amikor minden a világban ennek a világképnek az ellenkezőjét hirdeti, akár egyszerűen elmenni egy misére is sokkal több, mint bármilyen szokványos cselekedet, amelyet sok ember nagy dolognak, "ellenállásnak" érez. Nehéz ez az út, mert önmagában sem egységes és minden ízében letisztázott az állapota az Egyháznak. És nehéz, mert szinte teljesen ellentmondanak a korszellemmel a céljai és útmutatásai, még akkor is, hogyha sokan megpróbálják a korszellem formájára alakítani a Egyház gyengülő intézményi részét. Én nem ezt a törekvést tartom jónak. Számomra az Egyháznak a gyökere és a teteje nem e világban van.

- A világhálóra került át a fanzine Mozgalom Online Magazin néven. Különösebb reklám és marketing nélkül markáns és szinte kizárólagos képviselője a neofolk műfajnak az interneten. Kik állnak a honlap mögött, és milyen érdeklődést regisztráltok?

- Nem regisztrálunk semmit sem. Attilának volt egy ilyen ötlete, de én nem szeretem a mennyiségelvű megoldásokat, ezért kértem, hogy vegyük le a számlálót. A személyes visszajelzés számottevő, de kevés, amelyik érdemeleges, tehát lényegi is. Érdekes, hogy ezek viszont egyike sem zenei témájú. Kedvenceim azok, akik az otthoni gépükre telepítették a lapot. Valami olyasmi ez, mint akik régen MM pólót csináltak maguknak, illetve rátetováltatták a logónkat a karjukra, csak ők most komolyabban gondolják. Nagyon megtisztelő, hogy ennyire fontosnak tartották a lapot. A honlap működésében fontos szerepet játszott Horváth Attila, manapság azonban Kiss Balázs az, aki viszi nagyon szorgalmasan a dolgokat (ő pengetget a Cawatanában is). Nagyon köszönöm nekik a munkát, Balázs mindig nagyon gyors és át is nézi az anyagokat, amiket küldök. Sajnos azonban, írásra nem tudom rávenni őt sem. Ez a nagy hibája a MM-nak, nagyjából csak én írok, pedig mindenkinek jó ötletei és gondolatai is vannak. Balázs is szinte minden külföldi fesztiválon ott volt, de nem ír. Márknak nagyszerű észrevételei és mélyenszántó gondolatai is vannak, sokkal jobbak sokszor, mint az enyémek, de ő sem írja le. Múltkor ezért büntetésbe is helyeztem, mert hat hónapig nem írt meg valamit, amit megígért...

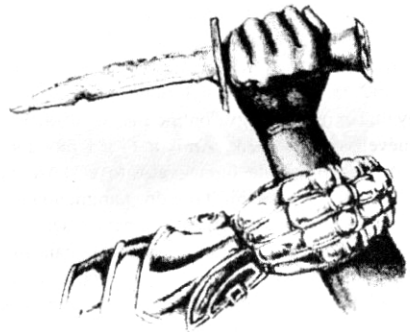

Garai Gergely nevét is itt szeretném megemlíteni, aki egy kész kis angol fordítózseni, hiszen hihetetlen precizitással és gyorsasággal fordít le bármit nekünk. Mindannyian nagyon önzetlenek, amelyet én félek, hogy nem tudok elégszer és kellőképpen megköszönni nekik.

- A Hermon box előtti 3 kiadvány a Sol Invictus, Death In June és a Der Blutharsch könyv. Különösen a DB erősen támadott zenekar, több helyütt nem is léphetnek fel Európában. Mennyire tartod jogosnak ezt a diszkriminációt, és hogyan illeszthető bele ezen kiadvány a MM szellemiségébe?

- Egyáltalán nem tartom jogosnak, de érhető. A DB egy kiváló és stílusteremtő zenekar volt, aki nyíltabban felvállalt dolgokat a pályafutása elején, amelyekből mára sokat lekoptatott magáról, ennek ellenére fontos csoport. Albinnal volt szerencsém beszélni többször is a közös kiadványunk kapcsán és el kell mondanom, hogy nála is a dolgok nagyobb része ösztönös, mint tudatos. Személy szerint elismerem a munkásságának a legnagyobb részét, még akkor is, hogyha mint ember a szememben nem kicsit megbukott, elsősorban személyes síkon (hasonló a véleményem Tony Wakefordról is). Amilyen hercehurca azonban van a körül, hogy ő most náci-e és ki a náci és ki nem az, nos ez nevetséges és szánalmas.

A MM kiadványainak szellemiségébe teljesen beleilleszthető, szerintem. Engem vonzottak az olyan alkotók, akik valamiért új formát és új tartalmat alkottak meg, csak azért mert így tudták kifejezni magukat. Ezeket a dolgokat érdemes újragondolni igazán. Arra gondolsz, hogy a DB inkább "pogány"? Nos, ezt nem tapasztaltam sohasem Albinnál. Konkrétan azt sem tapasztaltam, hogy "bármilyen is lenne". Saját magát agnosztikusnak tartja, közel áll hozzá a pogány, germán mitológia, de ezzel is csak úgy, miért ne alapon foglalkozik. Tiszteli Mussolinit és az ő Olaszországát, ami ugye az egyik legkeményebben katolikus állam volt. Mellesleg arról is beszélgettünk, hogy mennyire tiszteli az Opus Dei munkáját, ami ugye a katolikus Egyház egyik legkeményebb szervezete, vezetőjét Josemaria Escrivát - aki egyébként Franco gyóntatója volt - II. János Pál pápa szentté avatta. Persze emellett nem szereti az "intézményes vallást" és imádja a bort és a nőket is. A DB számomra egy nagyon jó formában adott teret annak, amelyet úgy hívhatnék, hogy mitizált heroizmus. Ezt értékeltem és értékelem ma is Albin Julius munkájában elsősorban, amellett, hogy leginkább a "martial post-industrial" stílus megalapítója is mellesleg, amelyet mostanság összemosnak a neofolkkal lépten-nyomon. Itt egy sor jelentős zenekar jött létre, amelyről érdemes lenne beszélni még (Sophia, Derniere Volonté, Wappenbund, stb.). A Der Blutharsch és a Les Joyaux De La Princesse nagyon sok zenekart és egy egészen új műfajt ösztönzött szerintem ezen a téren, de erre most nem térek ki. Nem érzem, hogy valamifajta rosszul felfogott "megfeleléskényszerként" nekem katolikus, keresztény zenekarokról kellene csak írnom, főleg nem az ún. "katolikus rockzenéről", amit egyébként sem kedvelek. Nem gondolom, hogy ezek az emberek "keresztény előadók" volnának, tisztában vagyok vele, hogy sok esetben nagyon kritikusak az egész kereszténységgel kapcsolatban, de nem azért foglalkozom valamivel, mert "keresztény", hanem azért, mert értékes. Érdekes, hogy akik így inverzen gondolkodnak, azok igazából a vaskalaposak és azt gondolják, "hű, ez keresztény, akkor miért hallgat DIJ-t?!". Ez az igazi behatároltság és nem az, amelyet általában egy keresztényről, egy vallásos emberről gondolnak. Akik ilyet mondanak, azok nem ismerik általában a másik oldalt vagy nagyon behatárolt a gondolkodásmódjuk, esetleg eleve előítélettel terheltek.

-Pár hónappal ezelőtt beszélgettünk legutóbbi kiadványotok, a HERMON kapcsán; milyen volt a hazai és külföldi fogadtatás és mi a következő kiadvány terve?

- Itthon katasztrofális, külföldön elég jó. Magyarországon alig érdekelt valakit az a tény,

hogy itt van egy színvonalasabb kiadvány, exkluzív és minőségi magyar dalokkal és mondanivalóval. Félelmetes, de ez volt; bejött a papírforma. Azt hiszem, hogy a kiadvány sikeres volt, mert külföldön komoly elismerést szerzett, hogy Magyarországon megjelent egy ilyen kiadvány. A célom annyi volt, hogy igényes és jó kvalitású terepet biztosítsak olyan magyar előadóknak, akikről azt gondoltam, hogy külföldön keveset tudnak és méltatlanul gondolnak róluk ilyen keveset. Ez szerintem és mások szerint is sikerült. Tervezek következő kiadványokat is, többet is, de ezek csak tervek. Az a legnagyobb terv, hogy a MozgaloM inkább kiadóként funkcionál majd, mint magazinként. Ez azonban terv, nem tudom mi válik ebből valóra. Az azonban biztosnak tűnik, hogy hazai szempontokat többé nem tartunk majd elsődlegesnek mint eddig. Túl sok volt a negatív tapasztalatunk.

- A MM elsők között publikált a 90-es évek elején az akkor még szinte ismeretlen dark/goth stílus képviselőiről. Ugyanígy úttörő volt a neofolk stílus bemutatását illetően. A már taglalt negatív tendenciák fényében merre fordul a figyelmetek, mi lehet iránymutató és érdeklődésre számot tartó a jövőben?

- Nincsen semmilyen iránymutató műfaj, amelyre odafigyelnék. Egyszerűen nem látom értelmét ennek. Azt gondolom, hogy ezt nem lehet a végtelenségig csinálni és tulajdonképpen a legtöbb dolgot, amit akartam megcsináltam a MM-mal, sőt annál sokkal többet is. Köszönöm, hogy ez így adatott és köszönöm, hogy ennyien kísérték ezt az egészet figyelemmel. Bevallom, hogy nem reméltem, hogy ez így lesz. Most azonban ennek a történetnek a vége látszik a számomra, amikortól kezdve nem érdemes foglalkozni ezzel ilyen formában. Más forma és más tartalom kell. Ennek a kialakítása folyamatosan érik bennem évek óta, most már közel érzem azt, amikor a végére pontot rakhatok. Nem kell ezt csinálni a végtelenségig, mert akkor értelmetlenné válik az egész, légüres térbe kerül az ember és elveszi az energiát attól, amit kitermelt maga a folyamat. A MM létrehozott valamilyen utat, valahová elvezetett, onnan szeretném folytatni, de nem vele azt hiszem.

(a beszélgetés időpontja 2004. novembere volt. A Mozgalom Online Magazin 2005. februárjában "bezárta kapuit". Pánczél Hegedűs János a honlapon így búcsúzik: "Ez tehát a vége MozgaloMnak. Innen vettem az erőt, a tapasztalatot, a barátságot, tudást, a hitet... Itt végződik valami és itt kezdődik valami más. Elkezdődött... és én nyitottam ki. Dormiens Vigila!")

Kőrösi Csoma Sándor

írta: Szelevényi Gellért
grafika: Vajna Nikolett
vers: Gróf Széchenyi István
forrás:
Baktay Ervin: Kőrösi Csoma Sándor, Talentum; 1999.
Bernard Le Calloc'h: Kőrösi Csoma Sándor útinaplója, Püski; 2000.

Der Blutharsch

az interjút készítette: Szelevényi Gellért, Varga Gábor köszönet: Rády Sándor Zsolt
grafika (1,2): Vajna Nikolett
vers: Juhász Gyula - Háborús emlék

Raison D' Etre

az interjút készítette: Szelevényi Gellért, Varga Gábor
grafika: Rásonyi Ábel
vers: Juhász Gyula - Harmónia

Zöld Tündér

írta: Heiling Krisztián
illusztráció (nagy): forrás: www.mpiz-koeln.mpg.de/~stueber/koehler/
grafika: Vajna Nikolett
vers: Ernest Dowson - Absinthia Taetra; Váradi Eszter fordítása

Rabindranath Tagore

írta: Szelevényi Gellért
grafika: Vajna Nikolett
vers: R. Tagore - 5. vers A kertész c. verseskötetben
forrás:
Balatoni Szemle: Tagore Balatonfüreden 1943.
Baktay Ervin: India, Szukits Könyvkiadó; 2000.

Sol Invictus

az interjút készítette: Szelevényi Gellért, Varga Gábor köszönet: Scheiber Tamás
grafika: Vajna Nikolett
dalszöveg: Sol Invictus - The Yew (A tiszafa); Vető Orsolya fordítása

Kirlian Camera

az interjút készítette: Szelevényi Gellért (a kérdések egy része), Wolfgang Grabow
grafika: Vajna Nikolett
dalszöveg: Kirlian Camera - Path of Flowers (Virágok ösvénye), Nefertiti One (Nefertiti - 1), Dead Zone in the Sky (Holt övezet az égen); Kiss Zsófia fordítása

Plasma Pool

az interjút készítette: Szelevényi Gellért
grafika: Vajna Nikolett
dalszöveg: Végh Attila: Néma part

Laibach

írta: Hriczó Gábor
grafika (nagy): Vajna Nikolett
illusztráció: Laibach honlap

Elfajult fekete művészet?

Axel. M. G.: Exkurzus a szubkultúrákról; a cikk egésze Wolfgang Grabow munkája

Ordo Rosarius Equilibrio

az interjút készítette: Szelevényi Gellért, Varga Gábor köszönet: Váradi Eszter
grafika: Vajna Nikolett
vers: Weöres Sándor - Rongyszőnyeg (részlet)

Stav

az interjút készítette: Szelevényi Gellért
grafika: Vajna Nikolett
vers: (1) Szigdríva-ének (részlet), (2) Rúnatál c. költemény (részlet)
In: Bernard King: A rúnák titkai, Édesvíz kiadó; Budapest 2000.

A lassú halálon túl

az interjút készítette: Szelevényi Gellért
illusztráció (1-2): Hermon kiadvány borítója
reprodukció (3-4), grafika (5): Vajna Nikolett

A borító és a cikkek "fejlécei" Vető Orsolya munkája
A Mors-Vita szimbólum a Keresztény művészetek lexikonából származik

KÖSZÖNET:
BRACSOK ISTVÁN, GÁTAS JÓZSEF

MEGJELENT:

TAJTÉKOS LAPOK I.
TAJTÉKOS SOROK I. (VERSESFÜZET)
TAJTÉKOS LAPOK II.
TAJTÉKOS LAPOK III.
TAJTÉKOS SOROK II. (VERSESFÜZET)
TAJTÉKOS LAPOK IV.
ORDO EQUITUM SOLIS (SZÖVEGFÜZET)
TAJTÉKOS LAPOK V.
A MINDENSÉG ÉNEKE (SZONETTKOSZORÚ)
TAJTÉKOS LAPOK VI.
TAJTÉKOS SOROK III.
TAJTÉKOS LAPOK VII.
ATARAXIA (SZÖVEGFÜZET)
TAJTÉKOS SOROK IV. (ÍRÁSOK)
TAJTÉKOS LAPOK VIII - 600 FT
DEAD CAN DANCE (SZÖVEGFÜZET) - 700 FT
MAGÁNYTERÜLET I. - 990 FT
POSTAKÖLTSÉG: 230 FT
(A MINDENKORI ÁRHOZ IGAZODVA)

MEGRENDELHETŐ:

SZELEVÉNYI GELLÉRT
BUDAPEST, II. FAZEKAS UTCA 8. 2/2. 1027
TEL./INF.: 06-205-2424-90
E-MAIL: GELKA@INDEX.HU

MEGVÁSÁROLHATÓ:
LAST EXIT - (BP. LÉGSZESZ U. 4.)
GABRIEL GOTHIC SHOP - (BP. SZŐVETSÉG U. 23.)
WAVE LEMEZBOLT - (BP. RÉVAY U. 4.)

_____
_____
_____
_____ PÉLDÁNY
_____

A Magányterület 2000 februárjától készült, a benne szereplő írások lezárásának időpontja:
2005. január 31.
Tördelés, tipográfia: Szelevényi Gellért
Készült 190 számozott és 10 tiszteletpéldányban
Made in Hungary